

**ЗБОРНИК
ОДАБРАНИХ МИШЉЕЊА,
ПРЕПОРУКА, ИНИЦИЈАТИВА,
УПОЗОРЕЊА И СУДСКИХ
ПОСТУПАКА ЗБОГ
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ НА ОСНОВУ
НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ
ИЛИ ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА**

2015 –2025.

ЗБОРНИК ОДАБРАНИХ МИШЉЕЊА, ПРЕПОРУКА И УПОЗОРЕЊА ПОВЕРЕНИКА ЗА ЗАШТИТУ
РАВНОПРАВНОСТИ - ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ ИЛИ
ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА

Уредница:

Бранкица Јанковић, повереница за заштиту равноправности

Издавач:

Повереник за заштиту равноправности

Штампа:

Јовшић Принтинг Центар доо, Београд

Тираж:

100

ИСБН 978-86-88851-80-0

Београд, 2025. године

Сви појмови употребљени у зборнику у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на које се односе.

Штампање ове публикације је омогућила Мисија ОЕБС-а у Србији. Ставови изречени у публикацији припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

Свако спомињање назива Косово, без обзира да ли упућује на територију, институције или становништво у овом тексту треба да се тумачи у потпуности у складу са Резолуцијом савета безбедности УН 1244.

САДРЖАЈ

УВОД.....	7
1. НОРМАТИВНИ ОКВИР ОСТВАРИВАЊА И ЗАШТИТЕ РАВНОПРАВНОСТИ ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА	9
1.1. НАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ И СТРАТЕШКИ ОКВИР	9
1.2. МЕЂУНАРОДНИ ПРАВНИ ОКВИР	13
2. МИШЉЕЊА И ПРЕПОРУКЕ У ПОСТУПКУ ПО ПРИТУЖБАМА ЗБОГ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ ИЛИ ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА	15
2.1. Дискриминација у области образовања и стручног оспособљавања	15
2.2. Дискриминација у области јавног информисања и медија	29
2.3. Дискриминација у области поступања пред органима јавне власти	43
2.4. Дискриминација у области јавне сфере/опште јавности	55
2.5. Дискриминација у области рада и запошљавања	63
2.6. Дискриминација у области пружања јавних услуга или коришћења објеката и површина	72
2.7. Дискриминација у области здравствене заштите	78
3. ПРЕПОРУКЕ МЕРА ОРГАНИМА ЈАВНЕ ВЛАСТИ И ДРУГИМ ЛИЦИМА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ РАВНОПРАВНОСТИ И ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ПО ОСНОВУ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ ИЛИ ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА.....	82
3.1. Препорука мера Градској општини Земун због принудног исељавања становника ромског насеља Грмеч.....	82
3.2. Препорука мера П.С. телевизији због дискриминаторног садржаја	83
3.3. Препорука мера за интернет портале.....	83
3.4. Препорука мера Влади за унапређење положаја Рома у подстандардним насељима	84
3.5. Препорука мера Граду Београду ради отклањања дивље депоније у ромском насељу Чукарица.....	84
3.6. Препорука мера Министарству финансија ради остваривања права на новчану помоћ становника ромских насеља без пријављеног пребивалишта.....	85
3.7. Препорука мера Министарству просвете, науке и технолошког развоја ради провере садржаја уџбеника у погледу навода о хрватском, бошњачком и црногорском језику.....	85
3.8. Препорука мера Граду Новом Саду и Министарству унутрашњих послова ради омогућавања пријаве пребивалишта или боравишта становника подстандардног насеља	86
3.9. Препорука мера издавачкој кући због коришћења дискриминаторног израза.....	86

3.10. Препорука мера Министарству рударства и енергетике ради прикључивања на електричну енергију становника ромског насеља „12. фебруар“ у Нишу	87
3.11. Препорука мера општинаа у АП Војводини ради постављања саобраћајних знакова-табли на мађарском језику	87
3.12. Препорука мера медијској кући услед дискриминаторног извештавања и повреде достојанства припадника словачке националне мањине	88
3.13. Препорука мера основним школама у Косовској Митровици, Обилићу и Племетини, због сегрегације ромске деце	88
3.14. Препорука мера Генералном секретаријату Владе у вези са спровођењем програма за запошљавање 100 високообразованих Рома	89
3.15. Препорука мера Центру за социјални рад у вези са стварањем безбедног и сигурног окружења и убрзавања евентуалног повратка деце у породицу	89
3.16. Препорука мера медијској платформи ради уклањања коментара који подстичу на мржњу и насиље према припадницима црногорске националне мањине.....	90
3.17. Препорука мера општини Бујановац ради уклањања графита са порукама мржње према припадницима албанске националне мањине	90
3.18. Препорука мера Градској општини Звездара поводом исељавања становника ромског насеља	91
3.19. Препорука мера општини Уб ради санирања и рекултивације несанитарне депоније у близини ромског насеља Богдановица	91
3.20. Препорука мера Организацији музичких аутора Србије (СОКОЈ)	92
4. ЗАКОНОДАВНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ	93
4.1. Иницијатива за измену назива парка упућена Скупштини Града Београда	93
4.2. Иницијатива за израду Акционог плана за остваривање права националних мањина упућена Министарству за људска и мањинска права и друштвени дијалог	93
5. УПОЗОРЕЊА УПУЋЕНА ЈАВНОСТИ НА НАЈЧЕШЋЕ, ТИПИЧНЕ И ТЕШКЕ СЛУЧАЈЕВЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ.....	94
5.1. Упозорење поводом физичког напада на ромског ученика због националне припадности (јун 2017.)	94
5.2. Упозорење поводом насловне стране недељника НИН и илустрације која вређа жртве холокауста (јул 2017.)	94
5.3. Упозорење поводом инцидента на кошаркашкој утакмици због вређања кошаркаша (јануар 2018.)	95
5.4. Упозорење поводом нацистичких поздрава и подстицања дискриминације и мржње у Београду (фебруар 2018.)	95
5.5. Упозорење поводом физичког напада на двојицу Албанаца у Новом Саду (октобар 2018.)	95

5.6. Упозорење поводом претњи упућеним муслиманима и НВО Санџачки одбор за људска права у Новом Пазару (фебруар 2019.)	96
5.7. Упозорење поводом говора мржње политичара и увреда упућених народној посланици и припадницима румунске и албанске националне мањине (мај 2019.)	96
5.8. Упозорење поводом вређања ректорке и професора (октобар 2019.)	97
5.9. Упозорење поводом антисемитских и националистичких графита у Војводини (фебруар 2020.)	97
5.10. Упозорење поводом дискриминаторне изјаве министра према Црногорцима (фебруар 2020.)	98
5.11. Упозорење поводом дискриминаторног говора упућеног доктору због припадности јеврејској националној мањини (јул 2021.)	98
5.12. Упозорење поводом вређања саговорника у ТВ емисији (август 2021.)	98
5.13. Упозорење поводом стављања жутих трака на рукаву грађана и грађанки које се противе вакцинацији (октобар 2021.)	99
5.14. Упозорење поводом скрнављења јеврејског гробља у Београду (јануар 2021.)	99
5.15. Упозорење поводом растућег говора мржње и злоупотребе слободе говора (децембар 2021.)	100
5.16. Упозорење поводом говора мржње на прослави рођења детета у Прибоју и величања злочина у Вуковару и Сребреници (јануар 2022.)	100
5.17. Упозорење поводом графита против словачке националне мањине у Кисачу (март 2023.)	101
5.18. Упозорење поводом дискриминаторне изјаве градоначелника Београда о ромској националној мањини (март 2023.)	101
5.19. Упозорење поводом ломљења натписа на мађарском језику (септембар 2023.)	102
5.20. Упозорење поводом дискриминаторног и увредљивог говора народног посланика о ромској националној мањини (фебруар 2024.)	102
5.21. Упозорење поводом извештавања медија о догађајима у Бањском Пољу током полицијске истраге и истицању националне припадности осумњиченог (април 2024.)	103
5.22. Упозорење поводом напада и увреда упућених припадницима ашкалијске националне мањине у Новом Саду (август 2024.)	103
5.23. Упозорење поводом дискриминаторног говора упућеног власнику посластичарнице (август 2024.)	104
5.24. Упозорење поводом дискриминаторног говора упућеног народној посланици због стварне или претпостављене припадности националној мањини (новембар 2024.)	104
5.25. Упозорење поводом физичког напада на ромску породицу у Тавнику (мај 2025.)	105
5.26. Упозорење јавности поводом све чешћих довођења у везу порекла, места рођења и предака са нечијим политичким и другим облицима рада и деловања (јул 2025.)	106

6. СУДСКИ ПОСТУПЦИ	107
6.1. СТРАТЕШКЕ ПАРНИЦЕ.....	107
6.2. КРИВИЧНЕ ПРИЈАВЕ	109
6.3. ПРЕКРШАЈНЕ ПРИЈАВЕ.....	113

АНЕКС: ПРЕПОРУКЕ ВИСОКОГ КОМЕСАРА ЗА НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ЕВРОПСКУ БЕЗБЕДНОСТ И САРАДЊУ 114

Хашке смернице о правима на образовање националних мањина (1996).....	114
Препоруке из Осла о праву националних мањина на употребу сопственог језика (1998)	117
Препоруке из Лунда о ефективном учешћу националних мањина у јавном животу (1999)	120
Смернице о употреби језика мањина у електронским медијима (2003)	125
Препоруке за рад полиције у мултиетничким друштвима (2006).....	129
Препоруке из Болзана о националним мањинама у међудржавним односима (2008)	132
Љубљанске смернице за интеграцију разноликих друштава (2012).....	135
Препоруке из Граца о приступу правди и националним мањинама (2017)	143
Смернице из Талина о националним мањинама и медијима у дигиталном добу (2019)	144
Препоруке за делотворно учешће националних мањина у друштвеном и економском животу (2023).....	151

УВОД

Поштовани читаоци,

Пред Вама је Зборник одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и других аката Повереника за заштиту равноправности за период 2015–2025. године донетих у поступцима за заштиту од дискриминације по притужбама, као и поводом других обраћања грађана, удружења, организација цивилног друштва и других овлашћених лица.

Претходних година објавили смо више тематских зборника, како бисмо стручној и општој јавности на систематичан и свеобухватан начин пружили увид у рад институције, стање у области заштите равноправности и примену антидискриминационих прописа и одређених пракси. Овог пута тематски зборник посвећен је дискриминацији на основу националне припадности или етничког порекла, имајући у виду да значајан број становништва Републике Србије чине припадници различитих националних мањина, од којих 24 имају регистроване националне савете националних мањина.

У периоду 2015-2025. године, који је обухваћен овом публикацијом, као и током целокупног рада институције, дискриминација на основу националне припадности или етничког порекла је у првих пет основа због којег нам се грађани, друга лица и организације обраћају. Анализом ових обраћања може се закључити да је највећи број притужби (а у неким годинама и до две трећине) по овом основу дискриминације поднет од стране припадника ромске националне мањине и то у поступцима пред органима јавне власти, у области рада и запошљавања, образовања и стручног оспособљавања, јавног информисања и медија, док су припадници других националних мањина притужбе подносили у мањем броју. На одређене проблеме указивали су нам национални савети националних мањина, који су важни партнери Повереника на превенцији и заштити од дискриминације у различитим областима друштвеног живота, а значајна су и обраћања у којима су на одређене проблеме указивала удружења и организације цивилног друштва које се баве заштитом људских права.

Устав Републике Србије и закони гарантују да сви грађани и грађанке имају једнака права, а једнакост пред законом и недискриминација основно су начело демократских друштава и цивилизацијска вредност која се мора чувати. За унапређење квалитета живота свих грађана неопходно је и разумевање суштине људских права као и механизма њихове заштите, уз висок ниво информисаности и свести грађана и стварање културног и друштвеног дискурса у коме се дискриминација не толерише, а равноправност поштује и подржава уз подразумевану једнакост свих пред законом.

Преглед одабраних аката Повереника садржан у овом зборнику, показује комплексност и разноврсност случајева дискриминаторног поступања у различитим ситуацијама и областима друштвеног живота. Охрабрује што неретко овакво поступање није производ намере (што не аболира одговорности), већ је последица предрасуда и стереотипа којих често учиниоци дискриминације

нису ни свесни и/или је производ непознавања прописа. Одабрани примери представљају и увид у рад институције коришћењем различитих механизма и овлашћења у складу са Законом о забрани дискриминације. Зборник је намењен како стручној тако и широј јавности, представницима органа јавне власти и медија, али и свим заинтересованим појединцима јер верујемо да може представљати користан извор за боље разумевање појма дискриминације и облика дискриминаторног поступања, као и начина њиховог спречавања.

Пракса Повереника је показала веома висок степен поступања по нашим препорукама, те у том контексту немамо значајне проблеме, што не значи да треба да се опустимо и уљукамо, посебно у комплексним временима, каква данас глобално живимо. Сваки предмет посматрамо детаљно и посвећено реагујући, како у појединачним случајевима, тако и у оним који се потенцијално могу односити на групу лица. Зато посебно истичем поред заштитне, значај превентивне функције институције коју водим, а која је нарочито значајна у спречавању да до дискриминације уопште дође.

У жељи да у ограниченом обиму представимо што већи број случајева, али и вођени идејом очувања и заштите животне средине и бригом о природним ресурсима, случајеве из праксе Повереника смо представили кроз сажетке мишљења, препорука и других аката које је Повереник донео. Испод сваког сажетка налази се линк и QR код који води ка целом тексту који је објављен на сајту Повереника (www.ravnopravnost.gov.rs). Циљ нам је био да овај зборник увек буде лако доступан и у електронском формату свима који желе да се упознају са праксом органа по овом основу дискриминације.

У Зборнику се поред правног оквира, као посебан прилог налазе и препоруке Високог комесара за националне мањине Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС), које су упућиване државама учесницама у циљу остваривања права националних мањина и њихове ефективне заштите. Ове препоруке представљају и својеврсне смернице које треба да помогну државама са вишенационалним становништвом у унапређењу равноправности. Имајући у виду подршку Мисије ОЕБС-а у изради Зборника, користимо прилику да и овог пута захвалимо на Мисији ОЕБС-а у Србији на дугогодишњој успешној сарадњи у различитим областима, као и у области заштите од дискриминације и унапређења равноправности националних мањина.

Мултиетничност која нас окружује представља друштвено богатство, а само заједничким уважавањем и неговањем тог богатства можемо изградити друштво коме тежимо. До таквог друштва ћемо стићи ако једни у другима препознамо партнере и савезнике у стварању равноправније заједнице, засноване на снажним институцијама и доследној владавини права у свим областима живота.

Бранкица Јанковић
повереница за заштиту равноправности

1. НОРМАТИВНИ ОКВИР ОСТВАРИВАЊА И ЗАШТИТЕ РАВНОПРАВНОСТИ ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

1.1. НАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ И СТРАТЕШКИ ОКВИР

У Србији живе припадници више десетина националних мањина, чији положај, заштита равноправности и остваривање личних и колективних права је уређено Уставом¹, Законом о заштити права и слобода националних мањина², Законом о забрани дискриминације³ и другим прописима.

*Национална мањина је свака група држављана Републике Србије која је по бројности довољно репрезентативна, тако представља мањину на територији републике, припада некој од група становништва које су у дугој трајној и чврстој вези са њеном територијом и поседује обележја као што су језик, култура, национална или етничка припадност, порекло или вероисповест, по којима се разликује од већине становништва, и чији се припадници одликују бригом да заједно одржавају свој заједнички идентитет, укључујући културу, традицију, језик или религију.*⁴

Устав Републике Србије прокламује заштиту националних мањина и обавезује државу да националне мањине штити и јемчи им посебну заштиту ради остваривања потпуне равноправности и очувања њиховог идентитета у циљу очувања људског достојанства и остваривања пуне слободе и једнакости сваког појединца (чл. 19). Устав у чл. 21. прописује да су пред Уставом и законом сви су једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације, да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.

Устав забрањује изазивање расне, националне и верске мржње (чл. 49), као и насилну асимилацију припадника националних мањина и предузимање мера које би проузроковале вештачко мењање националног састава становништва на подручјима где припадници националних мањина традиционално живе у значајном броју, и предвиђа законску заштиту од сваке радње која је ка томе усмерена (чл. 78). Одредбама члана 76, Устав јемчи равноправност пред законом и једнаку законску заштиту припадницима националних мањина и забрањује дискриминацију због тог личног својства, а пружа и могућност обраћања међународним институцијама ради заштите Уставом загарантованих слобода и права (чл. 22). У члану 75, Устав јемчи додатна индивидуална или колективна

1 „Сл. гласник РС“, број 98/06

2 „Сл. лист СРЈ“, бр. 11/02, „Сл. лист СЦГ“, бр. 1/03 - Уставна повеља и „Сл. гласник РС“, бр. 72/09 - др. закон, 97/13 - одлука УС и 47/18

3 „Сл. гласник РС“, бр. 22/09 и 52/21

4 Закон о заштити права и слобода националних мањина, чл. 2

права припадницима националних мањина у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма, и даје могућност избора националних савета националних мањина ради остваривања права на самоуправу у овим областима.

Посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима, Устав не сматра дискриминацијом (чл. 21). Одредбама чл. 79. прописано је да припадници националних мањина имају право: на изражавање, чување, неговање, развијање и јавно изражавање националне, етничке, културне и верске посебности; на употребу својих симбола на јавним местима; на коришћење свог језика и писма; да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику; на школовање на свом језику у државним установама и установама аутономних покрајина; на оснивање приватних образовних установа; да на своме језику користе своје име и презиме; да у срединама где чине значајну популацију, традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом језику; на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику, укључујући и право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја; на оснивање сопствених средстава јавног обавештавања, у складу са законом. Устав такође препознаје равноправност припадника националних мањина у учествовању у јавним пословима и ступању на јавне функције, при чему државни органи воде рачуна о националном саставу становништва и одговарајућој заступљености припадника националних мањина (чл. 77).

Уставна забрана дискриминације ближе је разрађена **Законом о забрани дискриминације**, којим је регулисана општа забрана дискриминације, и то тако што је прописано да су сви једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту, без обзира на лична својства, те да је свако дужан да поштује начело једнакости.

Дискриминација је свако неоправдано њрављење разлике или неједнако њосћуѡање, односно ѡроѡушћање (искључивање, ѡѡраничавање или давање ѡрвенсћива), у односу на лица или ѡруѡе као и чланове њихових ѡпородица, или њима блиска лица, на ѡѡворен или ѡприкривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, ѡрецима, држављансћиву, националној ѡприѡагносћии или еѡничком ѡореклу, језику, верским или ѡолиѡиѡичким убеђењима, ѡолу, родном иденѡиѡиѡеѡу, сексуалној оријенѡацији, имовном сћиању, рођењу, ѡенетѡским особеносћиима, здравсћивеном сћиању, инвалидизѡеѡу, брачном и ѡпородичном сћиаѡусу, осуђиваносћии, сћиаросном добу, изѡледу и члансћиву у ѡолиѡиѡичким, синдикалним и друѡим ѡрѡанизацијама и друѡим сћиварним, односно ѡреѡиѡосћивављеним личним својсћивима.⁵

5 Закон о забрани дискриминације, члан 2. став 1. тачка 1.

Законом о забрани дискриминације је установљен целовит и свеобухватан систем заштите од дискриминације, уређена општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, поступци заштите и установљен Повереник за заштиту равноправности као независни државни орган надлежан за заштиту од дискриминације и унапређење равноправности.

Одредбом чл. 24. овог закона забрањена је **дискриминација националних мањина и њихових припадника** на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика.

Закон о забрани дискриминације прописује **забрану говора мржње** која се огледа у виду изражавања идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржње или насиља против лица или групе лица због њиховог личног својства, у јавним гласилима и другим публикацијама, на скуповима и местима доступним јавности, исписивањем и приказивањем порука или симбола и на други начин (чл. 11), као и **тешке облике дискриминације** међу којима је и изазивање и подстицање неравноправности, мржње и нетрпељивости по основу националне, расне или верске припадности (чл. 13).

Забрана дискриминације и законска заштита припадника националних мањина прописана је и Законом о заштити права и слобода националних мањина и Законом о националним саветима националних мањина⁶.

Закон о заштити права и слобода националних мањина уређује начин остваривања индивидуалних и колективних права која су зајамчена припадницима националних мањина као и општи режим заштите од дискриминације на основу припадности националној мањини, која се односи на остваривање индивидуалних и колективних права на националној, етничкој, расној, језичкој, верској и свакој другој основи (чл. 3).

Чланом 4. овог закона је гарантовано обезбеђивање услова за ефикасно учешће припадника националних мањина у политичком животу и сразмерна заступљеност националних мањина у културно-нама аутономних покрајина и јединицама локалне самоуправе. Истим чланом предвиђа се предузимање мера ради унапређења економског положаја неразвијених подручја на којима живе припадници националних мањина.

Закон гарантује слободу изражавања националне припадности (чл. 5), право сарадње са сународницима у земљи и иностранству, (чл. 6), прецизира оставаривање и злоупотребу права предвиђених Законом (чл. 7), заштиту стечених права чији достигнути ниво не сме бити смањен (чл. 8). У делу који се односи на права на очување посебности (чл. 9-17), Закон омогућава избор и употребу личног имена, право на употребу матерњег језика, службену употребу језика и писма и објављивање закона на језицима националних мањина, право на неговање културе и традиције, школовање на

6 „Сл. гласник РС“, бр. 72/09, 20/14-УС и 55/14 и 47/18

матерњем језику, употребу националних симбола и јавно обавештавање на језицима националних мањина укључујући право на изражавање, примање, слање и размену информација и идеја путем штампе и других средстава јавног обавештавања.

Закон прописује и обавезу Владе да учествује у одлучивању о питањима посебности националних мањина оснивањем Савета за националне мањине са улогом у очувању, унапређењу и заштити националних, етничких, верских и културних посебности у циљу остваривања права припадника националних мањина (чл. 18); као и појам Националних савета националних мањина као представника националне мањине и улогу у остваривању права на самоуправу у култури, образовању, обавештавању и службеној употреби језика и писма (чл. 19).

Остваривање колективних права припадника националних мањина уређено је **Законом о националним саветима националних мањина**.

Национални савети националних мањина је организација којој се законом поверавају одређена јавна овлашћења да учествује у одлучивању или да самостално одлучује о појединим питањима из области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма у циљу остваривања колективних права националне мањине на самоуправу у тим областима.⁷

Овај закон ближе уређује положај националних савета националних мањина као представничких и самоуправних тела националних мањина у областима културе, образовања, информисања, службене употребе језика и писма (чл. 2), њихов избор, надлежност однос са државним, покрајинским и локалним властима, као и начин финансирања културне аутономије.

Остваривање равноправности гарантовано је и низом других прописа у различитим областима, попут Закона о локалној самоуправи⁸, Закона о службеној употреби језика и писама⁹, Закона о основама система образовања и васпитања¹⁰ и других прописа из области образовања, Закона о јавном информисању и медијима¹¹, Закона о избору народних посланика¹², Закон о локалним изборима¹³, Закона о матичним књигама¹⁴ као и других прописа којима се регулишу лични подаци, запошљавање или рад државне и јавне управе. Поред наведених прописа, од значаја за унапређење положаја припадника националних мањина су и Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња¹⁵ и Стратегија превенције и заштите од дискриминације¹⁶, као и други подзаконски акти.

7 Закон о националним саветима националних мањина, „Сл. гласник РС“, бр. 72/2009, 20/2014 - одлука УС, 55/2014 и 47/2018. чл. 1а

8 „Сл. гласник РС“, бр. 129/07, 83/14- др. закон, 101/16- др. закон, 47/18 111/21 – др. закон

9 „Сл. гласник РС“, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/05 – др. закон, 30/10 и 47/18 и 48/18 – испр.

10 „Сл. гласник РС“, бр. 88/17, 27/18- др.закон, 10/19, 21/18 – др. закон, 6/20, 129/21, 92/23 и 19/25

11 „Сл. гласник РС“, бр. 92/23 и 51/25

12 „Сл. гласник РС“, број 14/22

13 „Сл. гласник РС“, бр.14/22 и 35/24

14 „Сл. гласник РС“, бр. 20/09, 145/14 и 47/18

15 „Сл. гласник РС“, број 23/22

16 „Сл. гласник РС“, број 12/22

1.2. МЕЂУНАРОДНИ ПРАВНИ ОКВИР

Поред наведених, од непосредног значаја за положај националних мањина су и бројни међународни акти, међу којима издвајамо:

Међународни пакт о грађанским и политичким правима¹⁷ који обавезује државе да поступају према свим лицима једнако пред законом и без икакве дискриминације, између осталог и у погледу припадности етничкој, верској или језичкој мањини, а лица која припадају тим мањинама не могу бити лишена права да имају, заједно са другим члановима своје групе, свој посебан културни живот, да испољавају и упражњавају сопствену веру или да се служе својим језиком.

Оквирна конвенција за заштиту националних мањина Савета Европе¹⁸ чије одредбе се односе на заштиту идентитета, културе, језика и права мањина на политичко учешће. Оквирна конвенција намеће општу обавезу државама да „подстичу дух толеранције и међукултурног дијалога, разумевања и сарадње међу свим лицима која живе на њиховој територији, независно од етничког, верског или језичког идентитета тих лица, посебно у областима образовања, културе и медија”, а мере за унапређење равноправности се примењују у свим областима економског, социјалног, политичког и културног живота.

Државе су такође у обавези и да предузму одговарајуће мере заштите лица изложених претњама или дискриминацији и непријатељствима због наведених личних својстава.

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода¹⁹ прописује да се свако право остварује без дискриминације по било ком основу укључујући и национално порекло, повезаност са националном мањином, језик и др. Препозната је и забрањена дискриминација од стране јавне власти.

Европска повеља о регионалним или мањинским језицима²⁰ гарантује заштиту и развој мањинских језика. Повеља уводи посебне мере за унапређење једнакости у прилог очувања и развоја регионалних или мањинских језика.

Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) представља највећи регионални безбедносни форум на свету, чија мисија обухвата промовисање мира, демократије и људских права, а један од њених кључних приоритета је заштита права националних мањина и превенција етничких сукоба у државама учесницама. Стандарди ОЕБС су углавном обезбеђени у **Документу из Копенхагена** из 1990²¹ који наводи низ људских права и слобода укључујући и она која се односе на нацио-

17 Закон о ратификацији међународног пакта о грађанским и политичким правима, „Сл. лист СФРЈ“, бр 7/71

18 Закон о потврђивању Оквирне конвенције за заштиту националних мањина, „Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“, број 6/98)

19 Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, „Сл. лист СЦГ – Међународни уговори“, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005 – исп. и „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 12/2010 и 10/2015)

20 Закон о ратификацији Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, „Сл. лист СЦГ – Међународни уговори“, број 18/05)

21 <https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/19394.pdf>

налне мањине, у потпуности и без дискриминације. Овај документ предвиђа да државе, где је то потребно, усвајају посебне мере како би националним мањинама осигурале пуну једнакост са осталим грађанима.

Високи комесар за националне мањине обавља једну од најважнијих функција у оквиру Организације за европску безбедност и сарадњу – спречавање етничких сукоба и промоцију права националних мањина, као кључни механизам за рано решавање етничких тензија и изградњу инклузивног друштва. Кроз дискретан, али одлучан рад на терену и кроз конкретне препоруке и смернице, комесар доприноси очувању мира и стабилности у Европи. Поступања овог инструмента за превенцију сукоба обухватају праћење и анализу ситуације, рано упозоравање, пружање савета и интервенцију у ситуацијама у којима постоји ризик од међуетничких тензија.

Пракса високог комесара обухвата и објављивање *Публикација* које садрже препоруке засноване на искуству са терена, консултацијама са стручњацима и сарадњом са локалним актерима, служе као практични алати за државе учеснице, невладине организације и академску заједницу за размену добрих пракси, идентификовање изазова и предлагање решења за унапређење положаја мањина и спречавање сукоба.

Овај Зборник посебну пажњу посвећује тематским препорукама Високог комесара за националне мањине које се односе на области као што је питање интеграције мањина, приступ правди и правна заштита припадника националних мањина, рад полиције у мултиетничким друштвима, употреба језика и образовање као алат за превенцију конфликта, учешће мањина у јавном животу и њихова заступљеност у медијима, али и њихова улога у међудржавним односима. Све тематске препоруке објављујемо у изворном облику, у Анексу публикације.

2. МИШЉЕЊА И ПРЕПОРУКЕ У ПОСТУПКУ ПО ПРИТУЖБАМА ЗБОГ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ ИЛИ ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА

2.1. Дискриминација у области образовања и стручног оспособљавања

2.1.1. Мишљење по притужби против школе за основно и средње образовање због дискриминације детета на основу ромске националне припадности

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе против школе за основно и средње образовање, због дискриминације ученице ромске националности. У притужби је наведено да је наставница казнила ученицу ромске националности јер је наводно узела ужину из торбе дечаку из одељења, тако што јој је наредила да за време великог одмора стоји на ходнику и „придржава“ бетонски стуб који се налази у холу школе, док је другу децу из разреда пустила у двориште. Даље је наведено да је друга наставница, док је пролазила ходником, застала поред ученице и обратила јој се „брутално и са пуно мржње и гнева“, тако да се девојчица расплакала. Такође је наведено да је овакво поступање наставница карактеристично само према девојци ромске националности. У изјашњењу на притужбу директорка школе је, између осталог, навела да је наставница „затекла“ ученицу како из торбе свог друга узима ужину, те да је из разлога безбедности раздвојила децу тако што је ученицу оставила да сама поједе ужину на ходнику у холу школе, док је осталу децу пустила да изађу напоље. Школа је овакав поступак наставнице окарактерисала као неопходан ради обезбеђивања безбедности деце, а имајући у виду „специфичност школе, деце и њихових сметњи“ као и чињенице да у школи није било никаквог насиља, што су потврдили и надлежни органи. У току поступка је утврђено да обезбеђивање безбедности деце представља легитиман циљ, али да мере које су наставнице предузеле ради постизања овог циља, представљају повреду достојанства ученице, те да се њима ствара осећај понижености, узнемирености и одбачености, односно понижавајуће и увредљиво окружење. С тим у вези, Повереник за заштиту равноправности је дао мишљење да је школа прекршила одредбе Закона о забрани дискриминације. Школи је препоручено да организује обуке за запослене на тему препознавања и спречавања дискриминације у образовању, као и да предузме активности на подстицању толеранције, подизању знања, разумевања дискриминације и заштите од дискриминације ученика и запослених у установи, у циљу превенције дискриминације и вршњачког насиља. Школа је обавестила Повереника да је на седници наставничког већа директорка школе упознала запослене са мишљењем Повереника и да је донета одлука о плану активности које ће бити предузете како би препорука била испуњена у школској 2018/19 години.

бр. 07-00-00028, гайџум: 25. V 2018.

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.2. Мишљење по притужби против О.Ш. у близини ромског насеља, због сегрегације деце ромске националности²²

Мишљење је донето у поступку по притужби организације Ц.У.П.С. и С.Р.Д., против О.Ш. „В.К.“ у Н., због сегрегације ученика ромске националности у овој школи. У притужби се наводи да је у овој школи број ученика ромске националности несразмерно већи у односу на број ученика неромске националности, мерено према односу броја деце ромске и неромске националности који живе на подручју којем припада ова школа, односно на подручју јединице локалне самоуправе. У изјашњењу О.Ш., између осталог, наведено је да ову школу у школској 2018/2019. године, похађа 287 ученика од првог до осмог разреда (распоређених у 16 одељења) и 33 деце у групи припремног предшколског програма, те да ову школу похађа већина ромске деце (97,19%) а преостали број ученика сачињавају Горанци и деца српске националности. У изјашњењу се наводи и да је основни разлог великог броја ромске деце у овој школи близина ромског насеља „Београд мала“, због чега је природно да деца из овог насеља гравитирају ка овој школи. Наводи се, такође да је школа дужна, у складу са Законом о основном образовању и васпитању да упише свако дете са подручја школе, да родитељ може да изабере школу у коју ће да упише дете, те да од тренутка примене ових одредби закона, број српске деце из године у годину опада, а број ромске деце расте. У току поступка утврђено је да ОШ „В.К.“ у Н. похађа већина деце ромске националности (97,19%). Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности, који је у примени од септембра 2018. године прописује да сегрегација постоји и када у групи, одељењу, односно у установи структура ученика у образовању у погледу припадности различитим етничким и другим осетљивим друштвеним групама драстично одступа од структуре деце и ученика са подручја установе, осим уколико је то последица специфичности установе, у складу са законом. Драстична одступања од структуре деце и ученика са подручја установе, када то није последица специфичности установе у складу са законом, јесте више од 25% деце из осетљивих друштвених група у предшколској установи и ученика у основној школи, групи и одељењу појединачно. Ако је установа на подручју јединице локалне самоуправе у близини насеља у коме живи национална мањина или осетљива друштвена група, структура деце и ученика у установи треба да

22 Мишљење сличног садржаја упућено је и Министарству просвете, науке и технолошког развоја.

одражава структуру становништва целе јединице локалне самоуправе, осим ако се ради о образовању на језику националне мањине, у складу са законом. Имајући у виду наведено, а како према званичној статистици на територији града Н. има 260.237 становника, од ког броја је већина српске националности (243.333), док становника ромске националности има 6.996, неспорно је да структура ученика у ОШ „В.К.“ у Н. не одражава структуру становништва на територији јединице локалне самоуправе, с обзиром да ову школу чине готово искључиво ученици ромске националности. У току поступка је утврђено да О.Ш. до окончања овог поступка, није доставила ни један доказ на основу којег би се могло утврдити да је предузимала адекватне мере, односно, да је, пре свега, сачинила план десегрегације, у складу са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности којим је прописано да „у установи у којој се препозна да постоји сегрегација, састав тима за заштиту проширује се у складу са потребом и припрема план десегрегације“. Стога је Повереник дао мишљење да је О.Ш. „В.К.“ у Н. повредила одредбе члана 6. Закона о забрани дискриминације и препоручио да у складу са Правилником, приступи припреми детаљног и свеобухватног плана десегрегације, као и да координира и прати спровођење плана десегрегације кроз мере и активности примерене специфичностима ситуације сегрегације у установи, као и да убудуће води рачуна да не крши антидискриминационе прописе.

бр. 07-00-72/2019-02, гашум: 6. V 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/65-19-utvrdjena-diskriminacija-zbog-segregacije/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.3. Мишљење по притужби због дискриминације запослене у предшколској установи на основу припадности ромској националној мањини

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе А.А., против Б.Б. У притужби је наведено да је 14. фебруара 2019. године приликом посете председника Републике Предшколској установи „Г.Г.“, у којој је запослена подносиатељка притужбе, као васпитачица, забележено више фотографија на којима се налази цео колектив установе. У притужби се даље наводи да је на фотографији подносиатељка притужбе стајала у непосредној близини председника. У „Viber“ групи колектива установе наведена фотографија је објављена исте вечери, а испод ње порука Б.Б., директорке установе, следеће садржине: „Е моја ти.. пусти да се циганштура прогура до њега“. Подносиатељка притужбе сматра да је дискриминисана на основу припадности ромској националној мањини. У изјашњењу на наводе из притужбе Б.Б. навела је да поставља питање да ли је она као „правно лице“, извршила

„злодело“, на радном месту, како је наведено, ако је код своје куће, користила свој мобилни телефон. Даље наводи да се спорна порука не односи на подносиоцу притужбе, да њено име није нигде споменуто, као и да никада није долазила у било какве расправе и конфликте са колегама на послу, па ни са А.А., и да све представља само њено лично мишљење са којим се она не слаже као и други запослени у установи. У прилогу изјашњења нису достављени докази којима би поткрепила наводе из изјашњења, односно појаснила коме је конкретно порука била упућена. Током поступка утврђено је да међу странама у поступку није спорно да је порука послата у оквиру групе, а поводом објављене фотографије на којој се налази подносиоца притужбе. Б.Б. није доставила доказе којима је оспорила наводе притужбе, односно, појаснила коме је конкретно порука била упућена. Применом правила о терету доказивања прописаном у члану 45. Закона о забрани дискриминације, након спроведеног поступка, Повереник је дао мишљење да је поруком упућеном 14. фебруара 2019. године у „Viber“ групи, испод објављене фотографије колектива Предшколске установе „Г.Г.“, на којој се у непосредној близини председника Републике налази А.А., садржине: „Е моја ти..пусти да се циганштура прогура до њега.“ Б.Б. узнемирила и повредила достојанство А.А. на основу личног својства – припадности ромској национално мањини, чиме је повредила члан 12. Закона о забрани дискриминације. Због наведеног, Б.Б. је препоручено да А.А. упути писано извињење, у року од 15 дана од дана пријема мишљења са препоруком због дискриминаторне поруке од 14. фебруара 2019. године, као и да убудуће води рачуна да својим изјавама и поступањем не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-00142/2019-02, *гађум*: 21. X 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/158-19-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-pripadnosti-nacionalnoj-manjini-u-oblasti-obrazovanja/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.4. Мишљење по притужби против О.Ш. на југу Србије због сегрегације деце ромске припадности током похађања предшколског програма

Мишљење је донето у поступку по притужби удружења А.А. против О.Ш. „Б.Б.“ из Б. због сегрегације ромске деце. У притужби је наведено да је у оквиру О.Ш. организован припремни предшколски програм који похађа 105 деце ромске националности, која су подељена у пет група од по 21 дете, из чега се може утврдити да су деца ромске националности издвојена од остале деце, односно да су групе сачињене само од деце ромске националности. У изјашњењу школе је, између осталог, наведено је да у школи не постоје групе деце неромске националности које похађају припремни предшколски програм; да у Б. постоји и предшколска установа у којој се организује припремни

предшколски програм; да школа сваког месеца локалној самоуправи шаље Извештај о остваривању припремног предшколског програма у организовању основне школе и да извештаје које овере надлежни у локалној самоуправи школа прослеђује школској управи; да у школи нема сегрегације, а чињеницу да припремни предшколски програм похађају само деца ромске националности покушавају да ублаже организовањем низа активности. У току поступка утврђено је да припремни предшколски програм у школи похађају само деца ромске националне мањине, као и да школа није доставила доказе о спровођењу активности које је навела у изјашњењу и активности које је дужна да спроведе у складу са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности. Након спроведеног поступка, а имајући у виду да је Повереник и 2019. године у ранијем поступку утврдио да је О.Ш. „Б.Б.“ извршила сегрегацију ученика ромске националности, Повереник је дао мишљење да је, организовањем припремног предшколског програма у пет група које чине само децом ромске националности и пропуштањем да предузме мере и активности прописане Правилником, О.Ш. извршила тежак облик дискриминације – дискриминацију која се чини у дужем временском периоду према истој групи лица. Због тога је О.Ш. „Б.Б.“ препоручено да приступи припреми детаљног и свеобухватног плана десегрегације и предузме интервентне мере и активности из Правилника о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности; да у писаном облику обавести надлежну школску управу, Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Општинску управу Б. о постојању сегрегације и у складу са Правилником, затражи у писаном облику њихово укључивање у процес десегрегације, као и да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-531/2020-02, *гађу*м: 25. I 2021.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1086-20-prituzba-ocd-protiv-os-zbog-segregacije-romske-dece/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.5. Мишљење по притужби против Министарства просвете, науке и технолошког развоја због непризнавања хрватског, босанског и црногорског језика у три уџбеника

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе Националног савета бошњачке националне мањине против Министарства просвете, науке и технолошког развоја (у даљем тексту: Министарство). У притужби је наведено да се у три уџбеника за српски језик за осми разред основне школе налази текст у којем је наведено да српски језик спада у јужнословенску групу језика са напоменом

да Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик (српски) називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски, чиме се негира постојање мањинског језика. У изјашњењу Министарства наведено је да су Министарство и Завод за унапређивање образовања и васпитања у свему поступили према Закону о основама система образовања и васпитања, Закону о уџбеницима и Правилнику о Стандардима квалитета уџбеника и упутству за његово коришћење, али и према мишљењу и додатном научном образложењу Одбора за стандардизацију српског језика као најреферентнијег тела за ту област у Републици Србији. У току поступка је утврђено да Министарство просвете, науке и технолошког развоја одобрава рукопис уџбеника на предлог Завода за унапређивање образовања и васпитања, да одобрене уџбенике увршћује у каталог уџбеника, као и да доноси решење о повлачењу уџбеника или предузима друге радње у циљу измене садржаја уџбеника. Министарство није узело у обзир да је Законом о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима повеља постала саставни део правног поретка Републике Србије и да, поред осталих закона Министарство мора поступати и у складу с овим законом. Министарство просвете, науке и технолошког развоја надлежно је за одобравање употребе уџбеника у образовном процесу, али не и оцену сагласности потврђених међународних уговора са Уставом. Повереник је дао мишљење да је Министарство повредило одредбе члана 6. и 24. Закона о забрани дискриминације. Повереник је упутио препоруку Министарству да предузме мере из своје надлежности прописане Законом о уџбеницима и Правилником о начину и поступку давања стручне оцено и стручног мишљења о квалитету рукописа уџбеника, приручника и наставног материјала, додатних наставних средстава, наставних помагала, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава, у циљу измене садржаја да Хрвати, Бошњаци и неки Црногорци овај језик (српски) називају хрватски, босански/бошњачки и црногорски у уџбеницима „Језичко благо“, издавача Нови Логос, „Дар речи“, издавача Нови Логос и „Српски језик и језичка култура“, издавача ЕДУКА.

бр. 07-00-549/2021-02, датум: 22. II 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/714-2021-pritužba-nsbnm-protiv-mpntr-zbog-diskriminacije-na-osnovu-jezika/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.6. Мишљење по притужбама због несарадње са Националним саветом бошњачке националне мањине у поступку именовања чланова школског одбора

Мишљење је донето у поступку поводом више притужби А.А. против Б.Б. због дискриминације на основу националне припадности. У притужбама је наведено да се у О.Ш. „Јован Јовановић Змај“ и гимназији „Јездимир Ловић“ настава у већини одељења одвија на језику бошњачке националне

мањине, док је ОШ „12. децембар“ одлуком проглашена за школу од посебног значаја за образовање бошњачке заједнице у Републици Србији. А.А. се, након обраћања наведених школа, обратио Б.Б. у којима су дати предлози за именовање чланова школских одбора у овим школама. У притужбама је наведено и да је Б.Б. на седници одржаној 10. септембра 2021. године, донела решење бр. 06-31/2021-12-1 о именовању члана школског одбора Основне школе „12. децембар“, О.Ш. „Јован Јовановић Змај“ и у гимназији „Јездимир Ловић“, неразматрајући предлоге Националног савета бошњачке националне мањине чиме је, како сматра, повређен закон и дискриминисани припадници бошњачке националне мањине. У изјашњењу Б.Б. је навела да је донела Решење бр. 06-31/2021-12-1 о именовању члана школског одбора О.Ш. „12. децембар“, О.Ш. „Јован Јовановић Змај“ и у гимназији „Јездимир Ловић“, у С. У изјашњењу је такође наведено да су чланови школског одбора испред локалне самоуправе у наведеним школама именовани на предлог Б.Б., као једног од овлашћених предлагача дневног реда, у складу са чланом 106. Пословника („Општински службени гласник“ бр. 7/19,10/21,15/21). У току поступка утврђено је да је подносилац притужбе поднео Б.Б. предлоге лица за именовање чланова школских одбора у наведеним школама, да је тим поводом Б.Б. донела решење којим је именovala лица различита од лица које је Национални савет предложио, а да решење којим се врши именовање не садржи никакво образложење. Имајући у виду овако утврђено чињенично стање Повереник је приступио анализи релевантних прописа. Полазећи од одредаба Устава и закона као и садржине права националних мањина да учествују у одлучивању у области образовања, Б.Б. је била у обавези да узме у разматрање предлоге за именовање лица у школске одборе и да о њима одлучује, односно образложи због чега те предлоге прихвата или не прихвата. Због свега наведеног, Повереник је дао мишљење да је пропуштањем да узме у разматрање предлоге А.А. за именовање чланова школских одбора у школама О.Ш. „12. децембар“, О.Ш. „Јован Јовановић Змај“ и гимназији „Јездимир Ловић“, Б.Б. повредио одредбе чл. 6. и 24. Закона о забрани дискриминације, па је Б.Б. препоручено да отклони последице дискриминаторног поступања на начин што ће приликом именовања чланова школских одбора у школама О.Ш. „12. децембар“, О.Ш. „Јован Јовановић Змај“ и гимназији „Јездимир Ловић“, разматрати предлоге и донети решење са образложењем, као и да убудуће води рачуна да се придржава прописа о забрани дискриминације.

бр. 07-00-00555/2021-02, *гајџет*: 22. II 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/717-21-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-pripadnosti-nac-manjini-u-obrazovanju/>

● По овој препоруци није поступљено.

2.1.7. Мишљење по притужби против основне школе због сегрегације ромске деце у Војводини уписом неромске деце у друге школе

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе удружења грађана „А.А.“, против Б.Б. из Р, због сегрегације ученика ромске националности. У притужби се наводи да су у овој школи у великој мери заступљена деца ромске националности, преко 90%. Такође је наведено да родитељи неромске деце не желе да њихова деца похађају наставу са ромском децом јер су „ромска деца прљава и смрдљива“, као и да ће и даље премештати своју децу у друге школе. У изјашњењу Б.Б. из Р, између осталог, наведено је да се годинама уназад због малог броја уписаних ђака формира по једно одељење и да ученици обе националности заједно похађају разред, као и да родитељи у складу са чланом 55. став 19. Закона о основном образовању и васпитању, имају право да дете упишу у школу према сопственом избору на шта школа не може директно да утиче. Такође, наведено је да школа, у оквиру своје стратегије и својим Развојним планом, подиже квалитет рада, богату понуду програма, ван-наставних активности, подстицање климе толерантних и позитивних односа међу свим ученицима образовно-васпитног рада, промовисање вредности обе културе итд. Наведено је и да се школа у досадашњем раду сусретала са оваквим притужбама због чега је одржан састанак Савета родитеља (чији су чланови подједнако родитељи ромске и српске националности), на којем је константовано да школа не може да утиче на одлуку родитеља приликом избора школе за своје дете. У допуни изјашњења се наводи да школа већ дуго низ година има и спроводи Програм превенције дискриминаторног понашања и вређања угледа, части и достојанства личности који се усваја на почетку сваке школске године и у оквиру којег постоји низ превентивних активности, као и како поступати у случају сумње да се дешава било какав облик дискриминације у Установи. Такође је наведено да је из школе отишло и једно дете ромске националности, не због пресељења, већ зато што је отац незадовољан структуром одељења које је дете похађало, као и да се та породица није преселила у суседно село. У изјашњењу је школа навела структуру становништва у селу у коме живи око 800 становника, од којих је око 400 Рома млађе и средње животне доби, са децом стасалом за предшколску установу и основну школу, као и да је из тог разлога већина ученика ромске националности, али да је не сматрају ромском већ интеркултурном школом, у којој се деца свих националности друже а до сада није забележен случај дискриминаторног понашања. У току поступка утврђено је да Б.Б. у Р. похађа већина деце ромске националности. Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности, који је у примени од септембра 2018. године прописује да сегрегација постоји и када у групи, одељењу, односно у установи структура ученика у образовању у погледу припадности различитим етничким и другим осетљивим друштвеним групама драстично одступа од структуре деце и ученика са подручја установе, осим уколико је то последица специфичности установе, у складу са законом. Драстична одступања од структуре деце и ученика са подручја установе, када то није последица специфичности установе у складу са законом, јесте више од 25% деце из осетљивих друштвених група у предшколској установи и ученика у основној школи, групи и одељењу појединачно. Ако је установа на подручју јединице локалне самоуправе у близини насеља у коме живи национална мањина или осетљива друштвена група, структура деце и ученика у установи треба да

одражава структуру становништва целе јединице локалне самоуправе, осим ако се ради о образовању на језику националне мањине, у складу са законом. Имајући у виду наведено, а како према званичној статистици на територији општине Н.Ц. живи већина становништва српске националности (6.922), од укупног броја становника (10.272), док становника ромске националности има 1.016, неспорно је да структура ученика у Б.Б. из Р. не одражава структуру становништа на територији јединице локалне самоуправе, с обзиром да ову школу чине у великој мери ученици ромске националности. У току поступка је утврђено да Б.Б. из Р., до окончања овог поступка, није доставила ни један доказ на основу којег би се могло утврдити да је предузимала адекватне мере, односно, да је, пре свега, сачинила план десегрегације, у складу са наведеним Правилником којим је прописано да „у установи у којој се препозна да постоји сегрегација, састав тима за заштиту проширује се у складу са потребом и припрема план десегрегације“. Стога је Повереник дао мишљење да је Б.Б. у Р. повредила одредбе члана 6. у вези са чланом 19. Закона о забрани дискриминације и препоручио Б.Б. у Р. да у складу са Правилником, приступи припреми детаљног и свеобухватног плана десегрегације, да координира и прати спровођење плана десегрегације кроз мере и активности примерене специфичностима ситуације сегрегације у установи, као и да убудуће води рачуна да не крши антидискриминационе прописе.

бр. 07-00-175/2022-02, *гађу*м: 15. VII 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/159-22-segregacija-ucenika-ca-romske-nacionalnosti-u-oblasti-obrazovanja/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.8. Мишљење по притужби против О.Ш. због дискриминације двоје деце на основу припадности ромској националној мањини

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе удружења „А.А.“, уз сагласност Б.Б., против О.Ш., због дискриминације њено троје деце (њеног сина М.К. који похађа први разред, сина А.К. који похађа четврти разред и ћерке М.К. која похађа осми разред), на основу националне припадности. У притужби је наведено да ученик првог разреда Н. М. психички и физички злоставља М.К., сина подносиоце притужбе, који је такође ученик првог разреда, називајући га „Циганином свакодневно, ударајући га у леђа ногом, плујући и псујући мајку циганску“, а да О.Ш. није предузела одговарајуће мере да спречи ове инциденте за које сматра да су проузроковани ромском националном припадношћу. Даље је наведено да је ћерка подносиоце притужбе М.К., која је ученица осмог разреда, кажњена укором јер је снимала мобилним телефоном како јој туку брата. Такође је наведено да је сину подносиоце притужбе, ученику М.К. забрањено да иде на екскурзију 11. маја 2023.

године и да долази у дневни боравак. У изјашњењу школе је наведено да је 6. октобра 2022. године ученик првог разреда Н. М. у дворишту шутнуо ученика М.К. (сина подносиоце притужбе) по наговору ученика старијих разреда јер је син подносиоце притужбе раније дирао и узнемиравао млађу сестру једног од старијих ученика, док је ћерка подносиоце притужбе М.К. мобилним телефоном све снимала и снимак послала својим родитељима. Даље су навели да је школа појачала васпитни рад са свим ученицима који су актери овог догађаја, о чему је доставила доказе. У изјашњењу школе је још наведено да сину подносиоце притужбе М.К. није забрањено да иде на екскурзију, као и да је мајци дата препорука да син више не долази у продужени боравак због лошег владања, непоштовања дисциплине и због тога што не ради домаћи. Током поступка школа је доставила доказе да поступање школе поводом догађаја од 6. октобра 2022. године није у узрочно-последичној вези са личним својством деце Б.Б., нарочито имајући у виду да је свим актерима догађаја појачан васпитни рад. Даље у поступку је утврђено да су синови подносиоце притужбе изјавили да их старији ученици чија имена не знају вређају и називају „Циганима“. Утврђено је да школа није доставила доказе да је, након ових изјава, предузела активности ради обезбеђивања недискриминаторног, подстицајног, инклузивног и безбедног образовног окружења за све без обзира на њихова лична својства. Повереник је дао мишљење да је О.Ш. ставила у неповољнији положај малолетне М.К. и А.К. на основу њиховог личног својства – националне припадности, тако што је пропустила да предузме превентивне мере и активности у случају сумње на дискриминаторно понашање након изјава ученика да их старији ученици вређају и називају „Цигани“, док у случају пријављеног вршњачког насиља од 6. октобра 2022. године, наводне забране одласка на екскурзију и присуства у продуженом боравку није утврђено да је школа повредила одредбе Закона о забрани дискриминације. Повереник је дао препоруку Основној школи да у школској 2023/2024. години планира и предузима мере и активности на подстицању и очувању основних вредности попут другарства, хуманости и солидарности, међусобног уважавања и толеранције у циљу стварања безбедног окружења, развијања ненасилног понашања и успостављања нулте толеранције према насиљу, посебно са акцентом на положај ученика ромске националности и отклањање стереотипа и предрасуда о ромској популацији код ученика и запослених у школи, као и да убудуће у оквиру својих активности не крше законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-245/2023-02, *гаџум*: 4. VIII 2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/317-23-prituzba-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-oblasti-obrazovanja/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.9. Мишљење по притужби против ОШ након инцидента у којима је учествовало дете ромске националне припадности

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је поднео А.А., изјављену против О.Ш. „В.К.“ из Д., због дискриминације на основу националне припадности. У притужби је наведено да су на друштвеној мрежи Фејсбук видели објаву једног родитеља који је указао да је дете И.Ш., у школу понео нож са намером да повреди децу ромске националности. У изјашњењу на притужбу, директор школе је описао догађај од 4. и 5. 9. 2023. године, када су ученици одељења пријавили помоћној радници да ученик тог одељења И.Ш. има нож у ранцу. Према речима И.Ш., нож је понео како би се евентуално одбранио и како би заплашио ученике 8. разреда са којима је претходног дана ушао у сукоб (у аутобусу при повратку кући, ученик је понављао реплику из филма „What s up nigga?“, која није била упућена ником конкретно; ученик И.Ш. је седео на спрату аутобуса а ученици С.М. и Н.Џ. који су се осетили прозваним, седели су у приземљу аутобуса). При изласку из аутобуса И.Ш. је добио ударац у потиљак отвореном шаком након чега се расплакао. У изјашњењу на притужбу, школа је навела конкретне мере и активности које је предузела поводом овог догађаја и доставила доказе. У току поступка, утврђено је да школа, односно Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања на састанку од 5.9.2023. године, поводом дискриминаторног понашања ученика И.Ш. најпре обавио процену тежине облика дискриминације и предложио конкретне мере, које су након тога спроведене, а међу којима су: појачан васпитни рад за ученика И.Ш., као и покренут васпитно-дисциплински поступак, израђен је индивидуални план заштите од дискриминације за ученике И.Ш., С.М., М.З., Н.Џ. као и за све ученике њихових одељења, као и план заштите за ученика И.Ш. као жртви физичког насиља. Утврђено је да је успостављена сарадња са: Центром за социјални рад, Полицијском станицом у Д. и Полицијском управом у Н. С тим у вези, Повереник је указао на мере и активности које су прописане Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности, којима су прописане превентивне и интервентне мере које је установа у обавези да предузме, а које су у конкретном случају и спроведене. Имајући у виду и налаз просветног инспектора који је извршио ванредни инспекцијски надзор, а затим и контролни инспекцијски надзор, у којем је констатовано да је школа извршила наложене мере, Повереник је, након спроведеног поступка, утврдио да је школа предузела активности и мере поводом догађаја од 4. и 5.9.2023. године због чега је дато мишљење да О.Ш. „В.К.“ из Д. није повредила одредбе Закона о забрани дискриминације.

бр. 07-00-456/2023-02, датум: 7. X 2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1104-23-prituzba-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

2.1.10. Мишљење по притужби против О.Ш. и директорке школе због дискриминације детета ромске националне припадности приликом уписа у школу

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе удружења „А.А.“, у име и уз сагласност Б.Б. из Р., против основне школе и директорке В.В. због дискриминације малолетног Г. Г. на основу националне припадности и здравственог стања. У притужби је, између осталог, наведено да је Б.Б., припадница ромске националне мањине, самохрана мајка седморо деце, до августа 2023. године живела са децом у Ш. а од августа се преселила у Р. Даље је наведено да је одмах по пресељењу отишла у О.Ш. у Р., да упише сина Г.Г. који има девет година, као и да јој је директорка школе одговорила да не може да упише дете док не промени пребивалиште. У притужби је још наведено да власница стана у који су се доселили, одбија да је пријави на адреси стана, и да је мајка након разговора са директорком, дете пријавила на адреси код рођака у другом делу града. Наведено је и да је директорка након тога тражила да донесе „неку изјаву од власника стана оверену код нотара“ да стварно станују на тој адреси и да јој је директорка, након што је однела оверену изјаву станодавца, рекла: „Рећи ћу ти нешто искрено, ромска деца нису за нашу школу, она иду у Лолину школу, која у оквиру себе има и специјалну школу. Та школа је близу ромског насеља и тамо иду сва ромска деца, не овде. Плус твоје дете је болесно, ја не желим да се још бринем и о њему, боље га упиши тамо.“ У изјашњењу директорке је наведено да су нетачни наводи мајке да их је упућивала у другу школу, да је мајци рекла да изјавом власнице стана ништа не доказује јер и даље нема пријављено место пребивалишта или боравишта на територији коју покрива О.Ш. у Р., као и да је 22. децембра 2023. године мајка детета поднела захтев за преводницу који је истог дана упућен школи у Ш. У допуни изјашњења је наведено да О.Ш. у Р. има укупно четири одељења трећег разреда и то: III-1 – 24 ученика; III-2 – 25 ученика; III-3 – 22 ученика и III-4 – 20 ученика и да је од подносиоце притужбе тражила потврду о пребивалишту или боравишту из разлога да би утврдила да ли адреса на којој живи малолетни Г.Г. територијално припада О.Ш. у Р. на основу Одлуке о утврђивању подручја основних школа на територији Општине Р. Законом о основном образовању и васпитању прописано да деца из осетљивих друштвених група могу да се упишу у школу, без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације, као и да је школа дужна да упише свако дете са подручја школе, као и да школа може да упише и дете са подручја друге школе, на захтев родитеља, у складу са просторним и кадровским могућностима. У току поступка је утврђено да је директорка школе као услов за упис у школу тражила пријаву пребивалишта, да школа има четири одељења трећег разреда са најмање 20, а највише 25 ученика, као и да школа није доставила доказе који би оправдали разлоге да се одбије упис ученика чије пребивалиште није на подручју конкретне школе. С обзиром да је одредбама Закона о основном образовању и васпитању прописано да одељење истог разреда може да има до 28 ученика, неспорно је да у конкретном случају не постоје просторне и кадровске немогућности да се у трећи разред О.Ш. у Р. упише још једно дете, поготово ако се узме у обзир да је конкретно дете припадник друштвене групе за које је прописано да се могу уписати у школу и без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације. Уз притужбу нису достављени докази који поткрепљују наводе да је директорка изјавила да дете треба уписати у школу које се налази у оквиру ромског насеља, као и да не жели да га упише јер има епилепсију, због чега Повереник није утврдио да је директорка

одбила да упише дете у школу и због његовог здравственог стања. Повереник је дао мишљење да су тражењем од Б.Б. да достави пријаву пребивалишта за упис свог сина Г.Г. у О.Ш. у Р., О.Ш. и директора В.В., повредиле одредбе члана 6., а у вези са чланом 19. став 2. Закона о забрани дискриминације. Повереник је директорки В.В. и О.Ш. у Р. дао препоруку да упуте писано извињење Б.Б. зато што су за упис малолетног Г. Г. тражили пријаву пребивалишта чиме је његов упис одложен до децембра 2023. године; да Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања или други тим за остваривање конкретног задатка у складу са одредбама члана 130. став 15. Закона о основама система образовања и васпитања, уколико процене да је то потребно, пружи Г.Г. додатну подршку ради превазилажења евентуалних потешкоћа у образовно-васпитном раду које су настале због пропуштене наставе у првом полуугодишту школске 2023/2024. године као последица дискриминаторног поступања школе; да организују обуку за све запослене у школи на тему забране дискриминације и заштите од дискриминације, као и да убудуће воде рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крше законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-602/2023-02, *датум*: 1. III 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1249-23-prituzba-udruzenja-protiv-os-zbog-diskriminacije-ucenika-na-osnovu-pripadnosti-nacionalnoj-manjini/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.1.11. Мишљење по притужби против О.Ш. због поступања у вези са „мимом“ увредљивим за Роме

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је поднела А.А., у име детета, ученика Л.Ј., против О.Ш. „Б.Б.“ у С.Б., због дискриминације на основу националне припадности. У притужби и допунама притужбе је наведено да је 31.10.2023. године, на часу информатике ученик А.Т. направио „мим“ са фотографијом и текстом: „Ја сам Л.Ј., циган, види ме“ који је увредио и понизио Л.Ј., јер је једини ученик ромске националности у одељењу. Даље је наведено да је отац Л.Ј. након догађаја са часа информатике два пута био у школи, да је први пут сам иницирао састанак са разредном старешином, као и да су 8.2.2024. године, добили позив од школе на састанак, на који су отишли. Такође, наведено је да дете није добило никакву подршку и заштиту од дискриминације, већ да су запослени у школи константно, пре свега разредна старешина, износили и прикупљали податке о кршењу правила понашања за ученика Л.Ј., па му је тако одређена мера појачаног васпитног рада због „нетачног преношења информација родитељима о догађају на часу информатике“. Последица оваквог поступања, односно, нечињења школе, је да се ученик Л.Ј. непосредно након почетка другог полуугодишта школске 2023/24 исписао из О.Ш. „Б.Б.“ и уписао се у другу школу. У изјашњењу

на притужбу, директорка школе, је, између осталог, навела, да је о догађају са часа информатике од 31.10.2023. године, сазнала од разредне старешине одељења, која сматра да је међу ученицима настао неспоразум, као последица непримерене шале, које је одељенска старешина решила у складу са прописима. Наведено је да је ученику А.Т. одређена мера појачаног васпитног рада јер је направио непримерену шалу на рачун Рома, а иста мера је одређена и ученику Л.Ј. који је изнео више неистинитих информација својим родитељима. Наведено је и да ученик Л.Ј. често изостајао са наставе, да се после првих неколико часова жалио на различите болове, да има велики број нерегулисаних изостанака, као и да је прво полугодиште школске 2023/24 године завршио са општим успехом „добар“, што не одговара његовим стварним потенцијалима. У току поступка, утврђено је да је 31.10.2024. године, у О.Ш. „Б.Б.“, на часу информатике, ученик 5. разреда А.Т., направио „мим“ који је садржао слику/фотографију и текст који је увредљив за припаднике ромске националне мањине и који је увредио његовог друга из одељења, ученика Л.Ј. који је ромске националности. С тим у вези, Повереник је указао на мере и активности које су прописане Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности, којима су прописане превентивне и интервентне мере које је установа у обавези да предузме. О.Ш. „Б.Б.“, односно Тим за заштиту од дискриминације, злостављања и занемаривања били су у обавези да предузму низ мера и активности због повреде начела забране дискриминације који је извршио ученик, у складу са са Законом о основама система образовања и васпитања и наведеног правилника, међу којима су: процене нивоа дискриминације, васпитно-дисциплински поступак, план заштите од дискриминације, обавештење Министарства-надлежне школске управе у року од 24 часа и др, што у конкретном случају нису учинили. Повереник је утврдио да школа није предузела активности и мере поводом догађаја од 31.10.2023. године, због чега је дато мишљење да је повредила одредбе Закона о забрани дискриминације. Уз мишљење је дата препорука О.Ш. „Б.Б.“ у С.Б. да упуту писано извињење ученику Л.Ј. зато што је пропустила да предузме неопходне мере због дискриминаторног поступања у школи према ученику Л.Ј., затим да организује обуку за све запослене у школи на тему забране дискриминације и заштите од дискриминације и да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-539/2023-02, *гаџум*: 12. III 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/1190-23-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2. Дискриминација у области јавног информисања и медија

2.2.1. Мишљење по притужби против медијског портала поводом увреда упућених Албанцима и распиривања националне нетрпељивости

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе организације „Р“ из Б. против медијског портала „Т“, поводом наслова текстова који су објављени на медијском порталу „Т“ 14. и 15. октобра 2014. године – „Косово је срце Србије: Овако су Шиптари ујединили Гробаре и Делије!“, „Хаос у најави: Шиптари већ у Кнез Михајловој, прети нам рат навијача!“, „Ексклузивни видео: Ево како су Шиптари прошверцовали заставу Велике Албаније у Београд!“ и „Шиптарски новинар за Т: Знало се да наши навијачи спремају нешто велико!“. Након инцидента на фудбалској утакмици између Србије и Албаније, бројни медији писали су о овим догађајима, између осталих и медијски портал „Т“. У поступку је утврђено да се у Србији, већ готово пола века, називање албанског народа „Шиптарима“ сматра погрдним, да вређа припаднике ове националне мањине, те да употреба овог термина може, посебно у конфликтним ситуацијама, распиривати нетрпељивост према албанском народу и припадницима албанске националне мањине. Овакав начин извештавања, праћен колоквијалним и погрдним називом за одређену етничку групу, продубљује јаз између припадника албанске националне мањине и већинског становништва, изазивајући код већинског становништва одбојност према Албанцима и Албанкама, а код припадника албанске националне мањине осећај несигурности, као и етикетирање читаве њихове заједнице. Повереник је дао мишљење да су насловима текстова „Косово је срце Србије: Овако су Шиптари ујединили Гробаре и Делије!“, „Хаос у најави: Шиптари већ у Кнез Михајловој, прети нам рат навијача!“, „Ексклузивни видео: Ево како су Шиптари прошверцовали заставу Велике Албаније у Београд!“ и „Шиптарски новинар за Т: Знало се да наши навијачи спремају нешто велико!“ који су објављени на медијском порталу „Т“ 14. и 15. октобра 2014. године, односно, употребом израза „Шиптар“ у насловима ових текстова, прекршене одредбе Закона о забрани дискриминације. Због тога је медијском порталу „Т“ препоручено да убудуће не објављује прилоге којима се вређа достојанство припадника и припадница албанске националне мањине, да својим прилозима доприноси измени образаца, обичаја и праксе који условљавају стереотипе, предрасуде и дискриминацију у односу на припаднике и припаднице албанске националне мањине, као и да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-90/2015-02, датум: 10.VII 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/prituzba-ocd-protiv-medijskog-portala-t-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-oblasti-informisanja/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.2. Мишљење по притужби против листа који је објавио наслов текста „Ужас у Смедереву: Ром обљубио девојчицу“

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе организација Р. из Б., против листа „В.Н.“ поводом текста „Ужас у Смедереву: Ром обљубио девојчицу“ који је објављен 17. марта 2015. године у штампаном и електронском издању овог листа. У току поступка је утврђено да национална припадност осумњиченог, у конкретном случају, није ни у каквој вези са почињеним делом, нити објављивање ове информације доприноси бољем разумевању догађаја, због чега није било никаквог разлога да се национална припадност наводи. Истицањем националне припадности осумњиченог пажња се усмерава на припаднике националне мањине, они се етикетирају као особе склоне вршењу кривичних дела, што за последицу има учвршћивање стереотипа и дискриминаторног односа према Ромима. Ово је посебно опасно када се зна да је ромска популација у Србији веома често изложена дискриминацији у свим сферама друштвеног живота, као и да су често изложени нападима појединаца и организација које заговарају мржњу и нетрпељивост према њима. Повереник је дао мишљење да су истицањем националне припадности осумњиченог, у наслову и тексту „Ром обљубио девојчицу“ који је објављен у штампаном и електронском издању листа „В.Н.“ од 17. марта 2015. године, изнете идеје и ставови који су узнемирујући и понижавајући и којима се вређа достојанство припадника ромске националне мањине, чиме су прекршене одредбе Закона о забрани дискриминације. Због тога је дневном листу „В.Н.“ препоручено да убудуће не објављује прилоге којима се подржавају предрасуде према националним мањинама, те да својим прилозима доприноси измени образаца, обичаја и праксе који условљавају стереотипе, предрасуде и дискриминацију у односу на ромску националну мањину, као и да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-147/15-02, гайџум: 27. VII 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/prituzba-organizacije-p-protiv-lista-v-n-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-iz-oblasti-javnog-informisanja/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.3. Мишљење по притужби против телевизије због дискриминације Рома у емисији

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе Н.С.Р.Н.М. против П. телевизије поводом емисије „В“, која је емитована на П. телевизији 20. новембра 2015. године, као и емисије „Ч“ која је емитована 23. новембра 2015. године. У притужби је наведено да је водитељ И.И., током емисије „В“, изјавио: „Образовање Рома је кључ у решавању њиховог проблема, рекла је министарка Зорана

Михајловић – не занима Роме кључ, него поклопац од шахта!“, те да је у емисији „Ч“, И.И. упутио извињење ромској популацији на следећи начин: „...имао сам погрешну информацију да Роми краду поклопце од шахтова и оне поклопчиће од бандера и каблове, оне бакарне... и ја им се сто пута извињавам...“. У изјашњењу П. телевизије наведено је да су емисије „В“ и „Ч“ хумористичке емисије које жанровски припадају забавном програму и представљају тзв. Stand up comedy show, као и да П. ТВ и аутору емисија није била намера да јавно подстиче мржњу и дискриминацију по било ком основу. У току поступка утврђено је да је водитељ И.И., изјавом у емисији „В“, алудирао да припадницима ромске националне мањине није потребно образовање, јер зарађују за живот бавећи се криминалним активностима. Што се тиче „извињења“ И.И. у емисији „В“ утврђено је да се водитељ није извинио припадницима ромске националне мањине, већ је заправо показао да не схвата тежину ширења предрасуда и последице које овакве изјаве остављају на животе особа које су већ маргинализоване у друштву. Повереник је дао мишљење да је изјавом И.И. у емисији „В“ да Ромима није потребно образовање, већ поклопац од шахта, као и емитовањем „извињења“ у емисији „Ч“, повређено достојанство припадника и припадница ромске националне мањине, чиме су прекршене одредбе Закона о забрани дискриминације. Због тога је И.И. и П. телевизији препоручено да упуте јавно извињење свим припадницима и припадницама ромске националне мањине у П. следећој емисији „В“.

бр. 07-00-702/2015-02, гайџум: 15. I 2016.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/prituzba-nsrnm-zbog-diskriminacije-po-osnovu-etnicke-pripadnosti-u-oblasti-javnog-informisanja/>

● По овој препоруци није поступљено.

2.2.4. Мишљење против дневног листа због дискриминације на основу припадности ромској националној мањини

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе Р. Ж. Ц. Б из Б., против Дневног листа „К“, поводом дискриминације на основу националне припадности и здравственог стања у тексту који је објављен 17. јуна 2016. године у електронском издању овог листа. У изјашњењу пуномоћника главне и одговорне уреднице интернет издања листа „К“, наведено је да је текст у целости преузет из другог листа, као и да навођење националне припадности лица о којем је извештавано у спорном тексту ни на који начин не представља неоправдано прављење разлике између наведеног лица и осталих лица, већ се даје прецизна информација о лицу за које се сумња да је преносило заразне болести малолетницима. У току поступка је утврђено да национална припадност осумњичене, у конкретном случају, није ни у каквој вези са почињеним делом, нити објављивање ове информације допри-

носи бољем разумевању догађаја, због чега није било никаквог разлога да се национална припадност наводи. Истицањем националне припадности осумњичене пажња се усмерава на припаднике националне мањине, они се етикетирају као особе склоне вршењу кривичних дела, што за последицу има учвршћивање стереотипа и дискриминаторног односа према Ромима. Ово је посебно опасно када се зна да је ромска популација у Србији веома често изложена дискриминацији у свим сферама друштвеног живота, као и да су често изложени нападима појединаца и организација које заговарају мржњу и нетрпељивост према њима. Повереник је дао мишљење да су истицањем националне припадности осумњичене, у тексту који је објављен у електронском издању Д.Л. „К“ од 17. јуна 2016. године, изнете идеје и ставови који су узнемирујући и понижавајући и којима се вређа достојанство припадника ромске националне мањине, чиме су прекршене одредбе Закона о забрани дискриминације. Због тога је дневном листу „К“ препоручено да убудуће не објављује, односно не преузима текстове којима се подржавају предрасуде према националним мањинама, те да својим текстовима доприноси измени образаца, обичаја и праксе који условљавају стереотипе, предрасуде и дискриминацију у односу на ромску националну мањину, као и да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности, не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-337/2016-02, 19.X 2016.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/prituza-r-z-c-b-protiv-dnevnog-lista-k-zbog-diskriminacije-po-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-oblasti-javnog-informisanja/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.5. Мишљење због дискриминације услед оспоравања босанског језика као језика бошњачке националне мањине

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе Удружења „А.А.“ против Б.Б. У притужби је наведено да су „А.А.“ и припадницима бошњачке националности у Републици Србији који су се на Попису становништва 2011. године изјаснили да говоре босанским језиком, актом Програмског савета прекршена њихова права. Наиме, у притужби је наведено да је Закључком Б.Б. бр.1041 од 21. јуна 2019. године формално одбијен предлог за формирање редакције на босанском језику. Подносиоци притужбе сматрају да су на наведени начин повређена Уставом и законима гарантована права бошњачке националне мањине, и извршена дискриминација на основу националне припадности и језика. У изјашњењу на наводе из притужбе, Б.Б. је навео да је након одржаног састанка са

представницима Националног савета, било потребно обавити додатне консултације са релевантним институцијама: Одбором за стандардизацију српског језика, Матицом српском, Одељењем за књижевност при САНУ, Катедром за српски језик са јужнословенским језицима филолошког факултета Универзитета у Београду, Српском књижевном задругом и Вуковом задужбином. Након добијених одговора наведених институција Б.Б. је усвојио закључак према коме је предлог одбијен ослањањем на лингвистичке критеријуме према којима се локални говор бошњака у тој области не може сматрати посебним језиком. У изјашњењу је посебно наведено да се у емисији „Грађанин“, али и другим емисијама, обрађују теме посвећене националним мањинама у којима се редовно промовишу културне и друге вредности националних заједница. Надаље је наведено да се из Повеље о европским језицима може закључити да се два језичка идиома или два локална говора не могу сматрати засебним језицима ако се међусобно лингвистички не разликују. Повереник је утврдио наводе из изјашњења, као и да се на програмима В.В.-а емитују садржаји који су намењени националним мањинама, као и да није формирана редакција за емитовање програма за друге националне мањине. Имајући у виду домаће и међународне прописе којима је уређен положај националних мањина и право на употребу језика и писма, Повереник је ценио да ли је Б.Б. прекршио одредбе Закона о забрани дискриминације 1) предлагањем неприхватања предлога за оснивање редакције на босанском језику и 2) оспоравањем босанског језика као језика бошњачке националне мањине. Наиме, Уставом Републике Србије прописано је да припадници/це националних мањина имају право на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику, укључујући и право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја; на оснивање сопствених средстава јавног обавештавања, у складу са законом. Европском повељом о европским и мањинским језицима, коју је Србија ратификовала, између осталог је прописана улога држава чланица у обезбеђивању канала или програма на регионалном или мањинском језику односно охрабривању производње оваквог садржаја. Надаље, чланом 3. Закона о ратификацији Повеље прописано је да је приликом предаје ратификационог инструмента тада потписница Србија и Црна Гора дала изјаву да: 1) У складу са чланом 2. став 2. Европске повеље о регионалним и мањинским језицима, Србија и Црна Гора прихватају да се у Републици Србији примењују одредбе ове Повеље за албански, босански, бугарски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски језик. Република Србија, као правни следбеник државне заједнице Србије и Црне Горе, у обавези је да примењује наведени Закон који укључује и одредбе које се односе на права у погледу јавног информисања. Наведеним прописима није установљена обавеза за оснивање посебне редакције на језику националних мањина, већ обавеза да се омогући задовољавање потреба у информисању свих делова друштва без дискриминације, водећи рачуна нарочито о друштвено осетљивим групама као што су деца, омладина и стари, мањинске групе, особе са инвалидитетом, социјално и здравствено угрожени и др. као и задовољавање потреба грађана за програмским садржајима који обезбеђују очување и изражавање културног идентитета како српског народа тако и националних мањина. Имајући у виду све наведено, Повереник је донео Мишљење:

- Предлагањем неприхватања предлога за формирање редакције на босанском језику, Б.Б. није повредио одредбе чл. и 24. Закона о забрани дискриминације.

- Оспоравањем босанског језика као језика бошњачке националне мањине у Закључку Б.Б. овај савет повредио је одредбе чл. 6. и 24. Закона о забрани дискриминације, а у вези са чланом 3. Закона о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима, којим је Србија прихватила да се одредбе Конвенције примењују и на босански језик.

Повереник је упутио препоруку Б.Б. са В.В.-а да убудуће приликом доношења одлука поштује одредбе Закона о ратификацији Европске повеље о мањинским и регионалним језицима, као и да са мишљењем Повереника за заштиту равноправности упозна Управни одбор В.В.-а, генералног директора В.В.-а, главне и одговорне уреднике програма радија и телевизије.

бр. 07-00-00435/2019-02, датум: 30. X 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/895-19-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-pripadnosti-nacionalnoj-manjini-u-medijima/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.6. Мишљење по притужби против министра спољних послова због ТВ изјаве којом се дискриминишу припадници црногорске националне мањине

Мишљење је донето у поступку по притужби Савеза против министра спољних послова Владе Републике Србије, Ивице Дачића због изјаве дате у Дневнику РТС-а, која се односила на држављане Републике Србије црногорског порекла. У притужби је наведено да „Срби из Црне Горе, који су постали држављани Србије, сматрају Србију својом матицом“, те да су „очекивали у најмању руку од министра спољних послова Србије да проблем српског народа у Црној Гори, над којим се врши дискриминација, подигне на државни и међународни ниво, обраћајући се режиму у Црној Гори и Савету безбедности Уједињених нација, као и осталим међународним организацијама, а не да сваљује кривицу на Србе држављане Србије, пореклом из Црне Горе који немају никакву кривицу“. Даље је наведено да је овом изјавом повређено њихово право на слободу мишљења и да је створено понижавајуће и непријатељско окружење за све држављане Републике Србије црногорског порекла. У изјашњењу се оспоравају наводи из притужбе и указује да је изјава дата у контексту усвајања Закона о слободи вероисповести у Црној Гори. У изјашњењу је наведено и „да не треба ћутати поводом „отимања српских светиња у Црној Гори“, те да „имајући у виду озбиљност овог питања, оно мора бити тема у српској јавности“. У изјашњењу се даље наводи „да је министар Дачић додатно издвојио држављане Републике Србије који су пореклом из Црне Горе, будући да они поседују посебан сензибилитет за дешавања у обе државе имајући у виду њихово порекло, као и чињеницу да је Република Србија њихов дом, некима и неколико генерација уназад“. Током поступка је утврђено да је у

Дневнику РТС-а, дата следећа изјава: „У међународним односима постоји принцип реципроцитета. Не залажем се ни за какве мере. Само говорим да је морална обавеза свакога ко је добио српско држављанство, ко све дугује Србији и српском народу, да не ћути о овом питању“. Затим је навео да „они који подржавају црногорски режим у борби против српског народа, питање је да ли треба и даље да имају српско држављанство“. Анализа изјаве указује на то да је министар позвао држављане Републике Србије црногорског порекла да се изјасне о ситуацији у Црној Гори која је настала поводом усвајања Закона о верским заједницама. Са друге стране министар је довео у питање право на држављанство одређених држављана Републике Србије који су црногорског порекла. С тим у вези, у складу са Уставом и законом изражавање националне припадности је слободно, и нико није дужан да се изјасни о својој националној припадности. Такође, у складу са Законом о заштити права и слобода националних мањина прописано је да нико не сме претрпети штету због изражавања своје националне припадности или због уздржавања од таквог чињења. Устав Републике Србије и Европска конвенција о људским и мањинским правима обезбеђују заштиту од произвољног мешања јавних власти у право неке особе на слободу изражавања. Имајући у виду наведено, оваквом изјавом од стране високих представника јавне власти створена је слика да грађани и грађанке црногорског порекла, држављанство треба да оправдају, односно да испуне додатне услове који се другим држављанима Републике Србије не траже. На тај начин се код држављана Србије црногорског порекла ствара осећај узнемирености да могу трпети последице уколико не изнесу своје мишљење поводом дешавања у Црној Гори, или се њихово мишљење не поклапа са већинским, односно ставовима органа јавне власти. Због тога је Повереник дао мишљење да је наведеном изјавом, министар Ивица Дачић повредио одредбу члана 12. Закона о забрани дискриминације, која забрањује узнемиравање и понижавајуће поступање, због чега му је дата препорука да упути јавно извињење поводом поменуте изјаве и да се убудуће придржава прописа који забрањују дискриминацију.

бр. 07-00-14/2020-02, гашум: 21. II 2020.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/22-20-utvrdjena-diskriminacija-ministru-spoljnih-poslova-po-osnovu-drzavljanstva/>

● По овој препоруци није поступљено.

2.2.7. Мишљење по притужби против медија због дискриминишуће изјаве према Ромима

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе удружења „А.А.“, поднете против медија „Б.Б.“, због дискриминације на основу националне припадности. Притужба је поднета због текста објављеног на вебсајту медија 25.1.2021.године, под називом: „Овде је осумњичен дечак (15) силовао девој-

чицу (10)!. Ужас на Ади Хуји потресао је целу Србију!“ У притужби је, између осталог, наведено да је дискриминаторно поступање садржано у предметном чланку, у одељку „Хроника“, у коме је, наведено: „Јуче око 18 часова троје припадника ромске националности и једна Ромкиња, напали су две малолетне девојчице од којих су узели мобилни телефон и блу тут звучнике. Главни и одговорни уредник, као и уредник редакције информатива, се до окончања поступка нису изјаснили на наводе притужбе. Повереник је утврдио да је у садржају текста, у коме је наведено: „Јуче око 18 часова троје припадника Ромске националности и једна Ромкиња, напали су две малолетне девојчице, од којих су узели мобилни телефон и блу тут звучнике“, истакнута национална припадност осумњичених (малолетника) за ово дело. С тим у вези, Повереник је указао да у конкретном случају национална припадност осумњичених за ово кривично дело, није ни у каквој вези са почињеним делом, нити објављивање ове информације доприноси бољем разумевању догађаја, због чега није било никаквог разлога да се она наводи. Повереник је истакао да у потпуности подржава слободу медија и њихову дужност да извештавају јавност о свим догађајима за које јавност има право да зна, односно, да пружају информације и одлучују о насловима и садржајима својих текстова у духу своје уређивачке политике. Међутим, ова слобода није неограничена, већ се мора кретати у оквирима Устава и закона. Истицањем националне припадности осумњичених, у конкретном случају, пажња се усмерава на припаднике националне мањине, они се етикетирају као особе склоне вршењу кривичних дела, што за последицу има учвршћивање стереотипа и дискриминаторног односа према Ромима. Повереник је дао мишљење да су истицањем националне припадности осумњичених у тексту, који је објављен 25.1.2021. године, на вебсајту медија „Б.Б.“ повређене одредбе чл. 12. и 24. Закона о забрани дискриминације. Повереник је препоручио медију „Б.Б.“ да у оквиру својих програмских могућности и уређивачке политике обради тему која се бави питањима заштите и положаја ромске националне мањине, као и да убудуће не објављује садржаје којима се повређују одредбе Закона о забрани дискриминације.

бр. 07-00-75/2021-02, *гајџум*: 25. V 2021.

Више на: <http://ravnopravnost.gov.rs/68-21-misljenje-povodom-prituzbe-udruzenja-aa-protiv-medija-bb/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.8. Мишљење по притужби против водитељке поводом емисије о корона-вирусу током које су дискриминисани Роми

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе Удружења „А.А.“ против Б.Б. и водитељке В.В., поводом емисије „...“, која је емитована 26. октобра 2021. године. У притужби је наведено да је

водитељка, током емисије „...“, између осталог изјавила: „Имамо чак и једну мањину у оквиру Србије која је у најмањем проценту оболела...имамо Роме, морамо да видимо са тим ДНК, они су били и кад је био „lockdown“, они су били на улици, кад смо ми прскали флаше млека асепсолом, они су јели и пипали кваке, о прању руку и маскама даље нећу да причам, у њиховом ДНК се налази нешто врло отпорно, то треба да ...“. У изјашњењу Б.Б. и водитељке В.В. између осталог је наведено да искрено и дубоко жале уколико се неко од припадника ромске националне мањине осетио дискриминисаним или увређеним садржајем предметне емисије, да ова телевизија не подржава дискриминацију, те да је небројено пута произвела и емитовала засебне емисије посвећене искључиво афирмацији ромске националне мањине. У току поступка утврђено је да цитирана изјава водитељке В.В. представља дискриминаторни акт којем посебну тежину даје чињеница да је извршен путем средстава јавног информисања. Повереник је указао да не постоје релевантна научна истраживања која поткрепљују тврдњу да оболевање од Корона вируса може да се доведе у било какву корелацију са расом или националном припадношћу појединца. Истовремено, кроз речи да Роми не перу руке те да једу и пипају кваке, отворено се промовишу понижавајући стереотипи који се односе на низак степен хигијенских навика ромске популације. Штетне последице овакве изјаве су вишеструке, јер са једне стране могу створити погрешно уверење код припадника Ромске популације о генетској супериорности те да не постоји потреба да се придржавају епидемиолошких мера, док се са друге стране понављањем увредљивих генерализација нарушава достојанство читаве мањинске групе. Повереник је утврдио да је на овај начин повређено достојанство припадника и припадница ромске националне мањине, чиме су прекршене одредбе члана 12. Закона о забрани дискриминације.

бр. 07-00-627/2021-02, *дајџинг*: 24. I 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/797-21-misljenje-sa-preporukom-udruzenje-aa-protiv-bb-i-voditeljke-vv/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.9. Мишљење по притужби против дневног листа и аутора дискриминаторног чланка према Ромима

Мишљење је донето у поступку поводом притужби А.А. и Удружења „Б.Б.“ поднетих против дневног листа „Г.Г.“ и Д.Д., аутора чланка „Рај у Вука Врчевића“, као и притужбе удружења „В.В.“, поднете против дневног листа „Г.Г.“. У притужбама је наведено да је Д.Д. у поменутом чланку објављеном 22. фебруара 2022. године у дневном листу „Г.Г.“ дискриминисао ромску заједницу. Како су подносиоци притужбе указали, дискриминаторне изјаве су следеће: да је живот Рома у картон насељима ромска традиција где исти својевољно живе поред великог броја депонија, где весело трчкарају црни пси

и гола деца; да ромска заједница каменује ватрогасце услед пожара који настане паљењем гума у складу са локалним обичајем, а полиција не реагује јер је наводно „режим са Ромима постигао историјски договор“, а који због поклон пакета организовано гласају за „Бућићића“, које пакете они касније без фискалног рачуна препродају на пијаци; да Роми безбрижно просе, дувају лепак и шмрчу хероин у складу са обичајима и традицијом, те да им је системски дозвољено да џепаре по градском саобраћају и како због тога Вук Врчевић сваке ноћи срећан плеше у гробу. Према наводима подносилаца притужбе, овакав текст је ромску заједницу, која сигурно није бирала живот у картон насељима, дубоко погодио. У изјашњењу дневног листа „Г.Г.“ и Д.Д. између осталог, наведено је да колумна није ни на који начин усмерена на дискриминисање било које етничке заједнице, већ представља иронични приказ аутора који је кроз претеривање и пренаглашавање, односно употребу литерарних стилских фигура, имао за циљ да скрене пажњу на злоупотребу одређене категорије грађана у политичке сврхе, односно на неодговарајући третман маргинализоване групе у друштву, у складу са својим дугогодишњим залагањем за побољшање положаја наведене заједнице. Према речима лица против којих је притужба поднета, текст приказује виђење аутора о односу доносилаца одлука и владајућих политичких партија према конкретној маргинализованој групи наших грађана, која на једној страни користи њихове гласове на изборима, а на другој, по мишљењу аутора, истовремено не показује никакву жељу да учини нешто на поправљању објективно лошег положаја већине припадника ове категорије грађана. Како је у изјашњењу даље указано, предметна колумна је користила бројне стилске фигуре да би ту основну идеју пренела. Аутор колумне је писац, чија књижевна дела али и колумне, па и јавни иступи обилују иронијом, сарказмом, пародијом, хиперболисањем, често су на граници политичке коректности и генерално се одликују претеривањем, али са искључивим циљем да се пренесе одговарајућа порука – критика друштва и друштвених процеса, и како би се указало на проблеме са којим се друштво као такво суочава, раздрмала учмала јавност, те да би се препознавањем проблема они решили. Приликом анализе објављеног текста Повереник је узео у обзир важност слободе изражавања, са једне стране, али и ограничење ове слободе, које, између осталог, постоје и ради заштите права и угледа других, како то прописују Устав и Закон о забрани дискриминације. Повереник је дао мишљење да је текстом Д.Д. у дневном листу „Г.Г.“ од 22. фебруара 2022. године, повређено достојанство припадника и припадница ромске националне мањине, чиме су повређене одредбе члана 12. Закона о забрани дискриминације. Имајући у виду да су аутор и редакција листа „Г.Г.“ самоиницијативно реаговали пре доношења овог мишљења тако што су уклонили конкретни текст и објавили детаљно образложење, при чему су паралелно објављивали све реакције и критике везано за предметни текст, те да је ово објашњење постављено на позицију где се налазила уклоњена колумна, Повереник је Дневном листу „Г.Г.“ и Д.Д. упутио препоруку да организују састанак са подносиоцима притужбе, на којем ће се ближе упознати са проблемима са којима се суређу припадници ове националне мањине, какве последице по њих изазивају изјаве које стварају непријатељско и увредљиво окружење у свакодневном животу, као и да убудуће не објављују садржаје којима се вређа достојанство припадника и припадница ромске националне мањине.

бр. 07-00-72/2022-02, *гађуим*: 14.VI 2022.

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.10. Мишљење по притужби против Независних новина и уредника због дискриминације на основу албанске националне припадности

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је Удружење грађана „А.А.“ поднело против Независних дневних новина „Б.Б.“, и то главног уредника В.В. и Г.Г., одговорног уредника овог медија. У притужби је, између осталог, наведено је да су Независне дневне новине „Б.Б.“ у броју 2.288 од уторка 16. маја 2023. године објавиле текст са насловом „Албанци нам трују децу-продају сок који изазива рак“, да овакав наслов доводи до стварања предрасуда према свим Албанцима без обзира на њихове индивидуалне карактеристике и подстиче мржњу према поменутој друштвеној групи. С обзиром да се главни и одговорни уредник Независних дневних новина, нису изјаснили на наводе из притужбе у законом прописаном року за достављање изјашњења, нити до окончања овог поступка, Повереник је имао у виду правило о прерасподели и пребацивању терета доказивања које је прописано одредбама члана 45. Закона о забрани дискриминације, као и наводе притужбе и доказ који је уз притужбу достављен. Током поступка утврђено је да је у штампаном издању Независних дневних новина објављен наведени текст у коме се, између осталог, наводи да се у Србију увозе сокићи произвођача „Jaffa champion“ са Косова и да ови сокови садрже вештачки заслађивач циклмат који се у Европској унији налази на листи супстанци због истраживања која показују да изазива рак тестиса и бешике и друге здравствене проблеме. Даље, наведено је да је циклмат у Србији дозвољен у концентрацији до 2.500 милиграма на килограм, али да конкретно, на соку фирме „Д.Д.“, нема података о количини, односно уделу заслађивача у производу и истакнуто које све штетне последице његов прекомерни унос може да проузрокује. Имајући у виду наведено, може се констатовати да је наслов сензационалистички и да није ни у каквој вези са осталом садржином текста. Нејасно је на који начин се дошло до закључка да је количина ове супстанце изнад дозвољеног максимума, имајући у виду и да се у тексту наводи да су се овим поводом „обратили Министарству пољопривреде чија је инспекција задужена за контролу безбедности хране, али да до закључења броја нисмо добили одговор. Иако се из целокупне садржине може закључити да је намера аутора текста била да читаоцима приближи штетне ефекте вештачких заслађивача, пре свега „циклмата“, Повереник указује да је истицање националне припадности у самом наслову текста потпуно ирелеватно и да ни на који начин не доприноси бољем разумевању теме која се у тексту обрађује, већ се на овај начин пажња, у негативном контексту везује за албанску националну припадност и у односу на њу ствара непријатељско окружење. Наиме, у самом наслову текста изнете су озбиљне оптужбе

на рачун читаве групе лица које повезује исто лично својство којима се генерализује и стигматизује читава група лица и шири мржња према припадницима албанске националности. Уколико је аутор текста желео да скрене пажњу читалачкој публици на одређени производ, то је било неопходно урадити на начин који није дискриминаторан и стигматизујући. Критика или анализа производа требала би бити базирана на чињеницама и аргументима, а не на генерализацији или негативном етикетању одређене националне групе и ширењу и подстицању неутемељеног и непотребног страха и нетрпељивости, посебно имајући у виду да су изнете оптужбе стављене у контекст најосетљивије групе лица-деце. Приликом доношења мишљења у овом предмету, Повереник је имао у виду одредбе члана 12. став 1. Закона о забрани дискриминације којима је, поред осталог, забрањено узнемиравање, понижавајуће поступање која има за циљ или представља повреду достојанства лица или групе лица на основу личног својства, а нарочито ако се тиме ствара застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење. Поред тога, Кодекс новинара Србије прописује да новинар мора бити свестан опасности од дискриминације коју могу да шире медији, као и да се припадност одређеној етничкој, политичкој, идеолошкој, или некој другој групи, наводи само у случајевима када је тај податак неопходан за пуно разумевање контекста догађаја о којем се извештава. Повереник у потпуности подржава слободу медија и њихову дужност да извештавају о свим догађајима за које јавност има право да зна, односно, да пружају информације и извештавају у духу своје уређивачке политике. Међутим, веома је важно да се приликом објављивања текстова води рачуна да то буде на начин којим се уважава свачије достојанство и право на недискриминацију. Повереник је дао мишљење да су истицањем националне припадности у наслову текста, повређене одредбе чл. 12, а у вези са чланом 24. Закона о забрани дискриминације. Повереник је препоручио Независним дневним новинама „Б.Б.“, као и В.В. главном уреднику и Г.Г., одговорном уреднику, да не објављују наслове, као ни текстове, односно дискриминаторне садржаје који имају за циљ или представљају повреду достојанства лица или групе лица на основу националне припадности као личног својства, како албанске, тако и било које друге националне припадности или неког другог личног својства у складу са законом, а нарочито ако се тиме ствара страх, застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење.

бр. 07-00-280/2023-02, *гаџет*: 8. XIX 2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/353-23-u-postupku-po-prituzbi-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.2.11. Мишљење по притужби против интернет портала и Независних дневних новина због дискриминације Рома

Мишљење је донето у поступку поводом притужби Удружења „А.А.“ и Б.Б., против Интернет портала „И“ и Независних дневних новина „И“, због дискриминације на основу националне припадности. У притужби је, између осталог, наведено да је на Интернет портал „И“, 16.1.2025. године објављена вест да је Ром М.П. аутомобилом ударио студенткињу на студентским протестима у Р. улици. У изјашњењу пуномоћника главног и одговорног уредника медија, наведено је, између осталог, да је у конкретном случају поштована претпоставка невиности, као и да ни на који начин није потенцирана национална припадности осумњиченог, нити лица која су са њим била, већ да је у питању чињенично тачан податак. У току поступка је утврђено да национална припадност осумњиченог, у конкретном случају, није ни у каквој вези са почињеним делом, нити објављивање ове информације доприноси бољем разумевању догађаја, због чега није било никаквог разлога да се национална припадност наводи. Навођењем националне припадности осумњиченог пажња се усмерава на припаднике националне мањине, што за последицу има учвршћивање стереотипа и дискриминаторног односа према Ромима. Ово је посебно опасно када се зна да је ромска популација у Србији веома често изложена дискриминацији, као и да су често изложени нападима појединаца и организација које заговарају мржњу и нетрпељивост према њима. Приликом доношења мишљења у овом предмету Повереник је имао у виду одредбе члана 12. став 1. Закона о забрани дискриминације којима је, поред осталог, забрањено узнемиравање, понижавајуће поступање која има за циљ или представља повреду достојанства лица или групе лица на основу личног својства, а нарочито ако се тиме ствара застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење. Повереник је истакао да у потпуности подржава слободу медија и њихову дужност да извештавају јавност о свим догађајима за које јавност има право да зна, односно, да пружају информације и одлучују о насловима и садржајима својих текстова у духу своје уређивачке политике. Међутим, ова слобода није неограничена, већ се мора кретати у оквирима Устава и закона. Повереник је дао мишљење да су навођењем националне припадности, у тексту који је објављен на интернет портал „И“ 16.1.2025. године, повређене одредбе чл. 12. и 24. Закона о забрани дискриминације. Главном и одговорном уреднику овог медија препоручено да убудуће не објављује текстове, односно дискриминаторне садржаје који имају за циљ или представљају повреду достојанства лица или групе лица на основу националне припадности или неког другог личног својства у складу са законом, и/или којима се подржавају предрасуде према националним мањинама.

бр. 07-00-26/2025-02, датум: 14.V 2025.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/32-25-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

2.2.12. Мишљење по притужби против начелника Полицијске управе због изјаве којом су дискриминисани Роми

Мишљење је донето у поступку по притужби Удружења грађана, против начелника Полицијске управе, због дискриминације на основу националне припадности. У притужби је, између осталог, наведено да је начелник дао неприкладну изјаву која је уживо емитована на програму Дневника на телевизији „Нова“, дана 28. марта 2025. године, када је непотребно изнео податак о ромској националној припадности нападача на четири младића. Појашњено је да формулација којом се напад доводи у везу са етничком припадношћу, може имати озбиљне последице по безбедност Рома, посебно у актуелној друштвено-политичкој кризи, јер ствара погрешну перцепцију да је етничка припадност кључни фактор у криминалном понашању. У изјашњењу, начелник ПУ је потврдио да је изнео податак о ромској националној припадности учесника у сукобу али да је то рекао у контексту препричане изјаве једног од учесника. У току поступка је утврђено да национална припадност нападача на младиће у Новом Саду, у конкретном случају, није ни у каквој вези са почињеним делом, нити објављивање ове информације доприноси бољем разумевању догађаја, због чега није било никаквог разлога да се национална припадност наводи. Неспорно је из изјашњења да начелник ПУ није имао намеру да дискриминише ромску заједницу, међутим, намера није конститутивни елемент дискриминације, а он је, као професионалац, морао да зна да таква информација није од значаја за разумевање дела и да може да изазове нетрпељивост према Ромима и да појача негативне стереотипе. Стога, веома је важно да се приликом објављивања информација води рачуна да то буде на начин којим се уважава свачије достојанство и право на недискриминацију. Повереник је дао мишљење да је навођењем националне припадности учесника у сукобу у Новом Саду, дана 28. марта 2025. године, начелник ПУ повредио одредбе чл. 12., а у вези члана 24. Закона о забрани дискриминације. Начелнику ПУ је дата препорука да убудуће, приликом обавештавања јавности о кривичном или дугом противправном делу, не износи податак о националној, верској, етничкој, расној или другој припадности лица за које постоји сумња да је то дело учинило или које је осуђено за то дело, осим ако је то својство од значаја за правилно разумевање догађаја.

бр. 07-00-288/2025-02, *гаџет*: 3. VII 2025.

Више на: [289-25 Утврђена дискриминација на основу ромске националне припадности • Повереник за заштиту равноправности](#)

● По овој препоруци је поступљено.

2.3. Дискриминација у области поступања пред органима јавне власти

2.3.1. Мишљење по притужби против Министарства државне управе и локалне самоуправе због неуписивања назива потичке странке на влашком језику

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе В.С., коју је поднео председник странке С.Ч., против Министарства државне управе и локалне самоуправе Републике Србије. У притужби је наведено да је В.С. поднела захтев за упис промена у Регистру политичких странака и затражила, између осталог, да се назив странке упише на језику и писму влашке националне мањине. Министарство државне управе и локалне самоуправе није у потпуности поступило по захтеву В.С., односно, извршило је промену назива странке на српском језику, али није уписало назив странке на влашком језику. У изјашњењу министарства наведено је да су неосновани наводи из притужбе јер оно није одбило упис промене назива странке, као и да непостојање стандардизованог влашког језика онемогућава пуну примену Европске повеље о регионалним или мањинским језицима и представља препреку за његово увођење у све сфере друштвеног живота. У току поступка је утврђено да поред назива В.С. на српском језику, није исписан назив на влашком језику и писму, како је у захтеву тражено, а као разлог за то, између осталог, наведено је да је Министарство просвете, науке и технолошког развоја одобрило предмет „влашки говор са елементима националне културе“ а не „влашки језик са елементима националне културе.“ На основу анализе доказа и навода из изјашњења, Повереник је констатовао да је у Регистар политичких странака уписано неколико странака националних мањина на језику националне мањине, али само уколико је тај језик стандардизован и уколико га је Република Србија признала као мањински језик ратификацијом Европске повеље о регионалним или мањинским језицима. Због тога је дао мишљење да Министарство државне управе и локалне самоуправе Републике Србије није прекршило одредбе Закона о забрани дискриминације.

бр. 07-00-508/2014-02, гдџум: 5. III 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/prituzba-v-s-protiv-ministarstva-drzavne-uprave-i-lokalne-samouprave-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-postupku-pred-organima-javne-vlasti/>

2.3.2. Мишљење по притужби против Полицијске станице због дискриминације у поступку пријаве пребивалишта ромског детета

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе М.Б., коју је поднела њена мајка Х.Б., против Полицијске станице З. У притужби је наведено да је Х.Б. покушала да у ПС З. пријави пребивалиште за своју ћерку, али да је то одбијено јер М.Б. није наведена као чланица породичног домаћинства Х.Б. у уговору о закупу стана. У изјашњењу начелника ПС З. наведено је да Х.Б. има пријаву пребивалишта у З. на основу уговора о закупу стана са Градском управом, у којем су наведени чланови домаћинства који могу бити пријављени на датој адреси, а међу којима није М.Б., иако је у моменту закључења уговора била рођена. У току поступка утврђено је да Полицијска станица није понудила чињенице и доказе на основу којих би се могло закључити да су постојали објективни разлози за одбијање пријаве пребивалишта малолетне М.Б. Повереник је дао мишљење да је Полицијска станица, одбијањем пријаве пребивалишта за малолетну М.Б., извршила акт дискриминације на основу припадности ромској националној мањини и чињеници да породица Х.Б. живи у стану за социјално становање. У поступку је утврђено и да је 10. децембра 2014. године, Х.Б. позвана на информативни разговор у ПС З. поводом притужбе коју је поднела Поверенику. Повереник је дао мишљење да је позивањем Х.Б. на информативни разговор поводом притужбе поднете Поверенику, ПС З. прекршила је одредбе Закона о забрани дискриминације. Због тога је Полицијској станици З. и начелнику Ж.Б., као одговорном лицу, препоручено да упуте писано извињење Х.Б. због дискриминаторног поступања према њој и њеној малолетној ћерки, да предузму све потребне мере у циљу отклањања последица дискриминаторног поступања према М.Б. да организују обуку за све запослене у Полицијској станици З. на тему дискриминације, са циљем сензибилисања и едуковања службеника и службеница за рад са ромском популацијом, као и да убудуће, у оквиру обављања послова из своје надлежности, не крше антидискриминационе прописе.

бр. 07-00-00518/2013-02, датум: 17. III 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/prituzba-h-b-protiv-ps-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-postupku-pred-organima-javne-vlasti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.3.3. Мишљење по притужби против Градског центра за социјални рад због поступања запослених према припаднику албанске националне мањине

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе Г.Р., против Градског центра за социјални рад у Б., Одељење С. г. У притужби је наведено да је Н.С.М., запослена у Градском центру назвала Г.Р. „Шиптаром“ и на основу одевања закључила да му није потребна социјална помоћ. У изјашњењу на наводе из притужбе, Н.С.М. навела је да Г.Р. одбија да учествује у поступку остварења права на социјалну помоћ у законом прописаној форми, као и да незадовољан одлуком да нема право на остваривање новчане социјалне помоћи, „злоупотребљава Закон о забрани дискриминације“. У изјашњењу Т.П., руководитељке Одељења С. г, наведено је да је Г.Р. био корисник права на социјалну помоћ, да је два пута остваривао право на једнократну новчану помоћ, да му је одбијен захтев за признавање једнократне новчане помоћи решењем од 8. новембра 2014. године, те да је незадовољан овом одлуком и склон притужбама на рад Градског центра за социјални рад. Повереник констатује да се из чињеница и доказа који су понуђени не може утврдити шта је тачно изговорено приликом разговора Г.Р. и Н.С.М., те да акт дискриминације није учињен вероватним. У току поступка је утврђено да је захтев за једнократну новчану помоћ Г.Р. одбијен из разлога који нису у вези са његовим претпостављеним имовним стањем. Повереник је дао мишљење да није утврђено да је Н.С.М. вређала и омаловажавала Г.Р. приликом разговора поводом захтева за признавање права на једнократну новчану помоћ, а Градски центар за социјални рад, Одељење С.г. и Н.С.М. нису прекршили одредбе Закона о забрани дискриминације, одбијањем захтева за једнократну помоћ Г.Р.

бр. 07-00-513/2013-02, гайџум: 29. IV 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/prituzba-protiv-gcsr-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-postupku-pred-organima-javne-vlasti/>

2.3.4. Мишљење по притужби против МУП-а због поступања службеног лица на аеродрому

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе С.С. и К.Р. из Б., против Управе граничне полиције Министарства унутрашњих послова, због дискриминаторног поступања службеног лица приликом преласка границе на аеродрому Никола Тесла. Подносиоци притужбе су навели да је требало да 21. априла 2015. године отпутују у Гетеборг, али да им приликом провере на пасошкој контроли, полицијска службеница није дозволила излазак из земље. Сматрају да није постојао ни један оправдан разлог да им се не дозволи излазак из земље, већ да је искључиви разлог оваквог поступања полицијске службенице ромска национална припадност С.С. У изјашњењу на притужбу, Управа граничне полиције оспорила је наводе из притужбе у вези са националном припадношћу С.С., наводећи да им није дозвољен излазак из земље јер нису испуњавали прописане услове за одла-

зак у иностранство. У току поступка је утврђено да 21. априла 2015. године, полицијска службеница пасошке контроле на аеродрому Никола Тесла није дозволила С.С. и К.Р. излазак из земље јер нису испуњавали услове за наставак путовања (нису имали повратне авионске карте, плаћено путно осигурање и гарантно писмо), прописане Уредбом о ближе уређивању начина вршења полицијских овлашћења полицијских службеника граничне полиције и дужностима лица које прелази државну границу. Управа граничне полиције пружила је довољно основа за закључак да на одлуку да се С.С. и К.Р. не дозволи наставак путовања, није била од утицаја ромска национална припадност С.С. Стога је Повереник дао мишљење да Управа граничне полиције МУП РС није прекршила одредбе Закона о забрани дискриминације, онемогућавањем изласка из Републике Србије С. С. и К.Р. на пасошкој контроли аеродрома Никола Тесла.

бр. 07-00-197/2015-02, гашум: 13. VIII 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/prituzba-s-s-i-k-r-protiv-ugp-mup-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-postupku-pred-organima-javne-vlasti/>

2.3.5. Мишљење на основу притужбе против Центра за социјални рад због дискриминације припадника ромске националне мањине

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе организације цивилног друштва..., против Центра за социјални рад у П. због дискриминације групе лица ромске националности који су интерно расељена лица. У притужби је наведено да је Центар за социјални рад у П. одбио да прими захтеве за социјалну помоћ троје интерно расељених лица ромске националности о чему је поднет доказ у виду исказа ових лица. У изјашњењу Центра за социјални рад негирани су наводи из притужбе, а као доказ су поднети записници о саслушању лица која је подносилац притужбе предложио као сведоке. Подносилац притужбе је проширио притужбу и на овај догађај, наводећи да се ради о акту виктимизације сведока. Након спроведеног поступка, Повереник је констатовао да се због свих околности случаја, не може утврдити да ли је Центар за социјални рад имао дискриминаторну праксу у поступку остваривања права према лицима у чије име је поднета притужба. Са друге стране, приликом анализе чињеница утврђено је да су сведоци које је предложио подносилац притужбе саслушани пред Центром за социјални рад по захтеву Центра, а након чињенице да су предложени као сведоци односно као лица која су затражила заштиту и с тим у вези понудила доказе. Неспорно је из читања записника о саслушању ових лица, да изјаве нису узете оквиру управног поступка на који је Центар за социјални рад овлашћен, а који се односи на поступак утврђивања чињеница за остваривање права из области социјалне заштите, већ су изјаве узете након захтева Повереника за изјашњењем Центра за социјални рад у поступку заштите од дискриминације. С тим

у вези, Повереник је донео мишљење да је Центар за социјални рад у П. повредио одредбу члана 9. Закона о забрани дискриминације – забрана позивања на одговорност, позивањем и саслушавањем троје лица које је подносилац притужбе предложио као сведоке у поступку за заштиту од дискриминације. Повереник је препоручио Центру за социјални рад у П. да убудуће не позива на одговорност лица која су понудила или намеравају да понуде доказе о дискриминаторном поступању или која су затражила заштиту од дискриминације, да упуте писано извињења сведоцима које су саслушали и да спроведу обуку за запослене о препознавању дискриминације са посебним освртом на дискриминацију припадника ромске националне мањине који су интерно расељена лица.

Центар је на састанку стручног већа обавестио све стручне раднике о препоруци Повереника и издао смернице да се убудуће не позивају на одговорност лица која су понудила или намеравају да понуде доказе о дискриминаторном поступању или која су затражила заштиту од дискриминације и упутио писано извињење лицима ромске националности. Поред тога, организована је обука запослених.

бр. 07-00-01230/2018-02, гайџум 7. VIII 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1001-18-misljenje-sa-preporukom-po-prituzbi-organizacije-civilnog-drustva-protiv-centra-za-socijalni-rad-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-oblasti-socijalne-zastite-cir/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.3.6. Мишљење поводом притужбе против Градске управе због пропуштања да обезбеди тумача за албански језик

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је поднела невладина организација „А.А.“, у име и уз сагласност Б.Б., против Градске управе града, Одељења за опште послове, Одсек за општу управу, због дискриминације Б.Б. на основу националне припадности и језика. У притужби је наведено да је Б.Б. Ромкиња која са породицом живи у ... и да је поднела Градској управи града захтеве за накнадни упис у матичну књигу рођених за своју малолетну децу. Даље је наведено да је на усменој расправи пред ограном управе 2. новембра 2018. године утврђено да подносиатеља захтева не говори и не разуме српски језик, већ албански и да јој је наложено да за следећу усмену расправу обезбеди овлашћеног тумача за албански језик. Наведено је и да су поступци накнадног уписа у матичну књигу рођених обустављени јер подносиатеља захтева није обезбедила овлашћеног преводиоца за албански језик. У изјашњењу градске управе је наведено да на усменим расправама није

било могуће узети изјаву од подносиоце захтева јер она не разуме и не говори српски језик, већ албански и да у захтеву то није навела, као и да није навела да има статус националне мањине. Наведено је и да је подносиоци захтева наложено да обезбеди овлашћеног тумача за албански језик, што она није учинила, као и да подносиоца захтева није неукa странка јер има пуномоћника, који није поднео захтев за ослобађање трошкова поступка. У току поступка је утврђено да је Законом о службеној употреби језика и писма прописано да је орган пред којим се води управни поступак дужан да обезбеди припадницима националних мањина који код њих остварују своја права и обавезе да у поступку употребљавају свој језик и писмо, да се поступак води уз помоћ тумача, као и да трошкове превозиња сноси орган код којег се води поступак. Даље је утврђено да је Градској управи града било познато да Б.Б. не разуме и не говори српски језик, већ само албански, да њен пуномоћник не долази на усмене расправе. Градска управа није доставила доказе да је, с обзиром на све околности конкретног случаја, предузела све процесне радње у складу са прописим како би Б.Б. подучила о праву да у поступку употребљава свој језик и којим би јој омогућила да то право искористи. Утврђено је да је 31. јула 2019. године Градска управа града донела решења о упису у матичну књигу рођених деце Б.Б. Повереник је дао мишљење да је пропуштањем да на усменим расправама у поступку за накнадни упис у матичну књигу рођених малолетне деце у новембру 2018. године, предузме радње у оквиру својих законских надлежности којим би Б.Б. подучила о праву и којим би јој омогућила да оствари право да у поступку употребљава свој језик, Градска управа града повредила одредбе члана 6. у вези са чланом 24. Закона о забрани дискриминације. Градској управи града дата је препорука да упути писано извињење Б.Б. преко пуномоћника В.В., као и да убудуће, у оквиру обављања послова из своје надлежности, не крши антидискриминационе прописе.

бр. 07-00-298/2019-02, *гаиџум*: 29. IX 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/365-2019-prituzba-ocd-protiv-gu-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-postupku-pred-organima-javne-vlasti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.3.7. Мишљење против Центра за социјални рад и заменика директора због медијске изјаве

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе организација цивилног друштва А.А. и Б.Б., против Центра за социјални рад А. и заменика директора Центра за социјални рад А., због дискриминације лица ромске националности. У притужби је наведено да је у дневном листу „Ало“ 11. јула 2019. године објављен чланак, под насловом „Продала сам ћерке и унуке за стотину хиљада

евра“ који говори о продаји ромских девојчица у циљу склапања брака. На ову тему је у чланку пренета и изјава В.В. која гласи: „продаја деце приликом склапања брака је обичајно право за ромску популацију и ми никада нисмо излазили на терен због тога, а конкретно у ромским породицама се боримо са неким другим проблемима“. Подносиоци притужбе сматрају да је овом изјавом прекршен Закон о забрани дискриминације и то пропуштањем/нечињењем, с обзиром да она указује да у ситуацији када Центар има сазнања о извршењу кривичног дела, и потребе за давањем заштите, неће реаговати уколико се ради о Ромима. У изјашњењу на притужбу, Центар за социјални рад је негирао наводе из притужбе да не поступа у случајевима продаје и трговине децом у ромским породицама, истичући да није имао никаква сазнања о продаји и трговини децом у случају породице М. до достављања дописа Повереника, 19.8.2019. године и доставио доказе да је одмах након сазнања да постоји сумња на продају и трговину децом у породици М., предузео мере и обавестио надлежне органе о овом случају. Предмет притужбе и анализе Повереника у конкретном случају јесте и поступање, односно изјава В.В., који је у тренутку одсутности директорке обављао функцију заменика директора Центра за социјални рад. В.В., у изјашњењу на притужбу није негирао да је дао изјаву новинарки, али је указао да та изјава није била званична. Одговорио је на телефонски позив новинарке која се представила као новинарка дневног листа „Ало“ и интересовала о раду Центра у случају породице М. Такође, навео је да је његова изјава извучена из контекста његовог коментара који је дао новинарки и уопштеног одговора, а који није имао никакве везе са конкретним случајем, нити са поступањем Центра у случајевима трговине људима. Том приликом је појаснио новинарки да није у могућности да пружи информације о раду Центра у случају породице М. и да се обрати директорки која је тада била на годишњем одмору. Након спроведеног поступка Повереника, констатовано је да је неспорно да је В.В. разговарао са новинарком дневног листа „Ало“. Иако се не може тачно утврдити шта је В.В. том приликом изговорио, неспорно је да је тема разговора била поступање Центра за социјални рад у А. у случајевима продаје деце у ромским породицама у циљу склапања брака, а повод разговора конкретан случај породице М. из Т, за који се новинарка интересовала, као што је наведено у изјашњењу на притужбу. Према томе, В.В. је тада, као заменик директора Центра за социјални рад А. и одговорно лице овог органа, имао сазнања да постоји сумња на продају и трговину децом у ромској породици. Међутим, током поступка, В.В. није пружио доказе да је, одмах по овом сазнању, предузео мере у циљу заштите деце у овој породици, иако је мењао директорку Центра, чиме се на индиректан начин могу потврдити његови наводи, односно стереотипни ставови о Ромима, објављени у дневном листу „Ало“ 11. 7. 2019. године. Због тога је поступање В.В. дискриминаторно, јер у тренутку када је као заменик директора Центра за социјални рад (период замене директорке која је на одмору) имао сазнања о повреди права детета, није предузео мере из надлежности Центра, у циљу заштите ромске деце, што представља повреду члана 6. и 24. Закона о забрани дискриминације. Са друге стране Центар за социјални рад А. је током поступка пружио доказе о поступању у случајевима када има сазнања или сумњу на трговину и продају деце у ромским породицама, наводећи да овај Центар има евидентиран 21 случај, који се односи на продају деце у циљу склапања брака, просјачења и слично, у којим случајевима је обавештавао надлежне органе. Такође, Центар је доставио доказе о поступању у предметном случају породице М.,

а у циљу заштите девојчица у овој породици и прикупљања релевантних информација од других државних органа. С тим у вези, Повереник је донео мишљење да Центар за социјални рад у А. није повредио одредбе Закона о забрани дискриминације, а да је В.В., пропуштањем да предузме мере из надлежности Центра, како би заштитио права деце ромске националности, у тренутку обављања функције заменика директора Центра за социјални рад А., повредио одредбе члана 6. и 24. Закона о забрани дискриминације. В.В. је препоручено да убудуће својим поступцима и изјавама и у оквиру обављања својих редовних послова и активности не крши законске прописе о забрани дискриминације, те да својим поступањем доприноси измени образаца, обичаја и праксе који условљавају стереотипе, предрасуде и дискриминацију у односу на ромску националну мањину.

бр. 07-00-378/2018-02, *гаџум*: 16. XII 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/840-19-prituzba-zbog-diskriminacije-organa-javne-vlasti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.3.8. Мишљење поводом притужбе против Републичког геодетског завода због означавања објеката на парцелама називом „циганске куће“

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе А.А. против Републичког геодетског завода (у даљем тексту: Завод), због дискриминације на основу претпостављеног личног својства – национална припадност. Подносилац је у притужби, између осталог, навео да је носилац права својине на катастарским парцелама бр. 1990/2 и 1990/3 КО на катастарској општини Б.Б, као и да је у намери да прода своју некретнину објавио оглас и да је упућивао потенцијалне купце на званичан сајт Завода, незнајући да је тај део Б.Б. на сајту Завода означен као „циганске куће“. Даље је навео да су због предрасуда које владају о припадницима ромске националне мањине, потенцијални купци одустајали од куповине непокретности, да на овој територији општине Б.Б. не живе Роми, али и да живе „опет би наведено представљало дискриминацију на основу националне припадности“. У изјашњењу Завода, између осталог, наведено је да Завод не додељује географска имена, већ сагласно одредби члана 10. став 1. тачка 17) Закона о државном премеру и катастру, води Регистар географских имена у складу са Законом и другим релевантним документима и публикује га на званичном порталу националне инфраструктуре геопросторних података – Гео Србија. Наведено је и да је образована Комисија за стандардизацију географских назива, која је припремала предлоге, мишљења и стручна образложења у вези са стандардизацијом и коришћењем географских имена на територији Републике Србије, као и да је Комисија на седници дана 26. децембра 2019. године, усвојила стручно упутство – „Топонимске смернице Републике Србије“, у којем је, предвиђено коришћење термина „циган-

ски, -а, -о“ на картама. У изјашњењу је истакнуто да је име засеока „циганске куће“, у насељеном месту Б.Б., преузето са топографских карата Војногеографског института 1980. и 1982. године, да је мандат Комисије истекао, као и да у листу непокретности број 211 КО ББ, у којем су уписане катастарске парцеле бр. 1990/2 и 1990/3, не постоји назив „циганске куће“, већ у А-листу наведеног листа непокретности за катастарску парцелу број 1990/2 стоји назив „Г.Г.“, а за катастарску парцелу број 1990/3 „криве њиве“. Такође је наведено да је на званичном порталу Гео Србија име засеока „циганске куће“ учињено невидљивим. Након спроведеног поступка утврђено је да за чланове комисије, Завод предлаже запослене у Заводу и друге истакнуте стручњаке у области стандардизације и употребе географских имена, да врши административно-техничке послове за потребе Комисије, као и да је мандат Комисије истекао. Увидом у „Топонимијске смернице Републике Србије“, утврђено је да ауторска права задржава Завод. Увидом у листове непокретности утврђено је да у овим листовима није уписан назив: „циганске куће“. Након захтева за изјашњење, а увидом у званични портал Гео Србија, Повереник је констатовао да је име засеока „циганске куће“ уклоњено, о чему је обавестио подносиоца притужбе који се изјаснио да остаје при поднетој притужби. Повереник констатује да је неспорно да је име засеока „циганске куће“, у насељеном месту Б.Б., преузето са топографских карата Војногеографског института 1980. и 1982. године, да је Завод одмах након указивања на наведени назив овај назив учинио невидљивим. Коришћење термина као што су „Цигани, цигански-а,о“, друштвено је неприхватљиво јер представља погрдан назив за Роме и вређа достојанство припадника и припадница читаве једне етничке заједнице. На Првом светском конгресу Рома, који је одржан 8. априла 1971. године, усвојен је и међународни назив Ром уместо речи „Циганин“ и наведено је да имајући у виду историјске чињенице представља погрдан назив за припаднике ромске националне мањине, са значењем „прљаве, губаве и недодирљиве особе“. Коришћење термина „Циганске куће“ има пежоративно значење и ствара непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење. Према резултатима истраживања које је спровео Центар за истраживање етничитета, преко 65% испитаника не би прихватило припаднике ромске националне мањине за суседа, а резултати Извештаја о истраживању јавног мњења – однос грађана и грађанки према дискриминацији у Србији, показују да петина испитаника/ица не би волела да им Роми буду комшије (19%). Повереник поздравља брзу и ефикасну реакцију Завода приликом које је назив засеока у Б.Б. „циганске куће“ учињен невидљивим, чиме се потврђује став да у конкретном случају није било намере да се створи понижавајуће и увредљиво окружење. Међутим, имајући у виду да приликом испитивања да ли је одређен акт супротан императивним прописима, намера није правно релевантна, као и чињеницу да Завод управља својом интернет страницом и објављеним подацима на којој је након тражења изјашњења име засеока у Б.Б. учињено невидљивим, Повереник је дао мишљење да је Републички геодетски завод повредио одредбе члана 12, а у вези са чланом 24. Закона о забрани дискриминације. С обзиром да је овај назив већ учињен невидљивим Републичком геодетском заводу је препоручено да предузме активности из своје надлежности тако што ће иницирати формирање Комисије за стандардизацију географских назива и предложити измену Топонимијских смерница Републике Србије у којој ће се термин „цигански, -а, -о“, заменити адекватнијим термином.

бр. 07-00-107/2021-02, *гађу*м: 28. VII 2021.

● По овој препоруци је поступљено.

2.3.9. Мишљење по притужби због поступања пореског службеника према припаднику хрватске националне мањине

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је А.А. из С. поднео против Б.Б., због дискриминације на основу националне припадности и језика. У притужби је наведено да је Б.Б. подносиоцу притужбе издао Уверење у коме је име и презиме пореског обвезника исписано ћирилицом. Такође је наведено да је подносиоцу притужбе издавањем потврде на ћириличком писму оспорено право на употребу личног имена и презимена. У изјашњењу начелнице Б.Б., између осталог наведено је, да је порески службеник приликом издавања Уверења поступао у најбољој намери и у складу са Законом о службеној употреби језика и писма као и да није имао намеру да оспори било какво право лицу које је захтевало издавање Уверења. Даље је наведено да су сви подаци доступни пореском службенику били на ћириличком писму, због чега је и Уверење издато на том писму. Према даљим наводима начелнице Одељења, подносилац притужбе није поднео писани захтев да му се на Уверењу име и презиме испише латиницом, већ је то усмено затражио, не појашњавајући да је припадник националне мањине. Из навода изјашњења произилази да је Б.Б. након добијања дописа Повереника за заштиту равноправности, телефонским путем контактирала подносиоца притужбе, којом приликом је порески обвезник истакао да не жели ново Уверење на коме ће име и презиме бити исписано на писму националне мањине, већ само уверавање да ће убудуће када то буде захтевао Уверење добити на језику и писму националне мањине. Након спроведеног поступка, утврђено је да је Б.Б. издала Уверење бр. 236-437-06-3905-2023-0000 од 2. јуна 2023. године, у коме је утврђено да се исто издаје на основу података којим располаже Одељење, а у циљу добијања кредита. Уверење је исписано на српском језику и ћириличком писму. Повереник је, приликом одлучивања у предмету, посебно имао у виду да је одредбама члана 12. став 4. Закона о службеној употреби језика и писма, између осталог прописано да, када у поступку учествује једна странка – припадник националне мањине, поступак се на њен захтев, води на језику националне мањине који је у службеној употреби у органу. Имајућу у виду наведено, као и да из навода изјашњења произилази да порески обвезник писаним путем није тражио да му у Уверењу име и презиме буде исписано на писму националне мањине, тачније, да приликом усменог захтева није појаснио да је припадник националне мањине, Повереник је мишљења да у конкретном случају подносилац притужбе није онемогућен да се користи језиком и писмом националне мањине. Важно је напоменути да произвољно

тумачење националне припадности неког лица само на основу имена и презимена није валидан начин утврђивања националне припадности, односно да се, у складу са Уставом, национална припадност неког лица може утврдити само слободним изјашњавањем лица о националној припадности. Ценећи све напред наведено, констатује се да поступањем Б.Б. приликом издавања пореског Уверења, подносилац притужбе није стављен у неоправдано неповољнији положај из разлога који су у вези са његовим личним својствима – национална припадности и језик те да одредбе Закона о забрани дискриминације нису повређене. Међутим, имајући у виду да очување идентитета националних мањина у великој мери зависи од обезбеђења поштовања права на равноправну употребу матерњег језика и писма, а у складу са чланом 33. тачка 9. Закона о забрани дискриминације, којим је прописано да Повереник препоручује органима јавне власти и другим лицима мере за остваривање равноправности, Повереник упућује препоруку мера Б.Б. да предузме потребне мере и изради образац захтева који ће бити доступан на језику и писму националних мањина, а који су према Статуту града С. у службеној употреби.

бр. 07-00-316/2023-02, датум: 12. IX 2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/805-23-prituzba-zbog-diskriminacije-po-osnovu-nacionalne-pripadnosti-i-jezika/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.3.10. Мишљење по притужби због (не)поступања полицијске управе по захтеву за пријаву пребивалишта Рома

Мишљење је донето у поступку по притужби коју је поднела организација „А.А.“, у име и уз сагласност Б.Б., против полицијске управе (ПУ) К. У притужби је наведено да се Б.Б. од 2022. године обраћао ПУ К., усмено као и писаним захтевима за пријаву адресе пребивалишта, у складу са одредбом члана 11. став 2. тачка 1. Закона о пребивалишту и боравишту грађана. Даље је наведено да ни по једном од тих захтева ПУ К. није донела одлуку-решење, већ је захтеве са прилозима враћала дописима/обавештењима да је потребно да се лично јави у ПУ К. за пријаву адресе пребивалишта, док је усмене захтеве одбијала са образложењем да без доказа о правном основу становања не може да пријави пребивалиште. У изјашњењу ПУ К. је наведено да је Б.Б. подносио захтеве за пријаву адресе пребивалишта, у вези чега су му уручена обавештења да се лично обрати Одељењу за управне послове ПУ К., где ће добити потребна обавештења о поступку пријаве пребивалишта, али да није поступио по инструкцијама из обавештења која је примио у августу 2024. године. У допуни изјашења ПУ К. је навела да је у децембру 2024. године Б.Б. пријављен на адреси у К. и да му је издата лична

карта. У току поступка је утврђено да се Б.Б. од 2022. године усменим и писаним путем обраћао ПУ К. и лично подносио захтеве за пријаву адресе пребивалишта у којима је указивао да више од 40 година живи у К., да не поседује доказ о правном основу становања, због чега је захтевао да му се пребивалиште утврди у складу са чланом 11. став 2. тачка 1. Закона о пребивалишту и боравишту грађана. Утврђено је, такође, да ПУ К. није донела одлуку-решење по поднетим захтевима, већ му је током 2022. 2023 и 2024. године достављала обавештења, којима је обавештавала Б.Б. да докази које је достављао уз захтев (такса, извод из матичне књиге рођених и др.) нису довољни ради пријаве адресе пребивалишта, и враћала захтев са прилозима. Утврђено је да је ПУ К. у децембру 2024. године извршила пријаву адресе пребивалишта Б.Б., након чега му је издата лична карта. Имајући у виду да је након достављања у току поступка по притужби извршена пријава пребивалишта, Повереник је у складу са законом затражио од подносиоца притужбе да се изјасни да ли је сагласан да су на наведени начин отклоњене последице поступања које је било разлог подношења притужбе. Како подносилац притужбе није дао сагласност да су отклоњене последице поступања, поступак по притужби је настављен. Повереник указује да не могу сви грађани да пријаве пребивалиште на основу права својине или уговора о закупу, због чега је неопходно применити одредбе члана 11. став 2. Закона о пребивалишту и боравишту грађана које регулишу алтернативне начине пријаве адресе пребивалишта. Треба имати у виду да је пријава пребивалишта предуслов за остваривање бројних права и да тешкоће са пријавом пребивалишта и достављањем доказа о правном статусу непокретности имају најчешће најугроженије категорија становника међу којима су: Роми, становници неформалних насеља, интерно расељена лица са Косова, повратници по споразуму о реадмисији. По спроведеном поступку, дато је мишљење да је у поступку одлучивања о пријави пребивалишта ПУ К. повредила одредбе члана 6, а у вези са чланом 24. Закона о забрани дискриминације. Имајући у виду да је након подношења притужбе и захтева за изјашњење ПУ К. извршила пријаву пребивалишта Б.Б., дата је препорука да убудуће у поступку пријаве пребивалишта води рачуна да својим поступањем не отежава остваривање права грађана на пријаву пребивалишта, односно да води рачуна о правилној примени одредбе из Закона о пребивалишту и боравишту грађана која предвиђа алтернативни начин пријаве пребивалишта.

бр. 07-00-580/2024-02, *гађум*: 24. III 2025.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/659-24-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.4. Дискриминација у области јавне сфере/опште јавности

2.4.1. Мишљење по притужби због представке и дискриминаторног саопштења на основу хрватске националне припадности

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе С.К. из Н.С. против Н.А. из Н.С. због представке коју је у име Е.П. Н.С. поднео Унији послодаваца Србије 19. децембра 2014. године, као и саопштења за јавност Е.П. Н.С. од 7. октобра 2014. године. У притужби је наведено да Н.А., саопштењем и дописом Е.П. Н.С., дискриминисао С.К. на основу припадности хрватској националној мањини. У овим документима, поред осталог, наведено је да „Хрватско национално веће, сигурно није основано ради ширења хрватске културе и да би Унија послодаваца Србије требало да очисти своје редове“, док је у саопштењу за јавност поручио извесном хрватском привреднику „да може да обавести „лијепу његову“ да га више нико не рекетира зато што је вијећник Хрватске за Војводину“. У току поступка је утврђено да се изнети ставови односе на С.К., иако није наведен именом и презименом, с обзиром да се из садржине дописа несумњиво може утврдити да је у питању С.К. Повереник је дао мишљење да је Н.А., директор Е.П. Н.С., упућивањем саопштења за јавност и представке Унији послодаваца Србије у којима су изражени ставови и идеје који су узнемиравајући и понижавајући, повредио достојанство С.К., као и других припадника и припадница хрватске националне мањине, чиме је прекршио одредбе Закона о забрани дискриминације. Због тога је Н.А. препоручено да поводом навода изнетих у саопштењу и представци Е.П. Н.С., упути писмо извињења С. К., да позове на састанак представнике и представнице Хрватског националног већа, како би се непосредно информисао о раду и надлежностима већа, као и да убудуће не даје саопштења и изјаве којима се вређа достојанство припадника и припадница хрватске или било које друге националне мањине.

бр. 07-00-31/2013-02, *гаџум*: 12. VI 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/prituzba-s-k-protiv-a-n-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По Препоруци није поступљено.

2.4.2. Мишљење против Фондације због објава коментара на фејсбук страници - говор мржње према Ромима, стварање страха и непријатељског окружења

Мишљење је донето у поступку поводом осам притужби физичких лица против Фондације „А.А.“, због дискриминације на основу националне припадности. У притужбама је наведено да Фонда-

ција „А.А.“ шири страх међу припадницима ромске заједнице и да објавама на званичној фејсбук страници Фондације подстичу на мржњу, дискриминацију и насиље према Ромима. Будући да су притужбе поднете поводом истог чињеничног стања и против истог лица, Повереник је поступке спојио, те је у циљу утврђивања правно релевантних чињеница и околности, затражио изјашњење на наводе из притужби од Б.Б., директора Фондације „А.А.“. У изјашњењу Фондације наводи се да Фондација преставља правно лице регистровано ради остварења општедруштвених циљева у области заштите животиња, као и постизања што квалитетнијег суживота људи и животиња. Такође, сматрају да се коментари непознатих лица који су достављени као „доказ распиривања мржње и нетрпељивости“, као и наводни одговори са налога Фондације „А.А.“, не могу сматрати доказима јер не постоји датум и назнака на које се објаве односе. Сматрају да достављени коментари могу бити део било које објаве или текста на другим порталима или налозима на друштвеним мрежама, те да се на исте није могуће изјаснити, јер немају снагу ни ваљане претпоставке, а нарочито не доказа. У току поступка Повереник је извршио увид у Фејсбук страницу Фондације и коментаре који су уследили након тих објава. По спроведеном поступку Повереник је дао мишљење да је објавама на Фејсбук профилима којима је подстицана дискриминација и мржња према Ромима и неуклањањем коментара којима се позива на насиље, ствара страх, непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење за припаднике ромске националне мањине, Фондација „А.А.“ повредила одредбе чл. 11. и 12. Закона о забрани дискриминације. Због тога је Фондацији препоручено да уклоне наведене објаве, садржаје и коментаре, да обезбеде ефикасан систем контроле, како на Фејсбук страници Фондације убудуће не би били доступни коментари који представљају говор мржње или узнемиравајуће поступање на основу националне припадности као личног својства, као и да воде рачуна да убудуће у оквиру својих активности не крше законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-535/2020-02, *гаишум*: 22. IV 2020.

Више на: <http://ravnopravnost.gov.rs/1091-20-misljenje-povodom-osam-prituzbi-zbog-diskriminacije-po-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По Препоруци није поступљено.

2.4.3. Мишљење против управника зграде због дискриминаторног поступања на основу припадности хрватској националној мањини

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе А.А. из Београда, против Б.Б., због дискриминације на основу националне припадности, језика и верског и политичког убеђења. Подносилац притужбе је навео да живи у Београду, са сталним настањем у Србији, а да од априла 2017. године, врши дужност Управника зграде у којој живи. Истакао је да Б.Б., који живи у истој згради, од фебру-

ара 2019. године, јавно изражава незадовољство и нетрпељивост према њему, која је заснована на националној припадности, и то на начин да на огласној табли оставља увредљиве натписе и поруке које му лично упућује (нпр, „шта си ти: Католик или православац, осим што си преварант“) затим да га је при сусрету плувао и називао га „ушашом“ и томе слично. Б.Б. се није изјаснио на наводе притужбе. Након спроведеног поступка и изведених доказа, примењујући и правило о прерасподели терета доказивања из члана 45. Закона о забрани дискриминације, утврђено је да поступци Б.Б. представљају узнемиравање и понижавајуће поступање које имају за циљ повреду достојанства А.А., због његове националне припадности, и стварање страха, непријатељског и увредљивог окружења, као и да, такође, представља и говор којим се подстиче дискриминација и мржња. Повереник је дао мишљење да је Б.Б. дискриминаторним поступањем и упућивањем увредљивих порука и натписа којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље, као и ствара страх, непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење према А.А. током 2019. године и почетком 2020. године повредио одредбе чл. 11 и 12. Закона о забрани дискриминације. Б.Б. је препоручено да упути писано извињење А.А., због дискриминаторног поступања и упућивања непријатељских и увредљивих порука и натписа, као и да убудуће води рачуна да се придржава прописа о забрани дискриминације.

бр. 07-00-47/2020-02, *гаџум*: 5.4.2021.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/58-20-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По Препоруци није поступљено.

(Лице против кога је поднета притужба је у року за поступање по притужби преминуло)

2.4.4. Мишљење поводом притужбе због изјаве одборнице којом се дискриминишу Роми

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе А.А., изјављене против Б.Б. због њене изјаве на 15.-ој седници скупштине општине (СО) Ариље, на којој је изјавила: „Људи који нису имали помоћ на други начин тражили су је на такав начин. Ми нисмо изашли доле да циганишемо и да тражимо неке ствари на улици, него смо тражили овде неку врсту помоћи“, чиме је дискриминисала целу ромску заједницу. У изјашњењу на притужбу, наведено је да је на седници у току била расправа поводом проблема који се тичу реконструкције деонице пута Ивањица-Ариље и да изговорено нема везе са Ромима, како у општини Ариље тако и на територији Републике Србије. Даље је Б.Б. у свом изјашњењу навела да ју је председница скупштине општине опоменула због изговорене речи, након чега је рекла: „У реду, прихватам, извињавам се“. Повереник је утврдио да је на наведеној седници

Б.Б., између осталог, изјавила: „Ми нисмо изашли доле да циганишемо и да тражимо неке ствари на улици већ смо тражили овде неку врсту помоћи, е та помоћ коју тражимо не треба вас да погађа, јер сте ви први на линији наше одбране по било ком проблему у граду“. Такође је утврђено да је након овог излагања Б.Б. и опомене од стране председнице скупштине општине, одборница упутила извињење. Приликом анализе изјаве Б.Б., Повереник је узео у обзир важност слободе изражавања, са једне стране, али и ограничење ове слободе, које, између осталог, постоји и ради заштите права и угледа других, како то, прописују Устав и Закон о забрани дискриминације. Повереник је утврдио да изјава изречена у негативном контексту кроз ширење негативних стереотипа и предрасуда према ромској националној мањини. Имајући у виду контекст изјаве у којој је одборница употребила израз „циганишемо“, Повереник је дао мишљење да је у конкретном случају повређена одредба члана 12. Закона о забрани дискриминације којом је забрањено узнемиравање и понижавајуће поступање. Имајући у виду да се Б.Б., одмах након дате изјаве јавно извинила, Повереник је дао препоруку да убудуће води рачуна да у оквиру својих редовних послова и активности не крши законске прописе о забрани дискриминације и не даје изјаве којима се вређа достојанство припадника ромске националне мањине.

бр. 07-00-91/2022-02, гайџум: 6. VI 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/84-22-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.4.5. Мишљење по притужби против Покрета због објаве песме на порталу, у којој се позива на насиље против Рома

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је Удружење „А.А.“ поднело против Покрета Б.Б. (у даљем тексту: Покрет), због дискриминације по основу националне припадности или етничког порекла. У притужби је између осталог наведено да је на Јутјуб каналу Покрета објављена песма под називом „...“, да се у песми Роми и Ромкиње представљају као „лако поткупљива категорија“, да се потврђују стереотипи о Ромима и Ромкињама и да се окривљују за „нечији неуспех на изборима“, као и да су у песми изједначена „деца ромске националности са псима“. У изјашњењу законских заступника Покрета на наводе из притужбе, између осталог, наведено је да је на крају видео спота спорне песме јасно назначена намера која се спорним видеом желела постићи, јасним стављањем изјаве о одрицању од одговорности, да је намера врло јасно исказана и уклопљена у јасан законски оквир на крају самог спота, а да је Покрет, преко свог званичног Фејсбук налога, у форми писане изјаве, исказао свој став дајући детаљније образложење у вези са разлозима који су били инспирација за

писање текста песме, као и за снимање спота и његово објављивање на Јутјуб каналу Покрета. У току поступка, а након изведених доказа, Повереник је констатовао да је Покрет објавио на свом Јутјуб каналу спорни спот који је накнадно уклоњен од стране Јутјуб-а због бројних пријава у вези са аудио и видео садржајем, након чега је Покрет на својој Фејсбук страници објавио текстуални садржај извињења који је достављен и у изјашњењу на притужбу. Анализом аудио и визуелног садржаја песме и спота, Повереник је констатовао да речи песме садрже увредљиву терминологију за припаднике ромске националне мањине, попут „ганци, циганин“, „што да се више с пет амбалажом они цимају“, „види Ганци, као у банци, паре примају“ и сл, да су припадници ромске националности представљени у негативном контексту и кроз визуелни садржај, као особе које су лако поткупљиве, које живе искључиво у неформалним насељима, баве се гатањем, шибицарењем, сакупљањем секундарних сировина, неуредни су и лакомислени. Даљим сагледавањем текста и визуелног приказа, односно целокупног спота, констатовано је да се оваквим садржајем продубљују негативни стереотипи о Ромима и Ромкињама и подгревају постојеће предрасуде да сви припадници ромске популације живе на наведени начин и да је било који облик другачијег живота и социјалне инклузије немогућ. Овакви ставови истовремено отежавају напоре који се у нашем друштву чине на укључивању Рома и Ромкиња у различите друштвене токове. Објављивањем спорног спота песме, Покрет је послао јавности негативну поруку да су припадници ромске националности кривци за одређена, по схватању аутора песме, негативна политичка дешавања у Републици Србији. Наиме, гледање спорног спота и слушање текста песме води ка закључку да, према схватањима аутора спота, одређене политичке организације и њихови лидери користе сиромаштво и бављење слабо плаћеним пословима као карактеристике ромске националне мањине, како би остварили своје политичке циљеве. Овакво представљање Рома и Ромкиња, али и припадника српског народа који „вреди још много мање, јер је најгори“, такође може, у крајњој линији, да изазове и негативну емоцију код друштвених група које су незадовољне изборним резултатом и које припаднике ромске националне мањине могу сматрати кривцима за тај резултат и сам ток изборног процеса. Наведено може бити оправдање за изазивање и подстицање неправедности, мржње и нетрпељивости по основу националне, расне или верске припадности, као једног од тешких облика дискриминације. У демократском друштву је важно да постоји слобода да се критикују одређене негативне појаве и кроз сатиру и друге видове уметничког изражавања, којима се указује на одређене аномалије у друштву, а то обухвата и различите ситуације током изборног поступка. Међутим, уз пуно уважавање слободе изражавања, као и слободе да аутор у свом стилу користи сатиру, хиперболу и карикирање, на друштвене проблеме се може указивати без вређања достојанства лица или групе лица по било ком личном својству, односно на начин који не ствара непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење. Недопустиво је да се кроз било који облик јавног изражавања и преношења идеја и информација, прави паралела између одређених појава у друштву које се желе критиковати и припадности одређеној нацији. Сама чињеница да је на крају спота наведено да „не постоји намера омаловажавања било које вере или нације“, није од утицаја за утврђивање постојања дискриминације јер за постајање акта дискриминације, намера није правно релевантна. Такође, и чињенице да је спорни спот уклоњен са Јутјуб сајта, као и да су се аутори упутили извињење на

својој Фејсбук страници, указују да је очигледно постојала свест да је приказивање овог спота изазвало повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства. Због наведеног, Повереник је дао мишљење да је Покрет, објављивањем спота за песму под називом „...“ на свом Јутјуб каналу, повредио одредбе члана 12. став 1. Закона о забрани дискриминације. Покрету је препоручено да се састане са подносиоцима притужбе и упозна са проблемима и изазовима са којима се сусрећу припадници ромске националне мањине, уз истовремено упознавање са различитим достигнућима припадника ове мањине, као и да убудуће својим поступањем не крше прописи о забрани дискриминације.

Овај случај је у циљу едукације студената и студенткиња права, модификовани и прерађени у случај дискриминације припадника ромске националне мањине који је био предмет овогодишње „Симулације суђења“ пројекта који Повереник за заштиту равноправности спроводи годинама и који обухвата такмичење између тимова више правних факултета из целе земље.

бр. 07-00-195/2022-02, *гађум*: 9.VIII 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/175-22-prituzba-zbog-diskriminacije-roma-u-muzickom-spotu/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.4.6. Мишљење по притужби против лица које је у коментарима на порталу позвало на насиље против Рома

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе организације „А.А.“ поднете против Б.Б., због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла. У притужби је наведено да је портал В.В. на својој Фејсбук страници објавио вест „Роми без струје из Ниша: Боле нас коментари да смо привилеговани“, која је изазвала велики број негативних коментара, међу којима је посебно опасан коментар Б.Б.: „да је Хитлер имао још само једну суботу спасио би се свет њих...Али биће и тога Ј.Ј.“. Подносилац притужбе сматра да Б.Б. оправдава поступање Хитлера током Другог светског рата и да овим коментаром позива на насиље према Ромима. У притужби је даље наведено да с обзиром да је коментар уклоњен, притужба је поднета само против Б.Б. а не и против портала В.В. На захтев за изјашњење на притужбу, Б.Б. није доставила одговор. За анализу овог предмета битно је правило о пребацивању терета доказивања из члана 45. Закона о забрани дискриминације. Према овом правилу подносилац притужбе треба да учини вероватним акт дискриминације, а уколико то учини, терет доказивања да услед тог акта није дошло до повреде начела једнаких права и обавеза, лежи на лицу против ког је притужба поднета. У складу са овим чланом, ако је извршена

радња непосредне дискриминације или је то међу странкама неспорно, лице се не може ослободити од одговорности доказивањем да није крив. Повереник је најпре констатовао да је акт дискриминације учињен вероватним, с обзиром на то да је уз притужбу достављен принтскрин коментара Б.Б. Полазећи од тога да се Б.Б., иако је захтев за изјашњење уредно примила, на њега није изјаснила, Повереник је разматрао предмет на основу доказа и чињеница који су му достављени. У поступку је утврђено да је испод објављене вести Б.Б. оставила спорни коментар, јавно алудирајући на потребу истребљења припадника ромске националне мањине, те изразила жаљење што се наведено није десило још током Другог светског рата уз навођење „Али биће и тога Ј.Ј.“. Овакав вид јавног иступања представља испољавање отворене мржње према припадницима одређене националне мањине, али је узнемирујући и за ширу заједницу посебно имајући у виду антифашистичку историју и велико страдање наших грађана и грађанки у Другом светском рату, као и вишевековни суживот припадника различитих националних, културних и етничких заједница. Ова изјава превазилази понижавајуће и увредљиво поступање, и представља говор мржње јер се у изјави указује да „преживеле“ припаднике овог народа чека судбина њихових сународника за време Хитлеровог режима. Оваква изјава је неприхватљива у демократском друштву и представља дискриминаторни акт којем посебну тежину даје чињеница да је извршен путем друштвених мрежа, чији је садржај јавно доступан великом броју људи. Због тога је Повереник дао мишљење да је Б.Б. повредила одредбе члана 11. Закона о забрани дискриминације. Б.Б. је препоручено да упути јавно извињење припадницама и припадницима ромске националне мањине, као и да убудуће не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-584/2022-02, *дајџинг*: 8. III 2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/948-22-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-ili-etnickog-porekla-u-javnoj-sferi/>

● По препоруци није поступљено.

2.4.7. Мишљење по притужби због дискриминаторне изјаве на Одбору за културу и информисање

Мишљење је донето поводом притужбе Удружења „А.А.“ која је изјављена против Б.Б., због изјаве на седници Одбора за културу и информисање Народне скупштине Републике Србије 23.1.2025. године. У притужби је наведено да је изјавом: „Како је могуће да имамо емисију на циганском језику у 19 часова“, нагласивши да не жели да му ико замери због онога што ће рећи, дискриминисао припаднике ромске националне мањине. Даље су навели да ова изјава омаловажава и понижава значај ромског језика и имплицира да емитовање програма на ромском језику није прихватљиво у Репу-

блици Србији чиме се шаље порука да припадници ромске заједнице не заслужују право на информисање на свом матерњем језику и да је емитовање програма на ромском језику у ударном термину „проблематично“, што додатно продубљује постојеће стереотипе према ромској заједници и доприноси атмосфери искључивања и нетолеранције. Указали су да употреба термина „цигански језик“, у овом контексту додатно појачава увредљивост изјаве јер се овај термин годинама користи у пежоративном смислу и има дубоко укорењене негативне конотације. У изјашњењу на притужбу Б.Б. је, између осталог, навео да је на овој седници критиковао РЕМ и начин на који се бира нови састав РЕМ-а, да је пежоративно поновио „циганска емисија“ коју је навео један од учесника седнице, те да изречено није било против ромске емисије. Даље је навео да је у расправи која је била катастрофална од стане опозиционих чланова и посланика Народне скупштине, добио реч после неколико сати расправе и да је том приликом критиковао ранији РЕМ који је скинуо емисију за децу Радио Београда првог програма у 19:30 часова, и да је питао: Зашто је скинута дечија емисија у 19:30 часова и убачена емисија ромска у том термину“, при чему је нагласио да је она могла да иде после 20 часова те да је из тога јасно да нема ништа против ромске емисије. Такође је навео да је у оквиру ове дискусије учесник седнице, подржавајући његову дискусију нагласио реч „циганска емисија“, што је он поновио. Истакао је да је велики пријатељ ромског народа и да је на седници био изазван расправом која се водила и добацивањем других који су употребили реч „цигански језик“ а да му није била намера да увреди Роме, нити ромски језик, нити да им ускрати право да буду информисани на свом језику, о чему сведочи и чињеница да је добитник Награде за животно дело и за јавну употребу ромског језика у креативној и филмској емисији, коју је добио од Удружења ромских књижевника и Националног савета ромске националне мањине у Србији, на манифестацији обележавања ромског језика. Увидом у снимак седнице утврђено је да је Б.Б. изјавио „Да не говорим да ми имамо у емисијама у 19 часова, немој да ми замере, у 19 часова је емисија на циганском језику. Да ли је то могуће. То је мој став...“. Повереник најпре користи прилику да укаже да у поступку за заштиту од дискриминације намера није правно релевантна, односно да дискриминација може бити извршена и без намере да се одређено лице или група лица дискриминише, што је случај у овом предмету. Поводом навода да је Б.Б. поновио туђе наводе „циганска емисија“, Повереник констатује да у складу са законом не може да води поступак по службеној дужности већ по поднетој притужби, због чега су разматрани само наводи из притужбе која је поднета против Б.Б., а не и других лица. Имајући у виду наведено, Повереник је разматрао конкретну изјаву, те иако је награда за животно дело и за јавну употребу ромског језика у креативној и филмској емисији изузетно похвална и важна, она приликом анализе изреченог није узета у обзир сем у смислу да указује на однос Б.Б. према ромској националној мањини. Повереник је узео у обзир важност слободе изражавања, са једне стране, али и ограничење ове слободе, које, између осталог постоји и ради заштите права и угледа, других како то прописују Устав и Закон о забрани дискриминације. Повереник је указао да је коришћење термина „Цигани, „цигански“ неприхватљиво јер представља погрдан назив за Роме, вређа достојанство припадника и припадница етничке заједнице и продубљује предрасуде и стереотипе према Ромима. Јавне личности, у складу са домаћом и међународном судском праксом имају посебну одговорност за јавно изговорену реч јер њихове изјаве могу да утичу на већи

број људи због чега је важно да својим изјавама додатно не подстичу предрасуде и стереотипе и не стварају понижавајуће и увредљиво окружење за припаднике било које групе лица. Након спроведеног поступка, Поверник је дао мишљење да је изјавом датом на седници Одбора за културу и информисање Народне скупштине Републике Србије, Б.Б. повредио одредбе члана 12. став 1. а у вези члана 24. Закона о забрани дискриминације. Повереник је препоручио Б.Б. да упуту извињење припадницима и припадницама ромске популације, на првој наредној седници Одбора за културу и информисање Народне скупштине Републике Србије на којој буде учествовао или на радију „Ром“, Обреновац, како је навело Удружење ромских књижевника, зато што у сервисној зони емитовања радијског програма покрива територије општина и градова где је навећа концентрација Рома, који овај радио слушају 24 часа дневно, као и да убудуће води рачуна и не даје изјаве којима се вређа достојанство припадника и припадница ромске националне мањине.

бр. 07-00-41/2025-02 *гаиџум*: 9.IV 2025.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/47-25-diskriminacija-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.5. Дискриминација у области рада и запошљавања

2.5.1. Мишљење по притужби против Опште болнице због дискриминације Рома у поступку запошљавања

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе З.Д. из Б. против Опште болнице у Ш. због дискриминације на основу националне припадности. У притужби је наведено да, иако се велики број пута пријављивао на конкурсе ове болнице и прилагао сву тражену документацију и испуњавао све прописане услове, З.Д. није успео да се запосли у наведеној болници због припадности ромској националној мањини. С обзиром да је акт дискриминације учињен вероватним, терет доказивања да у овом случају није повређено начело једнакости је на Општој болници. У изјашњењу болнице је наведено да јавни огласи за пријем у радни однос садрже услове конкурса – опште и посебне, који су једнаки за све кандидате, те да болница није прекршила законске одредбе, а да се приликом одлучивања о пријему у радни однос руководила условима конкурса, као и потребама саме болнице. У поступку је утврђено да је, према подацима из притужбе и изјашњења, неспорно да је З.Д. припадник ромске националне мањине, да се пријављивао на велики број конкурса за запошлење које је расписивала О. болница у Ш., да је на сваком од тих конкурса приложио сву тражену

документацију (укључујући и препоруку Н.С.Р.Н.М, коју је доставио на неким конкурсима), те да је испуњавао све тражене услове за запослење. Неспорно је, такође, да као кандидат није предложен, нити изабран за пријем у радни однос ни по једном од наведених огласа, већ су запослене друге особе. У току поступка, болница није понудила чињенице и доказе којима би доказала да је разматрала пријаву З.Д., као и додатну документацију приложену у складу са јавним огласима за пријем у радни однос и да он није примљен по јавном огласу због објективних разлога који нису у вези са његовом националном припаданошћу. Приликом одлучивања у овом предмету, Повереник је имао у виду и тежак положај припадника ромске националне мањине на тржишту рада, који је између осталог узрокован и стереотипима и предрасудама о радним навикама Рома и чињеници да према овој друштвеној групи и даље постоји изражена социјална дистанца. Повереник је дао мишљење да је Општа болница, у поступку запошљавања по јавним огласима за пријем у радни однос на радно место медицинске сестре-техничара, дискриминисала кандидата З.Д., на основу његовог личног својства припадности ромској националној мањини, чиме је, прекршила одредбе члана 7, а у вези са чл. 16. и 24. Закона о забрани дискриминације. Због тога је болници препоручено да предузме мере у оквиру своје надлежности како би отклонила последице дискриминаторног поступања према З.Д., као и да у оквиру својих редовних послова и активности не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-263/2017-02, гашум: 17. X 2017.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/pritužba-z-d-protiv-o-bolnice-s-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-postupku-zaposljavanja/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.5.2. Мишљење по притужби против БАС- Београдске аутобуске станице а.д. Београд због дискриминаторног поступања према Ромима

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе организације „А.А.“, коју је у име и уз сагласност Б.Б., В.В., Г.Г., Д.Д., Ђ.Ђ., Е.Е., Ж.Ж. и З.З. поднела против БАС – Београдске аутобуске станице а.д. Београд, због дискриминације на основу националне припадности. У притужби је наведено да су ова лица, припадници ромске националне мањине, годинама неформално ангажована на долазним перонима Београдске аутобуске станице (БАС) где раде као носачи пртљага, на инсистирање запослених у БАС, регистровала делатност преношења пртљага, а да им је од пресељења перона, односно од 1. јула 2019. године, забрањено да приступе овим перонима и обављају ову делатност. Како је у притужби указано, носачима пртљага је у угоститељском објекту „И.И.“, смештеном на долазним перонима, предочено да „Цигани немају право да на станици пију кафу, па чак ни воду“, што је

навела једна од запослених у овом објекту. У изјашњењу БАС –а наведено је да су нетачни притужбени наводи да је лицима у чије име је поднета притужба забрањен улаз на долазне пероне, да су услугу ношења пртљага ова лица вршила у своје име и за свој рачун, а да БАС није имао ни право ни могућност да контролише, дозвољава или забрањује тим лицима присуство и обављање делатности на том простору. Даље се наводи да је промена у начину рада и могућност да се контролише и обезбеђује простор долазних перона створена када је аутобуска станица, због реализације пројекта „Београд на води”, пресељена на нову локацију где се контрола спроводи превентивно и континуирано, у циљу очувања људских живота, имовине БАС-а, превозника и путника, као и ради благовременог интервенисања у случају терористичких напада, крађа, туча, шверца, превара и слично, а да све привредне делатности у зони полазних перона, врше службе БАС-а или правна лица која са БАС-ом имају уговорно пословне односе, у за то намењеним просторијама. Наведено је и да БАС разматра питање организовања помоћи путницима око преношења пртљага, као и да су наводи о изјави запослене о забрани коришћења објекта нетачни и да дискриминаторног понашања није било. У поступку је утврђено да се мотиви повећања безбедности и жеља за успостављањем професионалне службе ношења пртљага која ће унапредити услугу и евентуално донети профит станичном оператеру, могу сматрати разумним и дозвољеним разлозима како за контролу кретања лица кроз станичну зграду, тако и за регулисање свих делатности које се на њој одвијају. Такође, иако никада није био забрањен, не може се сматрати да је претходни неформални вид ангажмана лица у чије име је поднета притужба био одобрен или организован од стране БАС-а. Перони аутобуских станица су места велике флукуације људи на дневном нивоу, за чију безбедност је одговоран БАС што изискује развијене процедуре рада. Повереник сматра да би организација професионалне, униформисане, станичне службе за пренос пртљага свакако значајно унапредила укупни стандард пружене станичне услуге, што је легитиман интерес БАС-а, који има пуну слободу да организује делатности на простору своје станичне зграде, а што мора бити регулисано интерним актом и пословним одлукама предузећа, за шта Повереник није добио доказ. Повереник је нашао да забрана којом се онемогућавају припадници ромске националности да обављају делатност коју су до тада обављали више година без противљења БАС-а, нема легитимно утемељење, нити упориште у наведеним безбедносним и економским интересима. Шта више, довођење овакве забране у контекст разлога безбедности путника и робе, без доказа да било које лице у чије име је притужба поднета, има везе са извршењем било ког кривичног дела на аутобуској станици, израз је укорењених предрасуда о Ромима и додатно распирује такве предрасуде које ову категорију чине најтеже запошљивим лицима на тржишту рада. БАС није пружила ниједан доказ којим би овакву забрану учинила легитимном, посебно имајући у виду да се нису догодиле никакве нормативне промене у односу на претходни период у коме је БАС толерисала овим предузетницима да обављају посао, у недостатку сопствене службе. Посебно питање је однос запослених у БАС-у према лицима у чије име је поднета притужба, и вређање на националној основи коме су ова лица била изложена приликом покушаја обављања своје делатности на станичним перонима, али и приликом жеље да користе услуге угоститељског објекта „И.И.“ који се налази под управом Београдске аутобуске станице. Велики број лица који су били сведоци овог поступања, те слична интерпретација животног

догађаја који је предмет ове притужбе, водиле су ка утврђивању да су истинити наводи притужбе у делу у ком је описан непримерен однос према лицима у чије име је поднета притужба, те обраћање шефа обезбеђења и управнице угоститељског објекта на погрдан и увредљив начин. Повереник је мишљења да је на овај начин према носачима пртљага створено непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење, те да наведене изјаве особља БАС-а представљају узнемиравајуће и понижавајуће поступање према овој групи лица на основу њихове националне припадности. Иако се у изјашњењу БАС-а наводи да су такви искази произвољни и тенденциозни, БАС се ниједном није оградио од оваквих исказа или пружио доказе да је тим поводом затражио од запослених да се на те околности изјасне, у циљу утврђивања шта се у конкретним ситуацијама, на радном месту и у току обављања радних задатака десило, икао и утврђивања постојања одговорности запослених, посебно имајући у виду да је организација „А.А.“ и раније указивала на овакав третман лица ромске националности. С обзиром да су неки од ових предузетника деценијама обављали послове носача пртљага, са чиме је БАС била упозната и издавала им месечне карте за посебне намене, изискивало је пружања информација и обавештења о новој пословној политици и евентуалном формирању нове службе која би се бавила преношењем пртљага или евентуално новим начинима пружања услуга носача, на достојанствен, а не понижавајући начин. Због свега наведеног Повереник је донео мишљење да су повређене одредбе чл. 6. и 12, а у вези са чл. 24. Закона о забрани дискриминације. Београдској аутобуској станици а.д. Београд дата је препорука да лицима у чије име је притужба поднета упути писано извињење; да спроведе обуку за запослене о препознавању дискриминације са посебним освртом на дискриминацију припадника ромске националне мањине; да омогући свим припадницима ромске националне мањине несметано коришћење станичних услуга, укључујући и услуге угоститељских објеката; да при евентуалном организовању станичне службе за преношење пртљага, имајући у виду статистичке податке који се односе на запосленост припадника ромске националне мањине, приликом запошљавања размотри могућност примене афирмативних (посебних) мера за припаднике ромске националне мањине.

бр. 07-00-446/2019-02, *гаџет*: 13. I 2020.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/909-19-utvrdjena-diskiminacija-po-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.5.3. Мишљење по притужби против туристичке организације, в.д. директорке и конкурсне комисије због дискриминације у поступку запошљавања

Мишљење је донето у поступку поводом притужби које је адвокаткиња А.А., поднела у име Б.Б. против Туристичке организације (у даљем тексту: ТО), в.д. директорке В.В. и председнице конкурсне комисије Г.Г., због дискриминације у области запошљавања, на основу националне припадности или етничког порекла као личног својства. У притужбама је између осталог наведено да је ТО организовала јавни конкурс за попуњавање извршилачког радног места – организатор за развој и промоцију туристичких производа, на који се јавила подносиатељка притужби, те да је на конкурс предност дата једнако квалификованој кандидаткињи зато што је припадница одређене националне мањине. Даље је навела да се ТО у свом решењу о пријему у радни однос позвала на примену члана 58. Закона о запосленим у јавним службама, односно на примену посебне (афирмативне) мере у запошљавању иако у поступку није била дата могућност кандидатима да се изјасне о својој националној припадности, као и без спровођења радњи које закон налаже у овим случајевима. Указала је да је в.д. директорка, у свом решењу о одбијању приговора навела да је општепозната чињеница да је кандидаткиња која се прима у радни однос „из угледне бошњачке породице“ те да није било потребе за прикупљањем података о националној припадности кандидата. У изјашњењу в.д. директорке ТО, Д.Д. која је у међувремену именована на функцију в.д. директорке уместо дотадашње, наведено је да су обе кандидаткиње у потпуности задовољиле критеријуме за избор, те је предност дата другој кандидаткињи која превасходно има претходног радног искуства у ТО, а и зато што је припадница националне мањине, која је у моменту одлуке била мање заступљена у ТО, као и да се увидом у документацију ТО „може видети да у моменту расписивања конкурса није било припадника националне мањине“. Даље, в.д. директорка је, одговарајући на захтев за изјашњење Повереника, навела да у јавном позиву није било назначено да ће у спровођењу конкурса примењивати посебну (афирмативну) меру, као и да на нивоу Општине и ТО не постоје одређени акти који се односе на потребу примене афирмативне мере. Имајући у виду да је у поступку утврђено да је Јавни конкурс расписала ТО, као и да у међувремену В.В. није одговорно лице у овој организацији, поступак је настављен против ТО. У поступку по притужби било је неопходно утврдити да ли је ТО у привилегован положај ставило једну кандидаткињу у односу на другу, по основу било ког претпостављеног или стварног личног својства, односно да ли давање предности кандидаткињи по основу њене националне припадности представљало примену посебне (афирмативне) мере у ком случају Устав и закон дозвољавају давање предности. Важно је истаћи да примена посебне (афирмативне) мере представља изузетак од правила, односно изузетак од начела равноправности који прописује како Устав у члану 21. став 4, тако и Закон о забрани дискриминације у члану 14. Имајући у виду да посебне мере представљају изузетак од начела равноправности, оне морају бити пажљиво спроведене и на начин и у поступку прописаном законом. Повереник најпре констатује да уколико је посебна мера спроведена у складу са законом, она не може представљати акт дискриминације. Међутим, уколико посебна мера није примењена у складу са законом, она може представљати неоправдано давање првенства, односно привилеговање лица или групе лица на основу одређеног личног својства. Након спроведеног поступка, утврђено је да је, према посебном правилу о прерас-

подели терета доказивања, прописаном у члану 45. став 2. Закона о забрани дискриминације, подносиоца притужби учинила вероватним акт дискриминације. Са друге стране, уз изјашњење ТО није достављен ниједан доказ који би указао да давање предности кандидаткињи која је примљена у радни однос у односу на кандидаткињу која је поднела притужбе представља примену посебне (афирмативне) мере у ком случају би давање предности било оправдано. Увидом у Јавни конкурс је утврђено да у јавном позиву није била стављена напомена да ће у случају постојања једнако квалификованих кандидата предност бити дата припаднику националне мањине, на шта је ТО била у обавези у складу са законом. Такође из изјашњења је неспорно да на нивоу Општине и ТО не постоје одређени акти који се односе на потребу примене афирмативне мере. Повереник је даље у поступку констатовао да у складу са Уставом и законом национална припадност сваког појединца се не може произвољно тумачити нити претпостављати, како је то учињено у решењу о одбијању приговора подносиоца притужбе. Имајући у виду наведено Повереник је дао мишљење да је ТО повредила одредбе члана 6. Закона о забрани дискриминације, привилеговањем једнако квалификоване кандидаткиње у односу на другу на основу претпостављеног личног својства – припадност националној мањини, без спровођења прописаног поступка у складу са законом о примени посебне (афирмативне) мере. Повереник је препоручио ТО да отклони последице дискриминаторног поступања према лицу у чије име је поднета притужба; да приликом расписивања Јавног конкурса за избор кандидата за пријем у радни однос у ТО омогући једнак третман свим кандидатима или, уколико је у питању потреба за применом посебне (афирмативне) мере, ову меру спроведе у складу са законом, као и да убудуће својим поступањем не крши прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-42/2022-02, *гаџет*: 26. V 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/35-22-prituzba-zbog-diskriminacije-po-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.5.4. Мишљење по притужби против спортског центра због прекида радног ангажовања и дискриминације Ромкиња

Мишљење је донето у поступку поводом притужби невладине организације у име и уз сагласност А.А. и Б.Б., против спортског центра (СЦ) В. које послује у оквиру спортског привредног друштва (СПД) Г., због дискриминације на основу ромске националне припадности. У притужбама је, између осталог, наведено да су подносиоца притужби половином 2019. године са још две жене припаднице ромске националне мањине, радно ангажоване на обављању послова одржавања хигијене у СЦ В. којим управља СПД Г., а у оквиру мере радне активације радно способних корисника новчане

социјалне помоћи. Даље је наведено да је у другој половини 2021. године, након промене управљачке структуре у СЦ В., дошло до промене односа према подносиоцима притужбе и другим радно ангажованим женама припадницама ромске националне мањине: смањена је или је изостала комуникација надређених са радницама, усмено су упућиване неосноване примедбе на њихов рад, док се настојало и да се умањи њихов контакт са осталим члановима колектива; обезбеђене су им две посебне шоље за кафу, као и да су их 3. децембра 2021. године у телефонском разговору обавестили да је престала потреба за радним ангажовањем све четири Ромкиње, док није престала потреба за радним ангажовањем баштована који није ромске националности. У изјашњењу СПД Г. је, између осталог, наведено да је потреба за радним ангажовањем жена на одржавању хигијене престала из разлога смањења обима посла услед пандемије и закључења уговора о одржавању хигијене са агенцијом на основу спроведене јавне набавке, док је одвајање шољица за кафу „мера предострожности“ услед пандемије. У току поступка, Повереник је анализирао наводе из притужбе, изјашњења, и изјава сведока. Анализом навода из изјашњења које се тичу потребе смањења броја радно ангажованих на пословима хигијене због смањења обима посла, констатовано је да СПД Г. није доставио доказе који иду у прилог овим тврдњама. СПД Г. није спровео анализу која би претходила рационализацији броја радно ангажованих, чак супротно томе, СПД Г. у време када, по сопственим наводима, долази до смањења обима посла, закључује уговор са агенцијом „...“ чија је делатност одржавање хигијене објеката, услед чега на тим пословима раде и подносиоци притужбе и запослене у агенцији „...“. Такође, констатовано је да током 2020. године, када је пандемија корона вируса била на врхунцу, а посећеност објекту била мања услед ванредног стања, није дошло до смањења обима посла и евентуалне рационализације ангажованих лица. Повереник је ценио и наводе да је СПД Г. био у обавези да спроведе јавну набавку јер је корисник јавних средстава. Нејасно је из ког разлога се јавна набавка спроводи тек 2021. године, иако је СПД Г. управљао објектом СЦ В. од 2019. године, када је почело радно ангажовање подносиоци притужбе. Такође, за послове баштована јавна набавка никада није организована, јер, према наводима из изјашњења, није постојала у централизованом систему јавних набавки. Имајући у виду наведено, може се констатовати да до престанка ангажовања подносиоци притужбе није дошло због обавезе спровођења јавне набавке, смањења обима посла до којег је дошло услед пандемије корона вирусом. СПД Г. није доставио доказе из којих би се могло закључити да је престанак радног ангажовања подносиоци притужбе био оправдан и нужан, као и да није био узрокован националном припадношћу подносиоци притужбе, у смислу члана 45. Закона о забрани дискриминације. Повереник је анализирао и наводе из изјашњења да СПД Г. као и запослени у привредном друштву В. нису дискриминисали подносиоци притужбе на тај начин што су их издвајали из колектива, онемогућавали да користе заједничке просторије као и да пију кафу из посебно одређених шољица, те да је тиме за подносиоци притужбе створено непријатељско и деградирајуће окружење, као и да то није била намера других колега и колегиница. Повереник је анализирао и наводе изјашњења да је потреба да пију из посебних шољица проистекла из потребе заштите од корона вируса. Међутим, СПД Г. није доставио доказе из којих би се недвосмислено могло утврдити да је разлог оваквог поступања здравствена заштита, јер није доставио акт или упутство којим то прописује или друге доказе који би

упућивали да се наведено односило на све запослене. У прилог томе говори и чињеница да током 2020. године, за време ванредног стања услед корона вируса, оваква забрана или одвајање није постојала, него тек након промене управе, што подносиоци притужбе на детаљан начин описују у притужби, као и сведоциње. Такође, о односу који су имали запослени у привредном друштву В. говори и чињеница да је престанак радног ангажовања подносиоцима притужбе саопштено телефонским путем, без давања додатног објашњења или могућности да се о томе изјасне. Имајући у виду све наведено, Повереник је донео мишљење да је СПД Г. дискриминисао А.А. и Б.Б. на основу њихове националне припадности, чиме је повредио одредбе чл. 6 и 12. а у вези са чланом 24. Закона о забрани дискриминације. Повереник је препоручио СПД Г., да отклони последице дискриминаторног поступања поновним радним ангажовањем А.А. и Б.Б., упути писано извињење А.А. и Б.Б. због дискриминаторног поступања СПД Г. запослених у објекту СЦ В., да организује обуку за све запослене у СПД Г. на тему забране дискриминације и заштите од дискриминације, са посебним освртом на положај и изазове са којима се суочава ромска популација, као и да убудуће приликом обављања послова из своје делатности не крше одредбе антидискриминационих прописа.

бр. 07-00-183/2022-02, *гаијум*: 12. IX 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/166-168-22-prituzba-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalnalne-pripadnosti-u-oblasti-rada/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.5.5. Мишљење по притужби против директорке Предшколске установе због поступања током спровођења јавног конкурса

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је А.А. из Б.Б., поднела против В.В., директорке Предшколске установе „Г.Г.“ (у даљем тексту ПУ ГГ), због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла као личног својства. У притужби и допунама притужбе је између осталог наведено да је подносиоци притужбе припадница бошњачке националне мањине, као и да је у два наврата конкурисала у ПУ „Г.Г.“ за пријем у радни однос на радно место – кувар, да је испуњавала све услове конкурса као и остали кандидати за ово радно место, али да су у оба наврата, односно на конкурсима од 14.4.2022. године и 28.3.2023. године у радни однос примљени кандидати који припадају већинском народу у Републици Србији. У изјашњењу директорке ПУ „Г.Г.“, између осталог, наведено је да је да је на оба конкурса, након сачињавања образложене листе кандидата од стране Конкурсне комисије, за радно место куvara, директорка донела одлуку да прими друге кандидаткиње у радни однос из разлога што су имале више радног стажа у установи. У изјашњењу је даље наведено да је подносиоци притужбе поднела жалбу на одлуку

директорке о пријему у радни однос друге кандидаткиње на место куvara по конкурсном расписаном 28.3.2023. године, и да се у жалби коју је поднела Управном одбору ПУ „Г.Г.“ позвала на одредбе Устава Републике Србије, Закона о заштити права и слобода националних мањина, као и Закона о запосленима у јавним службама, те да је у конкурсном требало нагласити да припадник националне мањине има предност у избору кандидата у случају једнаке оцено квалитикованих кандидата. Даље је навела да жалба није уважена из разлога што се конкурс у ПУ „Г.Г.“ расписује у складу са одредбама Закона о основама система образовања и васпитања, као и да ПУ „Г.Г.“ не примењује прописе о јавним службама, већ прописе који се односе на просвету, те да су и чланови Управног одбора једногласно утврдили да „није било пријема у радни однос по националној основи“, као и да подносиатеља притужбе није примљена на радно место куvara, зато што су на оба конкурса примљени кандидати који су имали више радног стажа у ПУ „Г.Г.“. Анализирајући релевантне прописе, утврђено је да делатност предшколског васпитања и образовања јесте делатност од непосредног друштвеног интереса и да се остварује као јавна служба, као и да се на оснивање и рад предшколске установе примењују прописи о јавним службама. Стога, приликом расписивања конкурса предшколска установа, поред закона из области просвете, треба да примењује и прописе који се односе на рад јавних служби у које спадају и предшколске установе. Устав и Закон о забрани дискриминације прописују да се не сматрају дискриминацијом посебне (афирмативне) мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком положају. Закон о запосленима у јавним службама прописује да се при запошљавању у јавним службама, ради постизања одговарајуће заступљености припадника националних мањина, првенство даје једнако квалитикованим кандидатима припадницима националних мањина. С тим у вези, када се уводи афирмативна мера, неопходно је у конкурсном назначити да ће једнако оцењени квалитиковани кандидати – припадници одређене националне мањине, имати предност приликом одлучивања о пријему у радни однос по наведеном конкурсном. На тај начин би сви кандидати били упознати са могућношћу да, уколико су припадници одређене националне мањине, то могу да наведу и у конкурсном документацији, наравно на добровољној бази у складу са Уставом и законом. Такође би и директорка, приликом доношења одлуке о пријему у радни однос, у случају постојања једнако оцењених квалитикованих кандидата за одређено радно место, располагала подацима да ли је и ко од једнако оцењених квалитикованих кандидата, припадник националне мањине. Повереник најпре констатује да Предшколска установа није расписала конкурс на начин да укаже да ће у поступку избора кандидата бити примењена афирмативна мера. Међутим, иако конкурс није био расписан на наведени начин, Повереник даље констатује да је директорка, узимајући у обзир оцено конкурсне комисије, као и наводе директорке ПУ „Г.Г.“, приликом одлуке о избору кандидата на оба конкурса, за радно место куvara, дала предност другим кандидаткињама у односу на подносиатељу притужбе, из разлога дужег радног стажа у ПУ „Г.Г.“. Стога, иако наведени конкурси нису спроведени у складу са одредбама Закона о запосленима у јавним службама, што представља евидентан пропуст организатора конкурса, директорка ПУ „Г.Г.“, приликом доношења одлуке о пријему у радни однос кандидаткиња за радно место куvara, очигледно није третирала кандидаткиње као једнако оцењене, па ни у случају примене одредбе члана 52. став 3. Закона о запосленима у јавним

службама, подносиоца притужбе као припадница националне мањине, не би добила предност будући да се не ради о једнако оцењеним квалификованим кандидаткињама. Због тога је Повереник дао мишљење да директорка ПУ „Г.Г“, приликом доношења одлуке о пријему других кандидаткиња у радни однос на неодређено време за радно место – кувар, није дискриминисала подносиоца притужбе по основу националне припадности. Са друге стране, будући да приликом спровођења наведених конкурса нису примењиване одредбе Закона о запосленима у јавним службама које се односе на примену посебне (афирмативне) мере у случају постојања једнаке оцено квалификованих кандидата, Повереник је, користећи овлашћење из Закона о забрани дискриминације да органима јавне власти и другим лицима упућује препоруку мера за остваривање равноправности и заштите од дискриминације, у складу са чланом 33. став 1, тачка 9. директорки ПУ „Г.Г.“ препоручио да наредне конкурсе за пријем у радни однос распише и спроведе и у складу са одредбама Закона о запосленима у јавним службама, како би могла да примени афирмативну меру када национална структура запослених не одговара националној структури становништва у јединици локалне самоуправе, узимајући у обзир последњи попис становништва у Републици Србији.

бр. 07-00-312/2023-02, *гађум*: 21.IX 2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/799-23-prituzba-zbog-diskriminacije-po-osnovu-nacionalne-pripadnosti/>

- (ПУ ГГ још увек није расписала конкурс за пријем у радни однос.)

2.6. Дискриминација у области пружања јавних услуга или коришћења објеката и површина

2.6.1. Мишљење по притужби против Полицијске управе Нови Сад због поступања полицајца према ромском детету

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе В.Р.Ц. Д, поднете у име малолетног Д.Г. против Полицијске управе Нови Сад, Полицијске испоставе Детелинара. У притужби је наведено да је полицијски службеник Н.Н., 9. фебруара 2017. године, приликом интервенције у Основној школи „Д.О.“ у Н.С. ошамарио малолетног Д.Г, који је припадник ромске националне мањине, те да му је упутио увреде и претње на националној основи. Такође, у притужби је наведено да је Н.Н. сутрадан вређао и мајку Д.Г., С.А. у просторијама школе као и у полицијској станици, где је физички насрнуо на њу и вређао је на националној основи. Истакнуто је да је притужба поднета против Полицијске управе Нови Сад, испостава Детелинара, јер сматрају да није предузето ништа да би се заштитила

породица Г. У изјашњењу Полицијске управе Нови Сад наведено је да су родитељи малолетног Д.Г., након догађаја у Основној школи „Д.О.“ у Н.С., поднели притужбу овој полицијској управи на рад полицијског службеника Н.Н. Истакли су да су поводом ове притужбе спровели поступак у којем су узети искази од малолетног Д.Г, С.А, Ф.Г., директора школе С.П. и полицијске службенице А.С, те да су извршили увид у службене евиденције, извештај о извршеној интервенцији и остварили увид у видео запис сигурносних камера из Основне школе „Д.О.“ у Н.С. Међутим, током поступка разматрања притужбе мајке малолетног Д.Г. није утврђено да је полицијски службеник задао ударац отвореном шаком малолетном Д.Г., нити да је физички насрнуо на С.А. у просторијама школе. Када је реч о делу притужбе који се односи на агресивно и непрофесионално понашање полицијског службеника према С.А. у просторијама Полицијске испоставе Детелинара, ови наводи су потврђени и полицијски службеник Н.Н. је дисциплински кажњен. Полицијска управа у Новом Саду је доставила доказе којим је поткрепила наводе из изјашњења о мерама и активностима које је предузела. Такође, током поступка је утврђено да су Основно и Више јавно тужилаштво у Новом Саду одбацили кривичне пријаве поднете против полицијског службеника Н.Н. због његовог поступка према малолетном Д.Г. Повереник дао је мишљење да у поступку који је спроведен по притужби В.Р.Ц.Д, у име малолетног Д.Г. против Полицијске управе Нови Сад, Полицијске испоставе Детелинара, није утврђено да је Полицијска управа Нови Сад прекршила одредбе Закона о забрани дискриминације. Међутим, имајући у виду да рад полиције усмерен на заједнице представља адекватан одговор на приоритетне и друге потребе грађана и специфичности локалних заједница, етничких, верских и других друштвених група, Повереник је, у складу са прописаном надлежношћу из члана 33. тачка 9. Закона о забрани дискриминације, којим је прописано да Повереник препоручује органима јавне власти и другим лицима мере за остваривање равноправности, упутио препоруку мера Полицијској управи Нови Сад да организује обуку за препознавање и заштиту од дискриминације у циљу едукације и сензибилизације својих запослених.

бр. 07-00-563/2017-02, гайџум: 8. VI 2018.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/1092-17-v-r-c-d-protiv-pu-novi-sad-pi-detelinara-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-oblasti-pruzanja-usluga/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.6.2. Мишљење по притужби против предузетнице због одбијања пружања услуге Ромикињи у козметичком салону

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе А. М. из Н. против Г. Л. предузетнице фризерско козметичког салона „Д.“ у Н. У притужби је наведено да је А. М. била у салону са М. М. када је избачена из салона уз речи „Изађи одмах напоље, ваши су нас покрали, имамо лоша искуства“ и да је тиме дато до знања да у салону не желе да пруже услугу Ромима. У изјашњењу је наведено да су почетком августа 2018. године две женске особе ушле у салон и захтевале услугу третмана лица, као и да су врло бурно и непристојно реаговале након објашњења да им у салону не могу пружити ту услугу јер немају квалификовану радницу за вршење услуге третмана лица. У прилогу изјашњења нису достављени докази који би поткрепили наводе изјашњења. У току поступка је утврђено да се наводи из притужбе и изјаве сведокиње подударају, те да су М.М. упућене речи којим се избацује из салона зато што је Ромкиња. Овакво поступање представља акт непосредне дискриминације А.М. на основу њене националне припадности, јер је могла бити стављена у неповољнији положај у односу на муштерије салона које нису ромске националности, односно, могло јој је бити одбијено пружање услуге салона. Истовремено, оваквим поступањем створено је за А.М. понижавајуће и увредљиво окружење што је забрањено одредбама члана 12. Закона о забрани дискриминације. Применом правила о терету доказивања прописаном у члану 45. Закона о забрани дискриминације и узевши у обзир статистичке податке о великој социјалној дистанци грађана и грађанки према Ромима и Ромкињама, као и њихов положај у друштву, Повереник закључује да Г.Л. није доставила доказе којим је оспорила наводе притужбе, односно, није доставила доказе да њено поступање није у вези са националном припадношћу А.М. Повереник је дао мишљење да је Г.Л. предузетница фризерско козметичког салона „Д.“ у Н. извршила акт непосредне дискриминације забрањен чланом 6., а у вези са чл. 12. и 17. Закона о забрани дискриминације и препоручио да Г.Л., преко Повереника за заштиту равноправности упуту писано извињење А.М., у року од 15 дана од дана пријема мишљења са препоруком, као и да убудуће води рачуна да својим изјавама и поступањем не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-637/2017-02, гайџум: 12. VI 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/766-18-prituzba-a-m-protiv-g-l-zbog-diskriminacije-na-osnovu-nacionalne-pripadnosti-u-oblasti-pruzanja-usluga/>

● По овој препоруци није поступљено.

2.6.3. Мишљење по притужби због нечињења приликом дискриминације припаднице хрватске националне мањине у просторијама банке

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју је А.А. поднела против Б.Б. и В.В. Подносиатеља је у притужби, између осталог, навела да је 12. септембра 2019. године, у експозитури Б.Б. у ... улици у ..., у присуству две шалтерске службенице и „званичног“ обезбеђења банке, вербално нападнута од „непознатог младог човека“ који јој је том приликом упутио „најстрашније“ псовке и увреде попут: „ку..о“, „усташо“, „босанска певачице“, „је..о те језик којим говориш“, „врати се одакле си дошла“, „је..о те ... и Г.Г. певачко друштво“, због чега се више пута обратила раднику обезбеђења банке са молбом да је заштити од младића који је вређа. Подносиатеља притужбе је појаснила да је рођена у ..., да поседује држављанство Републике Хрватске и да говори хрватским језиком, као и да је јеврејског порекла и председница удружења „Г.Г. певачког друштва“. Такође је навела да је поред увреда и псовки које су се односиле на њену националну припадност и пол, осећање узнемирености и понижења проузроковала и чињеница да „нико“ од запослених у експозитури банке није реаговао на младића који је вређа, због чега је поднела приговор банци, док је против младића поднела пријаву ПС Током поступка утврђено је да је поступајући по пријави притужиље, ПС обавила увиђај у оквиру којег је извршила увид у снимак сигурносних камера и узела изјаве од запослених који су присуствовали догађају који се одиграо у филијали банке и поднела захтев за покретање прекршајног поступка против В.В. због извршеног прекршаја из члана 9. став 1. Закона о јавном реду и миру. Имајући у виду да је поводом наведеног догађаја, већ покренут поступак пред надлежним судом, а да је одредбом члана 36. став 1. Закона о забрани дискриминације прописано да Повереник не поступа по притужби уколико је поступак пред судом по истој ствари већ покренут или правноснажно окончан, поступак против В.В. је обустављен. Имајући у виду да је притужба поднета и против Банке, Повереник је анализирао да ли су запослени у филијали предузели одговарајуће радње да спрече понижавајуће и увредљиво поступање према подносиатељки притужбе, као и да ли је, и које мере, Банка предузела након сазнања за наведени инцидент. С тим у вези, Повереник констатује да је на основу изјава запослених службеница банке и радника обезбеђења који су присуствовали предметном догађају, а које су достављене уз изјашњење Банке, утврђено да запослене службенице нису тражиле од радника обезбеђења банке да реагује на понашање младића који подносиатељки притужбе изговара дискриминаторне и сексистичке увреде и псовке. Такође, на основу навода из изјашњења Банке може се закључити да запослени о наведеном инциденту нису обавестили ни руководство Банке, ни надлежне државне органе, пре свега полицију, иако им је, како су то сведоци у својим изјавама навели, „клијент В.В. познат од раније као јако конфликтна особа“. Ценећи наведено, а имајући у виду наводе притужбе, изјашњења и изјаве сведока, Повереник сматра да мере које су у конкретном случају запослени у Банци, укључујући и радника обезбеђења, предузели нису биле ни адекватне, довољне и ефикасне, да би онемогућиле В.В. да подносиатељки притужбе упућује сексистичке и дискриминаторне увреде на основу њене националне припадности и пола, као и да таквим изјавама изазове осећање угрожености, понижења и страха код притужиље. Даље, поводом навода из изјашњења Банке „да је нејасно из којих разлога је притужба поднета против Банке јер запослени нису ни активно, ни пасивно допринели понашању које је имало увредљив карак-

тер“, Повереник указује да се акт дискриминације може извршити и пропуштањем да се предузму одређене радње услед којих се лице, због неког свог личног својства, ставља у неоправдано неповољнији положај, као и да за постојање дискриминације намера није правно релевантна, односно да се акт дискриминације може извршити и у незнању да је чињење, нечињење, односно пропуштање које се врши, у супротности са антидискриминационим прописима. Имајући у виду да је на основу спроведеног поступка и достављених доказа утврђено да Банка није предузела мере да онемогући вређање на националној основи и сексистичке изјаве В.В. упућене подносиоци притужбе, да је о инциденту који се догодио Банка обавештена на основу писаног приговора притужиоца, а не запослених који су присуствовали инциденту, као и чињеницу да Банка није предузела ни једну радњу којом би показала неодобравање дискриминаторних, сексистичких и увредљивих изјава којима је подносиоца притужбе била изложена у Банци, Повереник је дао мишљење да је Банка повредила одредбе Закона о забрани дискриминације. Наиме, пропуштањем предузимања адекватних мера против В.В., који је 12. септембра 2019. године у филијали Б.Б., увредама по основу националне припадности и пола, повредио достојанство подносиоца притужбе на основу њених личних својстава, стварајући непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење, Б.Б., повредила је одредбе члана 6. а у вези са чланом 12. Закона о забрани дискриминације. Због тога је Б.Б. препоручено да упути писано извињење подносиоци притужбе због узнемиравања и понижавајућег поступања којем је била изложена у филијали Банке, као и да се убудуће у оквиру својих редовних послова и активности придржава прописа о забрани дискриминације.

бр. 07-00-553/2019-02, *гађум*: 9. XII 2019.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/1105-19-diskriminacija-utvrdjena-po-osnovu-nacionalne-pripadnosti-prilikom-pruzanja-javnih-usluga/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.6.4. Мишљење по притужби због дискриминације ромске деце

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе невладине организације „А.А.“, против „А.п.п.“ д.о.о. због дискриминације групе лица на основу њихових личних својстава – боје коже и националне припадности. Подносиоци су у притужби навели да је 22. јула 2019. године невадина организација „А.А.“, организовала једнодневни излет за 36-оро деце ромске националности узраста од 6 до 16 година у „А.п.п.“. Око 14:45 часова деца и водичи били су окупљени испред свлачионице и у једном моменту дошло је обезбеђење и „опколило групу и напоменуло да се скупе и не крећу“, као и да су обезбеђење и спасиоци рекли да је син директорке „то наредио јер се баш ту налазе њихове ствари и ствари његових пријатеља и да се се боји да му нешто не нестане“. Поменуто наводе из при-

тужбе потврдили су сведоци А.А., Б.Б. и В.В. Са друге стране у изјашњењу на притужбу З.М. навела је да она није била присутна када се одиграла конфликтна ситуација али да сматра да се у конкретном случају очигледно најблаже речено радило о „несташлуку“ групе посетилаца, као и да сама чињеница да обезбеђење није никог од ових лица легитимисало говори да иако су се исти недолично понашали и прекршили правила понашања нису били санкционисани. Уз изјашњење достављене су изјаве сведока који имају сазнања о конфликтном догађају. У току поступка је утврђено да нико од сведока, запослених у „А.п.п.“ није потврдио наводе посетиоца Д.М. да је група деце и одраслих тј. било ко од чланова групе ромске националности „претурао“ по стварима Д.М., односно да је постојало било какво недолично понашање посетилаца изузев седења на лежаљкама, нити разлога за интервенцију радника обезбеђења. У поступку је утврђено да самим окруживањем групе деце ромске националности и њихових водича, као и спровођењем ка излазу, створено понижавајуће и увредљиво окружење због чега је Повереник дао мишљење да су поступањем запослених у „А.п.п.“ у Б.П. повређене одредбе члана 12. а у вези са чланом 24. Закона о забрани дискриминације. Повереник је препоручио „А.п.п.“ у Б.П. да упуту писано извињење невладиној организацији „А.А.“ због дискриминаторног поступања према припадницима ромске националне мањине, у року од 15 дана од дана пријема мишљења са препоруком, као и да убудуће води рачуна да изјавама и поступањем не крши законске прописе о забрани дискриминације.

бр. 07-00-492/2019-02, *гађу*м: 14. I 2020.

Више на: <http://ravnopravnost.gov.rs/misljenje-sa-preporukom-zbog-diskriminacije-pripadnika-romske-nacionalne-manjine-u-oblasti-pruzanja-usluga/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.6.5. Мишљење по притужби против власника клуба због изречених увреда и забране уласка припадницима ромске националне мањине

Мишљење је донето поводом притужбе А.А. против Б.Б., власника клуба „МБ“ у Смедеревској Паланци због дискриминације на основу припадности ромској националној мањини. Овим поводом Поверенику за заштиту равноправности се обратио и Национални савет Ромске националне мањине. У притужби и допуни притужбе је наведено да је подносиатељка притужбе покушала да уђе у клуб „МБ“, заједно са сином В.В., али да им то власник клуба Б.Б. није дозволио, као и да ју је том приликом вређао, упућивао псовке и погрдне речи у вези са њиховом националном припадношћу вичући: „Забрањујем свим црним људима Циганима да ми приђу локалу“, „Циганима забрањујем да уђу у мој локал не дозвољавам ником да приђе локалу, марш напоље смрдљиви Цигани, згазићу Вас све.“. У притужби је даље наведено да је један од младића указао да је такво понашање дискрими-

наторно, на шта је Б.Б. бурно реговао. Поводом овог догађаја подносиоца притужбе се обратила полицији, те је као доказ уз притужбу поднела изјаве, односно службене белешке о обавештењу примљеном од грађана које су дали она и В.В. пред Полицијском управом Смедерево. Б.Б. се није изјаснио на наводе из притужбе, иако му је притужба уредно достављена. Имајући у виду наведено, приликом доношења мишљења у овом предмету, важна је примена правила о терету доказивања из члана 45. Закона о забрани дискриминације, према којем, за случај да је акт дискриминације учињен вероватним, терет доказивања да услед тог акта није дошло до повреде начела једнакости, односно начела једнаких права и обавеза, сноси онај за кога се тврди да је извршио дискриминацију. Након спроведеног поступка и изведених доказа, Повереник је дао мишљење да је Б.Б. повредио одредбе члана 6. и 12, а у вези са чланом 24. Закона о забрани дискриминације. Б.Б. је препоручено да упути писано извињење подносиоци притужбе, као и да убудуће не поступа дискриминаторно и не забрањује улазак у клуб припадницима ромске националне мањине.

бр. 07-00-611/2021-02, *гађум*: 28. VI 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/781-22-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-pripadnosti-romskoj-nac-manjini-u-oblasti-pruzanja-usluga/>

● По овој препоруци није поступљено.

2.7. Дискриминација у области здравствене заштите

2.7.1. Мишљење по притужби против Дома здравља због дискриминације ромског детета

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе М.Б., коју је у њено име поднела мајка Х.Б., против Дома здравља З. У притужби је наведено да је Х.Б. покушала да у Дому здравља З. отвори здравствени картон ћерки М, а да јој је медицинска сестра на шалтеру рекла да „иде одакле је дошла и да јој тамо отворе здравствени картон“, да М. и даље нема отворен здравствени картон и да због тога није примила ниједну вакцину, као и да је не обилази патронажна сестра. У изјашњењу Дома здравља З. наведено је да М.Б. нема здравствени картон ни здравствену књижицу у Здравственој станици К., да је примљена 29. априла 2013. године и да јој је дата терапија, а после тога је мајка више није доводила. У поступку није утврђено шта се тачно десило на шалтеру, односно, подносиоца притужбе није доставила доказе који поткрепљују наводе о изјави медицинске сестре, те није утврђено шта је медицинска сестра том приликом изговорила. Даље, у току поступка утврђено је да М.Б. нема отворен здравствени картон, а Дом здравља З. није пружио доказе да постоје објек-

тивни и оправдани разлози због којих М.Б. није отворен здравствени картон. Повереник је дао мишљење да је Дом здравља З, неотварањем здравственог картона М.Б, извршио акт дискриминације на основу припадности ромској националној мањини. Повереник је препоручио Дому здравља З. и в.д. директорки К.У., као одговорном лицу, да предузму све потребне мере у циљу отклањања последица дискриминаторног поступања према М.Б., да организују обуку за све запослене у Дому здравља З. на тему дискриминације у здравству, са циљем сензибилизације и едуковања здравствених радника за рад са ромском популацијом, као и да убудуће, у оквиру обављања послова из своје надлежности, не крше антидискриминационе прописе.

бр. 07-00-519/2013-02, *гађу*м: 16. III 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/prituzba-m-b-protiv-doma-zdravlja-zbog-diskriminacije-po-osnovu-etnickog-porekla-u-oblasti-zdravstvene-zastite/>

● По овој препоруци је поступљено.

2.7.2. Мишљење по притужби због ромске националне припадности и здравственог стања

Мишљење је донето у поступку поводом притужбе коју су поднели А.А. и Б.Б., родитељи мал. С.А., ученика шестог разреда ОШ „В.В.“ изјављену против ОШ „В.В.“ због дискриминације на основу здравственог стања и националне припадности. У притужби је наведено да је њихов син оболео од м. с., да су од пре неколико месеци приметили промене у понашању детета, које из школе долази бесно, љуто, одбија да једе, здравствено стање му се нагло погоршало, и одбија да иде у школу, због порука које су му слали други ученици из одељења на вајбер групи, када су га вређали на националној основи и због изгледа. У изјашњењу, директор школе је доставио одређене доказе и документа, без посебног изјашњавања на наводе притужбе. У току поступка утврђено је да су се ученици одељења у међусобној комуникацији на вајбер групи увредљиво и непримерено обрађали једни другима, да су се према ученику С.А. обрађали вређањем и понижавањем на националној основи и здравственом стању, као и да се ученик С.А. на увредљив начин обрађао другарици. Утврђено је да је за троје ученика изречена мера-опомена одељенског старешина јер су на вајбер групи вређали ученика С.А., док је за ученика С.А. такође изречена мера опомене. Утврђено је и да школа, односно Тим за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, није утврдио врсту и ниво насиља, нити препоручио одговарајуће интервентне мере. На наредном састанку Тима, извршена је категоризација нивоа насиља и утврђен други ниво насиља, предложене су одређене мере, међу којима и да се ученици В.Р., А.М., А.С. и С.А. казне опоменом одељенског старешине због међусобног вербалног вређања на вајбер групи. На састанку је утврђено да је мера опомене која је издата учени-

цима укинута на крају школске године, с обзиром да ученици нису поновили грешку због које им је изречена мера опомене. Повереник је утврдио да је школа предузела одређене активности поводом пријава мајке да је А.С. изложен вршњачком насиљу, међутим, није одмах по пријави родитеља спровела одговарајуће интервентне мере, већ је делимично поступала по налазу и издатим мерама просветног инспектора који је обавио ванредни инспекцијском надзор у овој установи. У конкретном случају, школа није доказала да је предузела неопходне мере у случају вршњачког насиља према ученику С.А. заснованог на његовим личним својствима и ученику који се суочава са потешкоћама у образовању, у складу са законом и општим актима који обавезују школу у конкретном случају. С тим у вези, Повереник је указао на мере и активности које су прописане Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање и Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности, којима су прописане превентивне и интервентне мере које је установа у обавези да предузме. Повереник је имао у виду и налаз просветног инспектора који је извршио ванредни инспекцијски налаз, а затим и контролни инспекцијски налаз, у којем је констатовано да школа није предузела мере у складу са прописима. Повереник је истакао да дискриминација представља неоправдано прављење разлике или стављање у неједнак положај на основу неког личног својства. Због тога постојање узрочно-последичне везе између акта који се сматра дискриминаторним и личног својства лица изложеног дискриминацији је један од основних елемената дискриминације. Уколико је насиље усмерено или изазвано личним својством особе која је изложена насиљу, насиље је тада уједно и дискриминација. С тим у вези, Повереник је указао да је неспорно да је да је насиље којем је А.С. био изложен од других ученика одељења уједно и дискриминација, с обзиром да је вређање било усмерено и засновано на његовој националној припадности и изгледу због његовог здравственог стања. Из достављених доказа произлази да С.А. има потешкоћа и у праћењу и савладавању наставе, односно појединих предмета, док је након случаја вређања и понижавања на вајбер групи од других ученика из одељења одбијао да иде у школу и испољавао агресивно понашање, изостајао са наставе, што све отежава његову социјализацију и уклапање у вршњачку групу. Констатује се да је неопходно и спровођење едукација на разбијању стереотипа и предрасуда, као и едукацији, како наставног особља, тако и деце о начинима заштите и могућностима реаговања на дискриминацију. Конвенција о правима детета наглашава да појам образовања иде широко изнад формалног школовања и обухвата широк распон животних искустава и процеса учења, која деци омогућавају да индивидуално и колективно развијају своју личност, самопоштовање, самопоуздање и способност да живе пуним и задовољавајућим животом у друштву. Због тога је Повереник дао мишљење да је пропуштањем да предузме неопходне мере и активности у поступку по пријави на вршњачко насиље засновано на националној припадности и изгледу ученика С.А., ОШ „В.В.“ повредила је одредбе члана 19. Закона о забрани дискриминације. Уз мишљење је издата и препорука да у складу са важећим подзаконским актима, предузме мере и активности у складу са процењеним нивоом насиља, у циљу интервенције и елиминисања свих облика дискриминаторног поступања, затим да организује обуку за запослене у школи на тему дискриминације у образовању, посебно у односу на ученике којима је услед социјалне ускраћености, сметњи у раз-

воју, инвалидитета, тешкоћа у учењу и других разлога потребна додатна подршка у образовању, да предузме мере и активности на подстицању толеранције, разумевању феномена дискриминације и механизмима заштите од дискриминације ученика у установи, како би се спречила дискриминација и вршњачко насиље, као и да убудуће води рачуна да се у оквиру својих редовних послова и активности, придржава прописа који забрањују дискриминацију.

бр. 07-00-208/2022-02, гайџум: 26. IX 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/190-22-utvrdjena-diskriminacija-na-osnovu-zdravstvenog-stanja-i-nacionalne-pripadnosti/>

● По овој препоруци је поступљено.

3. ПРЕПОРУКЕ МЕРА ОРГАНИМА ЈАВНЕ ВЛАСТИ И ДРУГИМ ЛИЦИМА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ РАВНОПРАВНОСТИ И ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ПО ОСНОВУ НАЦИОНАЛНЕ ПРИПАДНОСТИ ИЛИ ЕТНИЧКОГ ПОРЕКЛА

3.1. Препорука мера Градској општини Земун због принудног исељавања становника ромског насеља Грмеч

Повереник за заштиту равноправности препоручује Градској општини Земун:

- да се уздржи од принудног исељавања становника и становница ромског насеља Грмеч у Земуну, све док претходно не обезбеди алтернативни смештај, по квалитету једнак или виши од услова становања у том насељу, који мора да одговара критеријумима адекватног становања у складу са међународним стандардима.
- да спроведе целокупан процес збрињавања и интеграције становника и становница ромског насеља Грмеч у Земуну, у сарадњи и уз активно учешће тих лица, поштујући њихове потребе и право на учешће у доношењу одлука у вези са свим питањима која их се тичу, укључујући пресељење и начин друштвене интеграције, сагласно међународним стандардима и смерницама за расељавање грађана из неформалних насеља.
- да предузму радње којима ће утицати на смањење разлике између припадника ромске националне мањине који станују у неформалним насељима и осталог становништва, те омогућити интеграцију Рома у све друштвене процесе у складу са антидискриминационим прописима и смерницама за унапређење положаја Рома и ублажавањем последица расељавања.

бр. 07-00-365/2015-02, *гаџет*: 27. VII 2015.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/preporuka-mera-gradskoj-opstini-zemun-zbog-prinudnog-iseljavanja-stanovnika-romskog-naselja/>

3.2. Препорука мера П.С. телевизији због дискриминаторног садржаја

Повереник за заштиту равноправности препоручује П.С. телевизији:

- да не емитује прилоге којима се вређа достојанство припадника и припадница ромске националне мањине, као и да емисијама и прилозима доприноси измени образаца, обичаја и праксе који условљавају стереотипе, предрасуде и дискриминацију у односу на припаднике и припаднице ромске националне мањине.

бр. 021-02-34/2016-02, *гађу*м: 22. IV 2016.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti-p-s-televiziji/>

3.3. Препорука мера за интернет портале

Повереник за заштиту равноправности препоручује интернет порталима уписаним у Регистар медија који води Агенција за привредне регистре:

- да предузме све потребне мере у циљу спречавања објављивања садржаја и коментара корисника на интернет порталу и профилима на друштвеним мрежама, као и уклањања оних коментара који су већ објављени чиме се такви садржаји и коментари чине доступним јавности, који по својој природи могу да подстичу мржњу или насиље против лица или група лица због њиховог личног својства или изазивају страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење.

бр. 021-01-00327/2018-02 *гађу*м 27. IX 2018.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti-za-internet-portale-cir/>

3.4. Препорука мера Влади за унапређење положаја Рома у подстандардним насељима

Повереник за заштиту равноправности препоручује Влади:

- да становницима ових насеља омогући приступ чистој води, постављањем цистерни, бидона и сл.
- да омогући присуство представника ромских удружења на састанцима локалних штабова за ванредне ситуације.
- да градски/општински органи у свој рад укључе и координатора за ромска питања и тиме пружи додатну подршку рањивим групама становништва на својој територији.
- да Кризни штаб размотри могућност за поновно успостављање рада здравствених медијаторки, пре свега са ромским породицама које живе у подстандардним насељима.

гађум: 21. IV 2020.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/polozej-roma-u-romskim-nas-cir/>

3.5. Препорука мера Граду Београду ради отклањања дивље депоније у ромском насељу Чукарица¹

Повереник за заштиту равноправности препоручује Граду Београду:

- да хитно предузме мере у оквиру своје надлежности како би се уклонила дивља депонија грађевинског материјала у ромском насељу Чукарица и обезбедили безбедни услови за живот и становање у овом насељу, до проналажења адекватног решења стамбеног збрињавања у складу са међународним стандардима.

гађум 27. IV 2020.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-gradu-beogradu-povodom-stanja-u-neformalnom-beogradskom-naselju-cukaricka-suma/>

¹ Препорука мера за остваривање равноправности сличне садржине је упућена граду Београду и 2021. год као и градској општини Чукарица

3.6. Препорука мера Министарству финансија ради остваривања права на новчану помоћ становника ромских насеља без пријављеног пребивалишта

Повереник за заштиту равноправности препоручује Министарству финансија:

- да пронађе решење да припадници ромске националне мањине, као најугроженији грађани, приме новчану помоћ намењену ублажавању пандемије болести Covid-19, будући да из објективних разлога не могу да пријаве пребивалиште, неопходно за остваривање помоћи.

бр. 07-00-00353/2021-02, *гађум*: 26. VIII 2021.

Више на: <http://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-ministarstvu-finansija-2/>

3.7. Препорука мера Министарству просвете, науке и технолошког развоја ради провере садржаја уџбеника у погледу навода о хрватском, бошњачком и црногорском језику

Повереник за заштиту равноправности препоручује Министарству просвете, науке и технолошког развоја:

- да предузме мере и активности из своје надлежности у циљу провере одобрених уџбеника из српског језика за осми разред основне школе у погледу садржаја који се односи на језике и његове усклађености са антидискриминационим прописима и ратификованом Европском повељом о регионалним или мањинским језицима.

бр. 07-00-542/2021-02, *гађум*: 12. X 2021.

Више на: <http://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-ministarstvu-prosvete-nauke-i-tehnoloskog-razvoja/>

3.8. Препорука мера Граду Новом Саду и Министарству унутрашњих послова ради омогућавања пријаве пребивалишта или боравишта становника подстандардног насеља

Повереник за заштиту равноправности препоручује Граду Новом Саду и Министарству унутрашњих послова:

- да у међусобној сарадњи изврше анализу и предузму мере и активности у циљу решавања питања пребивалишта/боравишта држављана Републике Србије који су становници подстандардног насеља Велики рит у Новом Саду, а који нису успели да до сада изврше пријаву пребивалишта/боравишта;
- да предузме мере и активности из своје надлежности које су Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године предвиђене као мере које предузима јединица локалне самоуправе ради остваривања оперативних циљева Посебног циља 2, за област Становање.

бр. 021-01- 433/2021-02, *гађум*: 5. XI 2021.

Више на: <http://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti-gradu-novom-sadu-i-ministarstvu-unutrasnjih-poslova/>

3.9. Препорука мера издавачкој кући због коришћења дискриминаторног израза

Повереник за заштиту равноправности препоручује издавачкој кући „АА“:

- да приликом издавања лектира и других наставних средстава, односно одабира текстова за наведена издања избегава оне у чијем садржају су изрази „циганин, циганче“ и сл. којима се вређа достојанство припадника ромске националне мањине.

бр. 021-01-1103/2022-02, *гађум*: 21. XI 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-izdavackoj-kuci/>

3.10. Препорука мера Министарству рударства и енергетике ради прикључивања на електричну енергију становника ромског насеља „12. фебруар“ у Нишу

Повереник за заштиту равноправности препоручује Министарству рударства и енергетике:

- да хитно реагује у циљу укључења струје становницима овог насеља до проналажења системског решења.

бр. 021-01-1293/2022-02, *датум*: 5. XII 2022.

Више на: <http://ravnopravnost.gov.rs/preporuka-mera-ministarstvu-rudarstva-i-energetike/>

3.11. Препорука мера општинаа у АП Војводини ради постављања саобраћајних знакова-табли на мађарском језику²

Повереник за заштиту равноправности препоручује општини:

- да у сарадњи са одговорним лицем којем је поверена делатност управљања путевима на територији општине предузме све мере у циљу постављања вишејезичних табли- саобраћајних знакова, који се налазе на територији ове општине, а у којима ће имена насељених места и других топонима бити исписана и на језику мађарске националне мањине, према њеној традицији и правопису.

бр. 07-00-1313/2022-02, *датум*: 9. XII 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/945-22-preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti-i-zastitu-od-diskriminacije/>

2 Препоруке мера сличне садржине упућене су и 2025. године општинама Ада, Б.Топола, Кањижа, Мали Иђош, Сента, Нови Кнежевац и Суботица.

3.12. Препорука мера медијској кући услед дискриминаторног извештавања и повреде достојанства припадника словачке националне мањине

Повереник за заштиту равноправности препоручује медијској кући:

- да приликом извештавања и објављивања текстова и прилога о словачкој националној мањини води рачуна да се овим садржајима не заговарају или подржавају предрасуде и други друштвени обрасци понашања који су засновани на стереотипима, а нарочито да се у тим садржајима не употребљавају изрази и фразе које вређају достојанство Словакиња и Словака, нпр. као што је коришћење израза „Зуска“.

бр. 021-01-271/2023-02, *гаџум*: 31. I 2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/72-23-preporuka-mera-za-zastitu-od-diskriminacije-medijskoj-kuci/>

3.13. Препорука мера основним школама у Косовској Митровици, Обилићу и Племетини, због сегрегације ромске деце³

Повереник за заштиту равноправности препоручује основним школама:

- да складу са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности („Сл. гласник РС“, бр. 65/2018), приступи припреми детаљног и свеобухватног плана десегрегације и предузме интервентне мере и активности из Правилника;
- да у писаном облику обавести надлежну школску управу, Министарство просвете и јединицу локалне самоуправе о постојању сегрегације, односно о ризику од сегрегације, и у складу са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности, затражи у писаном облику њихово укључивање у процес десегрегације.

бр. 021-01-479/2023-02, *гаџум*: 14. II 2024.

3 Препорука мера за остваривање равноправности сличне садржине упућена је и Школској управи Косовска Митровица

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/preporukamerazasedamskola/>

3.14. Препорука мера Генералном секретаријату Владе у вези са спровођењем програма за запошљавање 100 високообразованих Рома

Повереник за заштиту равноправности препоручује Генералном секретаријату Владе Републике Србије:

- предузимање даљих мера и активности у складу са надлежностима прописаним Законом о Влади и Пословником Владе, а у циљу потпуне реализације Закључка Владе Републике Србије, 05 Број: 112-4510/2022 од 9. јуна 2022. године и радног ангажовања свих 44 припадника ромске националне мањине који су успешно завршили Програм стручног оспособљавања Рома за 2021. годину који је организовала Национална академија за јавну управу.

бр. 07-00-00081/2024-02, *гађум*: 28. III 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/77-24-preporuka-mera-generalnom-sekretarijatu-vlade/>

3.15. Препорука мера Центру за социјални рад у вези са стварањем безбедног и сигурног окружења и убрзавања евентуалног повратка деце у породицу

Повереник за заштиту равноправности препоручује Центру за социјални рад:

- да предузме све мере из своје надлежности у циљу пружања услуга социјалне заштите породици, које су неопходне ради унапређивања породичних односа, вештина и родитељских компетенција и стварања безбедног и сигурног окружења како би се убрзао евентуални повратак деце у породицу;
- да након евентуалног повратка деце у породицу, заједно са другим службама у локалној заједници и члановима породице предузме потребне мере из своје надлежности у циљу оснаживања породице како би се предупредиле и/или отклониле околности због којих би деца поново могла да буду измештена из породице;

- да приликом доношења одлуке о измештању деце из породице, порекло, имовно стање, односно, материјална угроженост породице ни у ком случају не буде преовлађујући критеријум за смештај деце у породични смештај.

бр. 07-00-103/2024-02, гайџум: 19. VII 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/134-24-preporuka-mera-csr-zbog-izmestanja-dece-iz-siromasnih-porodica/>

3.16. Препорука мера медијској платформи ради уклањања коментара који подстичу на мржњу и насиље према припадницима црногорске националне мањине

Повереник за заштиту равноправности препоручује медијској платформи:

- да у што краћем року уклони коментаре који су већ објављени, а који по својој природи могу да подстичу мржњу или насиље против лица или група лица због њиховог личног својства или изазивају страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење;
- да унапреди систем модерације на порталу медијске платформе како коментари који представљају говор мржње убудуће не би били доступни јавности.

бр. 021-01-1269/2024-02, гайџум: 1. VIII 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/564-24-preporuka-mera-medijskoj-platформи/>

3.17. Препорука мера општини Бујановац ради уклањања графита са порукама мржње према припадницима албанске националне мањине⁴

Повереник за заштиту равноправности препоручује општини Бујановац:

- да у што краћем року предузме мере из своје надлежности и уклони исписан графит и поруку, уколико су исписани на местима доступним јавности.

⁴ Препорука мера за остваривање равноправности сличне садржине упућена је и Дому здравља Бујановац.

бр. 07-00-525/2024-02, гайџум: 20.VIII 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/604-24-preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti-opstini-bujanovac/>

3.18. Препорука мера Градској општини Звездара поводом исељавања становника ромског насеља

Повереник за заштиту равноправности препоручује Градској општини Звездара:

- да се уздржи од принудног исељавања становника ромског насеља у улици Булевар краља Александра 403-405, све док претходно не обезбеди алтернативни смештај, који одговара критеријумима адекватног становања у складу са домаћим и међународним стандардима;
- да целокупан процес збрињавања становника ромског насеља спроведе уз активно учешће тих лица, поштујући њихове потребе и право на учешће у доношењу одлука у вези са питањима која их се тичу, укључујући пресељење и начин друштвене интеграције, сагласно међународним стандардима и смерницама за расељавање грађана из неформалних насеља.

бр. 07-00-533/2024-02, гайџум: 30. VIII 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/610-24-preporuka-mera-go-zvezdara/>

3.19. Препорука мера општини Уб ради санирања и рекултивације несанитарне депоније у близини ромског насеља Богдановица

Повереник за заштиту равноправности препоручује општини Уб:

- да у што краћем року започне радове на санацији и рекултивацији несанитарне депоније у Богдановици, првенствено дела депоније који се проширио ка насељу у којем претежно живе припадници ромске националне мањине, ради обезбеђивања безбедних услова за живот и становање.

бр. 07-00-464/2024-02, гайџум: 3. X 2024.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/536-24-preporuka-mera-opstini-ub/>

3.20. Препорука мера Организацији музичких аутора Србије (СОКОЈ)

Повереник за заштиту равноправности препоручује СОКОЈ-у:

- да развије етичке смернице у оцењивању музичких садржаја, са посебним фокусом на забрану ширења расистичких и сексистичких наратива, као и садржаја који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље против лица или група лица због њиховог личног својства или представљају узнемиравајуће, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање које има за циљ повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара страх, застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење;
- да етичке смернице учини доступним члановима СОКОЈ-а и на својој интернет презентацији.

бр. 021-01-709/2025-02, гашум: 5. VIII 2025.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/924-25-preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti-sokoj-u/>

4. ЗАКОНОДАВНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ

4.1. Иницијатива за измену назива парка упућена Скупштини Града Београда

Повереник за заштиту равноправности је Скупштини Града Београда, Комисији за споменике и називе тргова и улица, упутио Иницијативу за измену назива парка „Митићева рупа“ у „Парк Душана Јовановића“, по дечаку који је, у близини Трга Славија, претучен и убијен од стране неонациста на основу ромске националне припадности. Повереник сматра да би се преименовањем парка допринело стварању солидарнијег и толерантнијег друштва, као и трајном подсећању на последице расне мржње и нетрпељивости.

Повереник је овим подржао иницијативу Удружења А11- Иницијативе за економска и социјална права и Душке Јовановић, сестре убијеног Душана Јовановића.

бр. 021-01-1010/2022-02, датум: 24. X 2022.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/700-22-inicijativa-izmena-naziva-parka-komisija-za-spomenuke-i-nazive-trgova-i-ulica/>

● По овој иницијативи је поступљено.

4.2. Иницијатива за израду Акционог плана за остваривање права националних мањина упућена Министарству за људска и мањинска права и друштвени дијалог

Повереник за заштиту равноправности упутио је Министарству за људска и мањинска права и друштвени дијалог иницијативу да се што пре приступи изради Акционог плана за остваривање права националних мањина и одговарајућих активности које ће се односити и на борбу против антисемитизма у складу са усвојеним стратешким оквиром Европске уније, као и активности и мера против свих облика говора мржње који се односи на било ког грађанина и грађанку само зато што припада одређеном народу или нацији.

021-01-379/2023-02, датум: 31.01.2023.

Више на: <https://ravnopravnost.gov.rs/rs/83-23-inicijativa-ministarstvu-za-ljudska-i-manjinska-prava/>

● По овој иницијативи није поступљено.

5. УПОЗОРЕЊА УПУЋЕНА ЈАВНОСТИ НА НАЈЧЕШЋЕ, ТИПИЧНЕ И ТЕШКЕ СЛУЧАЈЕВЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

5.1. Упозорење поводом физичког напада на ромског ученика због националне припадности (јун 2017.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић најоштрије је осудила инцидент који се, према писању дневног листа Данас, догодио у дворишту једне основне школе у Београду када је група осмака претукла ученика седмог разреда само зато што је Ром и истакла да очекује хитну и адекватну реакцију од свих надлежних.

„Забрињава чињеница да се насиље догодило у школи, јер је управо то место где деца треба да се уче вредностима толеранције и прихватања различитости. На развијању свести младих људи о поштовању људских права сваког појединца, мора се интензивно радити у нашим школским установама“, истакла је повереница Јанковић.

Повереница је подсетила да сваки грађанин или грађанка који сматрају да су претрпели дискриминацију по било ком основу, могу да поднесу притужбу Поверенику.

5.2. Упозорење поводом насловне стране недељника НИН и илустрације која вређа жртве холокауста (јул 2017.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић осудила илустрацију на насловној страни недељника НИН и оцењује да је таквим поступком овај лист увредио све жртве холокауста, али и грађане и грађанке Србије.

„Употребом фотографије концентрационог логора Дахау, овај лист је на крајње непримерен начин покушао да пошаље поруку кроз језиво подсећање на идеологију која је раширивала расну, верску и националну мржњу и довела до милиона убијених људи током Другог светског рата“, упозорила је повереница Јанковић.

Повереница је нагласила да су поштовање људских права и уважавање различитости, цивилизацијске тековине које не могу да буду доведене у питање, па ни кроз слободу медија и изражавања, јер се границе новинарске етике и елементарне пристojности и људскости не смеју прелазити.

Повереница је закључила да је добро што се недељник НИН одмах извинио грађанима и грађанкама Србије.

5.3. Упозорење поводом инцидента на кошаркашкој утакмици због вређања кошаркаша (јануар 2018.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић осудила је транспарент и увредљиве изјаве на националној, верској или било којој другој основи које су, на кошаркашкој утакмици Црвена Звезда – Олимпијакос, упућене кошаркашу Алене Омићу и истакла да не треба да дозволимо да овакви појединачни инциденти нарушавају слику друштва које је много пута доказало да надилази све врсте разлика.

„Србија је годинама уназад позната у свету као земља спорта, а успеси у колективним спортовима, између осталог, резултат су отворености наших клубова и прихватања различитости“, навела је повереница и додала да сви треба да дајемо допринос промоцији толеранције и равноправности.

5.4. Упозорење поводом нацистичких поздрава и подстицања дискриминације и мржње у Београду (фебруар 2018.)

Поводом појаве нацистичких поздрава током скупа посвећеном Милану Недићу у Београду, повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић је, уз најоштрију осуду оваквих поздрава, подсетила да је према Закону о забрани дискриминације забрањено изражавање идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација и мржња на скуповима и местима доступним јавности, што укључује и приказивање порука или симбола који представљају говор мржње.

„Распиривање расне, верске и националне мржње која је кроз историју довело до катастрофалних последица, опасно је за свако демократско друштво“.

5.5. Упозорење поводом физичког напада на двојицу Албанаца у Новом Саду (октобар 2018.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић најоштрије је осудила инцидент који се догодио у Новом Саду у којем су двојица младића албанске националности претучена, од којих је један у толикој мери да му је угрожен живот.

Повереница је истакла очекивања од свих надлежних да хитно предузму све мере, пронађу и казне починиоце као и да спрече насиље, изазивање било какве мржње и нетрпељивости према националним, верским и другим мањинама.

„Овакви случајеви наносе штету даљем развоју демократског друштва заснованог на поштовању људских права и равноправности свих грађанки и грађанки“, навела је повереница и истакла да Србија треба да буде држава у којој се поштују права свих који у њој живе, без обзира на националну припадност, етничко порекло или било које друго лично својство.

5.6. Упозорење поводом претњи упућеним муслиманима и НВО Санџачки одбор за људска права у Новом Пазару (фебруар 2019.)

Повереница Бранкица Јанковић упозорила је да су веома опасне и забрињавајуће претње које су стигле на адресе Санџачког одбора за људска права у Новом Пазару у којима се муслиманима поручује да напусте Србију или ће “бити уништени” као и Центру за евроатланске студије сличне садржине. „Претње су недопустиве, а нарочито када се у једном демократском друштву прети по националној основи“.

5.7. Упозорење поводом говора мржње политичара и увреда упућених народној посланици и припадницима румунске и албанске националне мањине (мај 2019.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић најоштрије је осудила вулгарне, сексистичке и крајње увредљиве коментаре које је Војислав Шешељ упутио Мариники Тепић на Твитеру. „Начин на који се један народни посланик вербално обрачунава са политичким неистомишљеницима, не само да је непримерен, већ и забрањен законом“.

„У истој објави су изнете и увреде на рачун припадника албанске националне мањине Мона Ђураја, власника пекаре у Борчи и то у тренутку када он и његова породица трпе узнемиравања, претње и притиске због скупова десничарских организација, чиме је доведена у питање и његова безбедност. Тиме се додатно распирује мржња и нетрпељивост према албанској националној мањини у Србији, што је изричито забрањено Уставом Републике Србије као и Законом о забрани дискриминације“.

5.8. Упозорење поводом вређања ректорке и професора (октобар 2019.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић осудила је увредљиве коментаре које је новинар Миломир Марић јавно изнео на рачун професора Филозофског факултета Данијела Синанија и ректорке Београдског Универзитета Иванке Поповић.

„Недопустиво је и законом забрањено изношење дискриминаторних ставова, вређање и омаловажавање засновано на националној припадности, етничком пореклу, прецима, или било ком другом стварном или претпостављеном личном својству. Критике и ставови о нечијем раду не могу се изражавати увредама, понижавањем или вређањем нечијег достојанства, а посебно не изазивањем нетрпељивости према било ком појединцу“.

„Обавеза медија и свих у медијима је да поштују професионалне и етичке стандарде јавног информисања и извештавања, као и законе и Устав Републике Србије који јасно забрањује дискриминацију по било ком основу, а нарочито, између осталих, и по основу националне припадности, друштвеног порекла, рођења“, закључила је повереница Јанковић.

5.9. Упозорење поводом антисемитских и националистичких графита у Војводини (фебруар 2020.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић оштро је осудила исписивање антисемитских и неонацистичких графита у Новом Саду, као и разбијање прозора и исцртавања графита на фасади зграде Хрватског дома у Новом Сланкамену, подсећајући да је овакво недопустиво понашање забрањено законом и да не одражава општу климу у друштву.

„Србија је држава свих њених грађана без обзира на националну или верску припадност и зато је важно да овакви појединачни акти насиља и нетрпељивости наиђу на јасну осуду јавности. Распиривање расне, верске и националне мржње која је кроз историју довела до катастрофалних последица, опасно је за свако демократско друштво – подвукла је повереница.

Повереница Јанковић је навела да очекује од надлежних, пре свега на локалном нивоу да уклоне графите и помогну у санацији штете, као и да починиоци буду брзо приведени правди.

5.10. Упозорење поводом дискриминаторне изјаве министра према Црногорцима (фебруар 2020.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић осудила је дискриминаторну и увредљиву изјаву министра здравља Златибора Лончара да „води политику да Црногораца не буде у његовом ресору“ као и да се у Србији „на много водећих места имамо те Црногорце који не знају да причају српски“. Јанковић је истакла да је овакав став у супротности са Уставом и принципима равноправности свих грађана и грађанки.

Устав Републике Србије прописује да је забрањена свака дискриминација, а нарочито, између осталог, по основу националне припадности, као и да држава јемчи посебну заштиту националним мањинама ради остваривања потпуне равноправности и очувања њиховог идентитета, док Закон о забрани дискриминације прописује забрану дискриминације националних мањина на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика.

Повереница је указала да овакве изјаве могу узнемирити многе грађане и грађанке и да је на носиоцима функција велика одговорност да промовишу толеранцију, разумевање и равноправност. „Република Србија има висок ниво заштите права националних мањина, и овакве изјаве штете угледу државе“, закључила је Бранкица Јанковић.

5.11. Упозорење поводом дискриминаторног говора упућеног доктору због припадности јеврејској националној мањини (јул 2021.)

„Довођење у везу било чије стварне или претпостављене националне припадности или етничког порекла у везу са професијом коју обавља и професионалним мишљењима, као у случају коментара Владимира Гајића на рачун др Предрага Кона, у најмању руку је недопустиво, увредљиво и штетно“, саопштила је повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић.

„Професионалне компетенције не могу бити стављање у контекст било ког личног својства, као што је то коментарисано поводом изјаве др Кона о вакцинацији“, истакла је повереница.

5.12. Упозорење поводом вређања саговорника у ТВ емисији (август 2021.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић осудила је увредљиве коментаре које је директор ЈП Стара Планина Горан Караџић изнео на рачун Неима Леа Беширија на ТВ Пинк-у.

„Недопустиво је и законом забрањено свако изношење дискриминаторних ставова на основу било ког стварног или претпостављеног личног својства, па тако и на основу националне припадности или етничког порекла, истакла је повереница. Критике, другачији ставови и мишљења су пожељни и корисни, али не могу се изражавати увредама и изазивањем нетрпељивости према било ком појединцу због националне припадности“.

„Добро је што је водитељка ТВ Пинк реаговала на увреде изречене у програму, опомињући саговорника овим поводом, јер је обавеза свих медија да поштују професионалне и етичке стандарде јавног информисања, као и законе и Устав Републике Србије“, закључила је повереница Јанковић, наводећи да је такође обавеза и државних органа да делују у складу са својим надлежностима.

5.13. Упозорење поводом стављања жутих трака на рукаву грађана и грађанки које се противе вакцинацији (октобар 2021.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић упозорила је да је стављање жутих трака на рукаву грађана и грађанки које се противе вакцинацији против Ковида 19, вређање и омаловажавање жртава холокауста. „Крајње је непримерено довођење у везу једне од највећих трагедија прошлости и милиона убијених Јевреја, али и припадника других националности током Другог светског рата, са противљењем вакцинацији, чиме се показује не само одсуство сваког поштовања према жртвама фашизма, већ и свести о томе шта таква порука значи“.

„Такође, забрињавајући су протести испред станова лекара због изнетих ставова као стручњака или чланова кризног штаба јер се на тај начин угрожава њихова безбедност. Посебно су за осуду претње смрћу вирусологу Миланку Шеклеру и недопустиво вређање на рачун епидемиолога Предрага Кона и Бранислава Тиодоровића“, закључила је повереница.

5.14. Упозорење поводом скрнављења јеврејског гробља у Београду (јануар 2021.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић најоштрије је осудила инцидент који се догодио када су непознате особе каменицама разбиле стакло на згради јеврејског гробља у Рузвелтовој улици и у зграду убациле секиру. Напоменула је да посебно забрињава чињеница да је реч о скрнављењу гробља.

„Овакви вандалски инциденти не одражавају праву слику Србије и недопустиви су у земљи која гради демократско друштво и залаже се за нулту толеранцију према антисемитизму. Одговор надлежних органа мора бити ефикасан, а починиоци оштро кажњени“.

5.15. Упозорење поводом растућег говора мржње и злоупотребе слободе говора (децембар 2021.)

„Слобода говора и изражавања је универзално људско право којим се без страха или цензуре може изразити мишљење, али у нашем друштву све се интензивније злоупотребљава и постаје полигон за повреду људског права на достојанство“, истакла је повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић.

„Све чешће понижавајуће изјаве, ширење мржње, увреде по основу националне припадности, напади на породице политичких неистомишљеника, омаловажавање нечијег порекла, сексизми, постављање тзв. здравствених дијагноза, све до употребе нацистичких симбола као што је кукасти крст, постају не само прихватљив, већ и пожељан наратив. Термин фашизам постаје готово свакодневни део обрачуна политичких неистомишљеника у јавном простору, без свести о томе шта тај појам означава и до каквих је стварних последица довео. Употреба нацистичких симбола и обележја никако не сме да буде предмет било каквих политичких обрачуна, али ни стављања у хумористичан или сатиричан контекст. Србија је била међу носиоцима антифашистичке борбе и то је традиција коју са поносом треба да баштинимо, а не да олако једни друге у политичким сукобима називамо фашистима“.

„Последице су већ забрињавајуће, а могу бити несагледиве и утицати на цело друштво. Одговорност је на сваком појединачно, али пре свих носилаца јавних функција, политичара и медија, који не смеју бити промотери увреда, дисквалификација, а нарочито говора мржње. Оваква атмосфера доприноси генерисању разних видова насиља, и зато сви треба да имамо свест о томе колико је кратак пут од вербалних претњи и конфликта, преко говора мржње, до њихове ескалације у отворено физичко насиље“, закључила је повереница.

5.16. Упозорење поводом говора мржње на прослави рођења детета у Прибоју и величања злочина у Вуковару и Сребреници (јануар 2022.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић најоштрије је осудила понашање припадника полиције у Прибоју који је рођење детета прослављао са колегама уз песме у којима се величају злочини и трагедија у Вуковару и Сребреници.

„Очекујем адекватно санкционисање за недопустиво понашање и говор мржње који је постао доступан и јавности путем друштвених мрежа, јер је важно показати да се овакви испади који изазивају страх и непријатељско окружење не толеришу, без обзира ко је у питању. Када је реч о инциденту у којем су учествовали припадници МУП-а на приватној забави, добро је што је одмах упућено и

јавно извињење, а инцидент осуђен од стране највиших представника државе“, навела је повереница Јанковић.

„Србија је држава свих њених грађана без обзира на националну или верску припадност, истакла је Јанковић и додала да последњи појединачни испади треба да наиђу на осуду свих, а не да буду разлог за продубљивање тензија, јер то није слика нашег друштва нити одражава односе у њему“.

5.17. Упозорење поводом графита против словачке националне мањине у Кисачу (март 2023.)

„Исписивање графита против словачке националне мањине у Кисачу, већ други пут у кратком периоду, је за сваку осуду“, истакла је повереница Јанковић. „Мултикултуралност, мултинационалност, толерантност и заједнички суживот су особености којима се Србија и Нови Сад поносе, а овакви вандалски догађаји не представљају праву слику односа, већ чин појединаца који је неопходно осудити“.

Јанковић је упозорила да је исписивање порука које подстичу верску мржњу и националну мржњу законом забрањено, а у мултинационалним срединама нарочито штетно, с обзиром да су то места која треба да осликавају богатство различитости и негују вредности заједничког живота грађана свих националности и вероисповести.

Повереница је подвукла важност реаговања надлежних као и проналажење и санкционисање одговорних.

5.18. Упозорење поводом дискриминаторне изјаве градоначелника Београда о ромској националној мањини (март 2023.)

„Изјава градоначелника Београда Александра Шапића поводом решавања проблема Рома који живе у нехигијенским неформалним насељима у Београду је за осуду, непримерена је и дубоко забрињавајућа јер открива суштинско неразумевање свих животних препрека са којима се Роми суочавају“, рекла је повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић. Она је истакла да овакве изјаве додатно подстичу предрасуде према овој маргинализованој друштвеној групи и продубљују свеприсутни наратив у којем се окривљују они који су дискриминисани.

Повереница сматра да није спорно да је проналажење адекватног решења за становање грађана и грађанки из нехигијенских насеља изузетно комплексно због чега се овом проблему мора приступити пажљиво, уз суштинско разумевање свих околности и поштовање основних људских права

свих грађана и укључивање њихових представника, организација цивилног друштва и других државних актера.

„Важно би било да градоначелник главног града једне европске земље схвати зашто је опасна дискриминаторна реторика и да се због тога извини“, истакла је повереница.

5.19. Упозорење поводом ломљења натписа на мађарском језику (септембар 2023.)

„Ломљење натписа Суботица на мађарском језику, у бојама мађарске заставе, за сваку је осуду“, навела је повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић указујући да Устав и закони гарантују припадницима националних мањина право на службену употребу свог језика и писма. Повереница је истакла да очекује да ће натпис у најкраћем року бити обновљен, а починиоци санкционисани.

Јанковић је подсетила да је, према наводима медија, у јулу претходило оштећење натписа добродошлице у Суботицу на ћирилици, код кружног тока, што је такође за сваку осуду и представља повреду Устава и закона. Она је упозорила да су овакви појединачни вандалски инциденти посебно штетни и беспотребни у национално мешовитим срединама и могу негативно да утичу на вредности заједничког живота грађана и богатство различитости.

5.20. Упозорење поводом дискриминаторног и увредљивог говора народног посланика о ромској националној мањини (фебруар 2024.)

„Понижавајућ и увредљив говор који представља повреду достојанства било ког лица на основу неког његовог личног својства забрањен је Законом о забрани дискриминације и за сваку је осуду“, упозорила је повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић поводом снимка на којем народни посланик Бранислав Несторовић коментарише дешавања у скупштинским клупама са „цигани“ и „циганисање“.

Повереница је навела да су изрази попут „циганисање“, „циганска посла“, „циганија“ постали нормализовани у нашем јавном простору, а да у ствари представљају увреду и продубљивање предрасуда и стереотипа о нашим суграђанима Ромима и Ромкињама. Такође је истакла да се у конкретном случају може претпоставити да и није била намера да се неко вређа, али да непостојање намере не ослобађа од одговорности, посебно ако је неко народни посланик, као и да сви јавни функционери и јавне личности имају посебну одговорност за јавно изговорене речи и треба да имају појачану свест да својим изјавама не смеју додатно подстицати предрасуде и стереотипе, због чега би било важно да се посланик Несторовић извини суграђанима Ромима и Ромкињама.

5.21. Упозорење поводом извештавања медија о догађајима у Бањском Пољу током полицијске истраге и истицању националне припадности осумњиченог (април 2024.)

„Истицање било чије националне, верске или етничке припадности приликом извештавања о кривичним делима, истрази, осумњиченима, починиоцима или жртвама ни на који начин не доприноси бољем разумевању догађаја, већ се на овај начин пажња у негативном контексту усмерава на све припаднике одређене друштвене групе“, упозорила је повереница.

„Сведоци смо да се у медијском извештавању о трагедији у Бањском Пољу више пута беспотребно наводи националност особа које су осумњичене за извршење и саучесништво у овом делу, а један од тих непримерених навода је изјава начелника Управе криминалистичке полиције Нинослава Цмолића изречена на телевизији са националном фреквенцијом“.

Повереница је истакла да је кривична одговорност индивидуална и да кривично дело нема националност, расну, верску или другу припадност. Подсетила је и да су медији, у свом извештавању, дужни да се придржавају Закона о забрани дискриминације и Правилника о заштити људских права у области пружања медијских услуга у коме се наводи да приликом извештавања о кривичном или другом противправном делу није дозвољено истицати националну, етничку или другу припадност, оријентацију или опредељење лица за које постоји сумња да је то дело учинило или је осуђено за то дело, осим ако је то својство од значаја за правилно разумевање информације која се објављује.

5.22. Упозорење поводом напада и увреда упућених припадницима ашкалијске националне мањине у Новом Саду (август 2024.)

„Говор мржње, увреде и претње којима се таргетирају појединци и угрожава њихова безбедност, било да се то односи на новинарку Тамару Скрозу или премијера Милоша Вучевића, напади потенцијално мотивисани националном и верском мржњом, као и непримерени и понижавајући коментари који из дана у дан постају оштрији и бруталнији на друштвеним мрежама и у медијима, за најоштрију су осуду, а последњи примери недозвољеног понашања могу довести до несагледивих последица“, истакла је повереница у уверењу да то нико у Србији не жели.

Јанковић је изразила забринутост због све више појединачних инцидената којима сведочимо у прошлом периоду јер се они могу одразити на све друштвене односе и допринети продубљивању подела, водећи ка штетним тензијама и генерисању разних видова насиља.

„У нашем друштву атмосфера нетрпељивости већ дуго траје, на шта је институција Повереника више пута упозоравала. Сваки вербални и/ли физички напад на другог по било ком основу, апсолутно је

недопустив и мора бити јавно осуђен и процесуиран. Вређање неистомишљеника, изношење неоснованих интерпретација и оптужби, неразумевање и недостатак аргументоване расправе одражава се на све грађане и грађанке Републике Србије, без обзира на њихова политичка, верска убеђења или друга стварна или претпостављена лична својства. Уколико се не реагује на непримерену реторику и насиље, јавни простор биће испуњен увредљивим и претећим садржајима којима се подстиче страх и ствара непријатељско окружење за многе појединце и читаве групе људи“, додала је повереница.

„Устав и закони гарантују да сви грађани и грађанке наше државе имају једнака права, а једнакост пред законом и недискриминација основно је начело демократских друштава и цивилизацијска вредност која се мора чувати. Уосталом, неправда и „селективна“ правда угрожавају сва људска бића, а све оно што се појави у јавном простору мора имати и посебну тежину јер је речима и сликама лако подстаћи људске страхове, стереотипе или однеговати предрасуде, и у најгорем охрибрити да се угрозе нечија права, па и безбедност, позива или жели било чија смрт“, закључила је повереница.

5.23. Упозорење поводом дискриминаторног говора упућеног власнику посластичарнице (август 2024.)

Повереница Бранкица Јанковић је осудила дискриминаторан говор упућен власницима најстарије београдске посластичарнице Пеливан и навела да је недопустиво и законом забрањено вређање на основу било ког стварног или претпостављеног личног својства, па тако и на основу верске, националне припадности или етничког порекла.

„Добро је да су власници посластичарнице случај пријавили надлежним органима од којих очекујем адекватну реакцију и предузимање законом прописаних мера“, истакла је повереница.

5.24. Упозорење поводом дискриминаторног говора упућеног народној посланици због стварне или претпостављене припадности националној мањини (новембар 2024.)

Поводом објаве Јелене Карлеуше на друштвеној мрежи Инстаграм у којој се, због припадности румунској националној мањини оспорава право на једнакост и позива на мржњу, повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић је истакла да је такав говор недопустив и за сваку осуду. „Довођење у везу рада државних органа, полиције, тужилаштва и судова са националном припаданошћу лица или групе лица, позивање на различит третман, мржњу и етикетирање на основу

националне припадности, етничког порекла или било ког другог личног својства је опасно и законом забрањено“, упозорила је повереница.

„У складу са Уставом, сви грађани имају право на једнак третман и правну заштиту, без дискриминације, а Република Србија је држава српског народа и свих грађана који у њој живе, заснована на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима. Закон о забрани дискриминације јасно забрањује говор мржње и било какво изношење дискриминаторних ставова, увреда или омаловажавања на основу националне припадности, етничког порекла или било ког другог личног својства“.

„Ми као друштво најбоље можемо разумети да речи нису безазлене већ да имају своју тежину и да изречене у јавном простору могу изазвати озбиљне последице, јер се лако могу претворити у инструменте за ширење мржње и нетрпељивости. Дискриминаторни ставови и изјаве, нарочито када долазе од јавних личности, не смеју се толерисати, посебно у тренутку када међусобно поштовање и толеранција све чешће уступају место насиљу“, истакла је повереница.

„Наши суграђани, припадници румунске националне мањине имају равноправно и важно место у нашем друштву и нико нема право да их вређа и стигматизује. Уверена сам да овакве недопустиве изјаве појединаца не могу утицати на наше традиционално добросуседске односе са Румунијом, базиране на темељима поштовања, разумевања и сарадње“, закључила је Јанковић.

5.25. Упозорење поводом физичког напада на ромску породицу у Тавнику (мај 2025.)

Повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић најоштрије осуђује напад на ромску породицу који се према писању медија догодио у селу Тавник код Краљева када је неколицина људи физички и вербално напала ову породицу, тражећи од чланова породице да се иселе из свог дома.

Сваки облик насиља, посебно онда када је мотивисан мржњом на националној, верској, етничкој или било којој другој припадности законом најстрожије забрањен и да захтева хитну, ефикасну и неселективну реакцију надлежних органа, процесуирање и адекватну санкцију. Недопустиво је да жртве насиља и дискриминације буду принуђене да напусте своје домове и да живе у страху, истиче Јанковић и додаје да је од изузетне важности да надлежни органи правовремено утврде све чињенице, околности и мотиве напада, заштите породицу и процесуирају починиоце.

Само доследним поступањем државних институција можемо обезбедити да се овакви инциденти не понове и да свако буде једнако заштићен јер Србија је држава свих њених грађана и грађанки без обзира на националу, етничку, верску или другу припадност, закључује повереница.

5.26. Упозорење јавности поводом све чешћих довођења у везу порекла, места рођења и предака са нечијим политичким и другим облицима рада и деловања (јул 2025.)

Поводом све чешћих довођења у везу порекла, места рођења и предака са нечијим политичким и другим облицима рада и деловања, повереница за заштиту равноправности Бранкица Јанковић подсећа да су законом забрањени дискриминација, говор мржње, изношење дискриминаторних ставова, вређање и омаловажавање засновано на националној припадности, етничком пореклу, као и по било ком другом стварном или претпостављеном личном својству.

Република Србија је држава свих њених грађана и грађанки. Устав и закони наше државе гарантују да сви грађани и грађанке имају једнака права, а једнакост пред законом и недискриминација су основна начела демократских друштава и цивилизацијска вредност.

У сваком друштву би требало да су критика, преиспитивање и постављање питања легитимни и пожељни, посебно о стварима од јавног интереса, али критику не смео свести на довођење у везу нечијег рада и деловања са његовим/њеним пореклом, местом рођења, расом, бојом коже, прецима, држављанством, националном припадношћу или етничким пореклом, верским, политичким или другим убеђењима, указује повереница.

Проблематизовање порекла и етикетирање по овом основу министра спољних послова Марка Ђурића, политичког аналитичара Ђорђа Вукадиновића, политичарке Маринике Тепић, као и недавни говор мржње према професору Филипу Ејдусу по основу порекла и у другим случајевима, представља пример честе, типичне и тешке дискриминације. У складу са законом забрањено је узнемиравати, понижавати и вређати достојанство било кога, а нарочито ако се тиме ствара страх, застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење или подстиче дискриминација и насиље.

Талас говора мржње, омаловажавање и вређање, отворене претње смрћу и линчем због професионалног ангажмана, уз бескомпромисно разрачунавање са неистомишљеницима исписивањем графита и лепљењем плаката, предуго траје и већ сведочимо томе да је ова и слична језичка матрица довела и до физичких обрачуна и уништавања имовине. Уверили смо се више пута да говор мржње само рађа нови говор мржње који подстиче насиље, а које рађа ново насиље и отворене сукобе.

Објављивање личних података, дељење бројева телефона и позиви да се обилазе кућне адресе, што је постало све учесталије, требало је све да нас забрине и узнемири још пре две године када је опкољено домаћинство пољопривредника у Баваништу. Мало је потребно да се свако осети позваним да узме правду у своје руке, што нас као друштво само удаљава од владавине права, правде, једнакости и равноправности, наводи Јанковић и додаје да је атмосфера већ довољно забрињавајућа, а може постати још тежа и довести до несагледивих последица уколико се хитно сви не врате у законске оквире.

6. СУДСКИ ПОСТУПЦИ

6.1. СТРАТЕШКЕ ПАРНИЦЕ

6.1.1. Тужба против ресторана брзе хране у Београду- дискриминација ромске деце у области пружања јавних услуга или коришћења објеката и површина (3.8. 2012. - 7.10.2020.)

Повереник је поднео тужбу против ресторана брзе хране јер радник обезбеђења није дозволио деци ромске националности да уђу у ресторан са женом која је хтела да им купи храну. Првостепени суд је решењем одбацио тужбу, уз образложење да Повереник није имао сагласност лица у односу на која се тврди да је извршена радња непосредне дискриминације. Виши суд у Смедереву одбио је жалбу Повереника и потврдио првостепену одлуку. Одлучујући по ревизији Повереника, Врховни касациони суд је у септембру 2014. године укинуо решење Вишег суда у Смедереву и решење Првог основног суда у Београду, те предмет вратио на поновни поступак и одлучивање. Врховни касациони суд је заузео став да Поверенику није потребна писана сагласност за подношење тужбе у конкретном случају, с обзиром на то да је тужбу поднео ради утврђења дискриминације према групи лица – деци ромске националности. Врховни касациони суд указао је да тужба Повереника није усмерена на утврђење дискриминације према одређеном лицу, у ком случају би Поверенику била неопходна писана сагласност за подношење тужбе, већ на утврђивање дискриминације према групи лица. Као што је већ речено, Врховни касациони суд је због укидања одлука предмет вратио на поновни поступак Вишем суду, као стварно надлежном за одлучивање о споровима за заштиту од дискриминације, с обзиром на то да је изменама и допунама Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11 – др. закон, 78/11 – др. закон, 101/11, 101/13, 106/15, 40/15 – др. закон, 13/16 и 108/16), који је почео да се примењује од 1. јануара 2014. године, стварна надлежност за одлучивање у споровима за заштиту од дискриминације са основних судова прешла у надлежност виших судова. Међутим, Виши суд у Београду се решењем од 16. марта 2015. године огласио стварно ненадлежним за поступање у овој правној ствари и одредио да након правоснажности решења списе предмета достави Првом основном суду у Београду, као стварно и месно надлежном суду. Виши суд у овом решењу наводи да је сагласно члану 23. став 1. тачка 7. Закона о уређењу судова надлежан у споровима за заштиту од дискриминације и злостављања на раду, те како се у конкретном случају не ради о дискриминацији на раду, за суђење је надлежан основни суд. Први основни суд је изазвао сукоб стварне надлежности, сматрајући да није надлежан за поступање у овој правној ствари, већ да је стварно надлежан Виши суд у Београду, те је доставио предмет Апелационом суду у Београду, ради решавања сукоба стварне надлежности. Апелациони суд у Београду је решењем од 1. јула 2015. године одлучио да је за суђење у овој правној ствари надлежан Виши суд у Београду. Припремно рочиште у овом предмету одржано је децембра 2015. године, три и по године након подношења тужбе.

Виши суд у Београду је 2017. године донео пресуду којом је у целости усвојио тужбени захтев Повереника. Тужени је изјавио жалбу на пресуду. Апелациони суд у Београду је решењем укинуо пресуду Вишег суда у Београду и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење. У априлу 2019. године, Виши суд је донео пресуду којом се одбија тужбени захтев. Апелациони суд у Београду, потврдио је пресуду Вишег суда у новембру 2019. године због чега је Повереник изјавио ревизију; Врховни касациони суд је 2020. године одбио ревизију Повереника у поступку против ресторана брзе хране (из 2012. године), али је ова одлука Поверенику достављена тек у јулу 2021. године.

Напомена: Почетак овог поступка датира из 2012, али се налази у овом прегледу обрзиром да је стратешки важан из више разлога. 1) Тужба је поднета првенствено да би се жртве дискриминације охрабриле и подстакле на покретање антидискриминационих парница, као и да би се јавност сензибилисала за проблем дискриминације и ближе разумела да је у питању противзаконита друштвена појава која може делотворно да се санкционише. 2) Истовремено је унапређена судска пракса јер је Врховни касациони суд је заузео став да Поверенику за заштиту равноправности није потребна сагласност када тужбу подноси ради утврђивања дискриминације према групи лица. 3) Такође, отклоњене су све нејасноће у вези с тим да је у поступцима за заштиту од дискриминације стварно надлежан Виши суд и тиме дат допринос правилном тумачењу и примени норми антидискриминационог права.

6.1.2. Тужба против ЈП „Путеви Србије“, Град Крушевац, Дирекција за урбанизам и изградњу ЈП „Крушевац“, „Крушевацпут“ АД због сегрегације Рома (12.6.2017.-27.4.2021.)

Повереник је поднео тужбу у јуну 2017. године, против 4 тужена, због дискриминације на основу припадности ромској националној мањини. У тужби је између осталог наведено да је у периоду од 5. до 8. новембра 2016. године, непосредно уз ромско насеље а паралелно са улицом подигнут бетонски зид, тако да је ромско насеље фактички ограђено. Повереник је у тужби, између осталог навео да се преко пута налази неромско насеље поред којег пролази пут исте категорије, фреквентности и са истим ограничењем брзине, међутим на том делу пута није изграђен нити звучни нити ободни зид. У току 2019. године суд је донео пресуду којом је одбио тужбени захтев, а исте године Апелациони суд у Крагујевцу је усвојио жалбу Повереника, укинуо ову пресуду и предмет вратио на поновно суђење. У октобру 2020. суд је одбио жалбу Повереника као неосновану. Виши суд у Крушевцу је у октобру 2020.године донео пресуду којом је одбио тужбени захтев Повереника. Након што је Повереник уложио жалбу на ову одлуку Апелационом суду у Крагујевцу, тај суд је априла 2021. године донео пресуду којом је одбијен тужбени захтев Повереника као неоснован и потврдио пресуду првостепеног суда од октобра 2020. Пресуда је правноснажна.

6.2. КРИВИЧНЕ ПРИЈАВЕ

6.2.1. Кривична пријава због дискриминације на основу здравственог стања и припадности ромској националној мањини (поднета 8.9.2016.)

Подносилац притужбе се обратио Поверенику наводећи да је ромске националности и да је особа која живи са ХИВ-ом. Наведене чињенице представљају основ због којег мештани села у коме живи дискриминишу његову породицу, с циљем да се цела породица исели из тог места. У притужби је наведено да су чланови породице подносиоца притужбе све чешће жртве физичких напада и да им је сигурност угрожена. Наиме, како се наводи у притужби, поједини мештани су улазили у њихово двориште с аутоматским оружјем, бацали камење на њихову кућу, којом приликом су поломили прозоре на кући, а у ноћи између 27. и 28. августа 2016. године, у двориште њихове куће, бачен је и запаљен „Молотовљев коктељ“. Породица подносиоца притужбе живи у сталном егзистенцијалном страху и приморана је да тражи начине да се исели. Повереник је поднео кривичну пријаву због постојања основа сумње да су непозната лица извршила кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из члана 317. став 2. Кривичног законика (у даљем тексту: КЗ)⁵.

Више јавно одбацило је кривичну пријаву са образложењем да пријављено дело није кривично дело које се гони по службеној дужности. Обзиром да се гоњење за кривично дело „Изазивање националне, расне, верске мржње и нетрпељивости“, из члана 317. став 2. КЗ предузима по службеној дужности, Повереник се обратио и Апелационом јавном тужилаштву како би предузели мере из своје надлежности.

6.2.2. Кривична пријава против полицијског службеника због поступања према дечаку ромске националности (поднета 26.5.2017.)

Повереник је примио допис једне организације цивилног друштва у коме је наведено да је полицијски службеник из Новог Сада у вршењу службене дужности ударио шамар дечаку ромске националности у једној основној школи а затим га одвео у тоалет где му је претио да ће доћи у насеље где дечак живи и запалити их, као и да га је вређао по националној основи и псовао „мајку циганску“.

Повереник је кривичну пријаву поднео Основном јавном тужилаштву у Новом Саду, које је пријаву одбацило са образложењем да не постоје основи сумње да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности.

5 „Сл. гласник РС“, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/01, 104/13, 108/14 и 94/16.

6.2.3. Кривична пријава против више лица због изазивања мржње и нетрпељивости према ромској националној мањини на фејсбук страници нишког портала (поднета 10.7.2017.)

Локални интернет портал у Нишу објавио је текст поводом пројекта који је имао за циљ решавање проблема једног ромског насеља у граду. У коментарима на текст, лица против којих је поднета кривична пријава, изнела су ставове и идеје којима се директно изазива и распирује мржња и нетрпељивост према Ромима, као националној мањини која живи у Србији и тиме извршила тежак облик дискриминације.

Кривична пријава, због кривичног дела изазивање расне, националне и верске мржње и нетрпељивости из члана 317. став 1. КЗ, поднета је Вишем јавном тужилаштву у Нишу.

6.2.4. Кривична пријава због коментара којима се изазива мржња и нетрпељивост према ромској националној мањини на фејсбук профилу једног покрета (поднета 2.10.2017.)

Покрет за заштиту животиња, поставио је на свој фејсбук профил узнемиравајући снимак трагичног утинућа животиње, оптужујући власника животиње за тај догађај, наглашавајући његову ромску националну припадност. Уз снимак, постављена је и фотографија овог лица. Наведени снимак је изазвао бујицу коментара што су: „Добро је да сте напоменули да је починилац Ром, да знамо кога да бијемо, Треба само довршити оно што је Хитлер започео, Треба их све на врбе окачити, А знао је чика Хитлер зашто је радио то што је радио, Уби цигана, Е да је Хитлер био још мало жив, Вама треба одузети животиње и децу и пустити да цркнете живи у некој рупи...“ Овим поводом је поднета кривична пријава Вишем јавном тужилаштву у Београду.

6.2.5. Кривична пријава против више лица због изазивања расне мржње и нетрпељивости на фејсбук страници информативног портала (поднета 16.3.2018.)

Поверенику се обратила организација за заштиту људских права, поводом коментара са фејсбук странице једног информативног портала којима се распирује расна мржња и нетрпељивост: „Тај чађави не зна ни где је Србија, јер је до јуче висио на дрвету а његови преци још vise и он ће да каже да је Србија геноцидна а његови преци су још увек КАНИБАЛИ...“, „Да је човек био би бео...“, „КО ЈЕ ДОЗВОЛИО ОВОМ РОБУ ДА ГОВОРИ..ОДМА ГА ИШИБАЈТЕ“, „Обичан мајмун у кавезу..“, „Нек траје док може, доћиће њему ККК на врата..“, „Шта ће јадан, тек јуче је сишао са дрвета и почео да хода на задњим ногама јер му је отпао реп...“, „Овај ЧОВЕКОЛИКИ МАЈМУН“.

Повереник је тим поводом поднео кривичну пријаву против више лица због постојања основа сумње да су извршили кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из члана 317. став 1. КЗ.

6.2.6. Кривична пријава због исписивања неонацистичких графита (поднета 11.4.2019.)

Поверенику се обратило Друштво за заштиту права Рома, због тога што је непознато лице на приватној кући исписало: „СМРТ ЦИГАНИМА ОВЕ КУЋЕ“, „ДОБРО ДОШЛИ У ВРАТА ПАКЛА“. Уз поруке је нацртан и кукасти крст који је уписан у круг. На наведени начин непознато лице је изнело идеје и ставове којима се распирује мржња и нетрпељивост према Ромима, чиме је извршено кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из члана 317. став 1. КЗ.

Повереник је у кривичној пријави указао да истицање нацистичког симбола шаље јасну поруку припадницима ромске популације имајући у виду чињеницу да је током Другог светског рата убијено 500 000 Рома и Ромкиња. Више јавно тужилаштво обавестило је Повереника да је полицијској управи поднет захтев за прикупљање потребних обавештења и предузимање мера и радњи у циљу откривања учиниоца кривичног дела.

6.2.7. Кривична пријава због изазивања расне мржње и нетрпељивости на твитер профилу (поднета 25.2.2020.)

Повереник је поднео кривичну пријаву против лица које је на свом твитер профилу објавило садржаје у којима припаднике ромске националне мањине назива штеточинама и додаје да се „коте и иживљавају над децом, женама и животињама“. Поред тога објављена су и два видео записа, којима се изазива мржња и нетрпељивост.

Републичко јавно тужилаштво је обавестило Повереника да је Више јавно тужилаштво полицији поднело захтев, а након тога и ургенцију, за прикупљање потребних обавештења, ради утврђивања чињеничног стања и правне квалификације дела.

6.2.8. Кривична пријава против представника удружења и НН лица због изазивања расне мржње и нетрпељивости (поднета 25.2. 2020.)

Повереник је поднео кривичну пријаву против представника удружења и НН лица услед основане сумње да је извршено кривично дело изазивања националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из члана 317. став 1. и кривично дело насилничко понашање из члана 344. став 2. у вези са чланом 54а КЗ, а поводом снимка који се појавио на друштвеним мрежама на коме се виде припадници удружења како упадају у ромско насеље, обучени у црне мајице и панталоне са амблемима на раменима и који самовласно врше „истрагу“ односно распитују се и трагају за малолетним лицем, које затим испитују и снимају телефоном уз коментаре да ће због понашања малолетника, испаштати цело ромско насеље.

Републичко јавно тужилаштво је обавестило Повереника да је Основно јавно тужилаштво у Нишу, поводом истог догађаја донело решење којим се одбацује кривична пријава полицијске управе, јер нема основа сумње да је извршено дело које се гони по службеној дужности.

6.2.9. Кривична пријава против НН починиоца, полицијских службеника због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла (поднета 17.3.2023.)

Повереник је поднео кривичну пријаву против непознатих учинилаца, полицијских службеника Полицијске станице С.В, након примљене притужбе организације цивилног друштва због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла. Према наводима из притужбе полицијски службеници су на територији општине С.В, у вршењу службе, поступајући по наводној пријави због гласне музике „шутнули врата и ушли у кућу извлачећи на силу власника из куће, при чему су његова трудна супруга и осмогодишња ћерка покушале да га заштите, али је полицијски службеник шутнуо девојчицу, псујући јој „циганску мајку“, при чему је према наводима из притужбе „супруга ударена лактом у главу“. Даље је према наводима из притужбе „трудна супруга напољу још једном лактом ударена у главу“, а по доласку у Полицијску станицу, стављени су у подрум где су наставили да их туку и псују.

Будући да Прво основно јавно тужилаштво није доставило тражена обавештења о исходу предузетих радњи и мера поводом поднете кривичне пријаве, Повереник се обратио Вишем јавном тужилаштву које надзире и усмерава нижа јавна тужилаштва и пружа им помоћ прегледом њиховог рада. Више јавно тужилаштво у Београду обавестило је Повереника да су формирали предмет, којим је наложено Првом основном јавном тужилаштву у Београду да достави на увид тражене списе.

6.2.10. Кривична пријава због графита којим се позива на убиство Словака у Кисачу (поднета 6.6.2023.)

Повереник је поднео кривичну пријаву Вишем јавном тужилаштву у Новом Саду против непознатог извршиоца, након обраћања Националног савета словачке националне мањине који је указао да је у насељеном месту Кисач непознати извршилац исписао графит „принцип уби Словака“. Осим тужилаштву Повереник се обратио и Градској управи за инспекцијске послове, Одсеку комуналне полиције за подручје града Новог Сада како би графит био што хитније уклоњен.

Повереник је обавештен да су графити уклоњени односно прекречени, као и да су у више наврата, контролисане наведене локације на којима нису уочени поново исписани графити.

6.2.11. Кривична пријава услед насилничког понашања према Ромима због националне припадности (поднета 18.7.2024.)

Повереник је поднео кривичну пријаву против два лица због постојања основа сумње да су извршила кривично дело „насилничко понашање“, након обраћања лица која су навела да су та лица пребила и насилно избацила из локала, изговарајући пред другим гостима: „Нећемо да служимо Цигане“ и „Немој да долазиш више у локал, не примам Цигане у локал, кварите имиџ кафићу када дођете“. Повереник је указао да је учињено дело мотивисано мржњом према припадницима ромске националне мањине, што представља отежавајућу околност према одредби члана 54а КЗ.

Основно јавно тужилаштво у Вршцу обавестило је Повереника да је у току спровођење доказних радњи – саслушање осумњичених, испитивање оштећених и сведока.

6.2.12. Кривична пријава поднета због изазивања националне, расне и верске мржње и нетрпељивости на друштвеној мрежи Инстаграм (поднета 2.8.2024.)

Повереник је поднео кривичну пријаву Вишем јавном тужиоцу у Београду, Посебном одељењу за борбу против високотехнолошког криминала против непознатих извршилаца: аутора Инстаграм странице и лица која су аутори профила због постојања основа сумње да су извршили кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости. Наиме, на инстаграм страници објављен је текст који извршење кривичног дела везује за ромску националну припадност, а који је изазвао низ увредљивих и претећих коментара, који су усмерени на ширење мржње и позиве на насиље против Рома, које администратор странице није уклонио.

6.3. ПРЕКРШАЈНЕ ПРИЈАВЕ

6.3.1. Захтев за покретање прекршајног поступка против такси превозника због дискриминације Рома у области пружања јавних услуга или коришћења објеката и површина (поднета 10.12.2019. године)

Повереник за заштиту равноправности је поднео кривичну пријаву након сазнања да је привредно друштво који врши услугу такси превоза, одбило да пружи услугу лицу само зато што је Ром, односно због националне припадности као његовог личног својства, чиме су се стекла сва обележја прекршаја из члана 52. став 1. Закона о забрани дискриминације.

Прекршајни суд у Нишу је након саслушања свих предложених сведока, децембра 2020. донео пресуду којом се окривљени ослобађају одговорности због недостатка доказа. Након жалбе Повереника, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, маја 2021. донео је пресуду којом се одбија жалба Повереника као неоснована и потврђује пресуда Прекршајног суда у Нишу из 2020. године.

АНЕКС: ПРЕПОРУКЕ ВИСОКОГ КОМЕСАРА ЗА НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА ЕВРОПСКУ БЕЗБЕДНОСТ И САРАДЊУ

Хашке смернице о правима на образовање националних мањина⁶ (1996)

Дух међународних инструмената

- 1) Право припадника националних мањина на очување свог идентитета може се у потпуности остварити само ако они добро савладају свој материњи језик током образовног процеса. Истовремено, припадници националних мањина морали би да се интегришу у државу у којој живе тако што ће добро савладати њен службени језик.
- 2) У примени међународних инструмената који могу користити припадницима националних мањина, државе би требало да се доследно придржавају темељних начела једнакости и недискриминације.
- 3) Требало би имати на уму да одговарајуће међународне обавезе представљају минимални међународни стандард. Рестриктивно тумачење ових обавеза било би супротно њиховом духу и намери.

Мере и средства

- 4) Државе би требало да се активно баве питањима права мањина на образовање. Тамо где је то потребно, државе би требало да усвоје посебне мере активног остваривања права на образовање на језику мањине користећи максимум расположивих средстава, самостално и уз међународну помоћ и сарадњу, посебно на економском и техничком плану.

Децентрализација и учешће

- 5) Државе би требало да створе услове који ће омогућити установама у којима су заступљени припадници националних мањина да на смислен начин учествују у развоју и спровођењу политике и програма који се односе на образовање мањина.
- 6) Државе би требало да на регионалне и локалне власти пренесу одговарајућа овлашћења у домену образовања мањина, и тако истовремено олакшају учешће мањина у процесу обликовања политике на регионалном и/или локалном нивоу.

6 Све тематске препоруке и смернице Високог комесара за националне мањине су доступне на: <https://www.osce.org/hcnm/107875>

- 7) Државе би требало да усвоје мере којима би подстакле укључивање родитеља и њихову могућност избора образовног система на локалном нивоу, између осталог и у области образовања на језику мањине.

Јавне и приватне установе

- 8) Према одредбама међународног права, припадници националних мањина имају право, као и сви остали, да оснивају приватне образовне установе и да њима управљају у складу с домаћим законодавством. Ове установе могу бити и школе у којима се одржава настава на језику мањине.
- 9) С обзиром на то да припадници националних мањина имају право да оснивају своје образовне установе и њима управљају, државе не смеју спутавати уживање овог права наметањем непотребних законских и административних захтева у погледу мера које прописују оснивање или начин управљања.
- 10) Приватне образовне установе у којима се настава спроводи на језику мањине овлашћене су да, без спутавања или дискриминације, траже изворе финансирања из средстава државног буџета, међународних извора и приватног сектора.

Основно и средње образовање мањина

- 11) Прве године образовања су од највећег значаја за развој детета. Истраживање процеса образовања указује на то да би идеално средство комуникације у вртићима и на предшколском нивоу био матерњи језик детета. Увек где је то могуће, државе би требало да створе услове који родитељима пружају ту могућност.
- 12) Истраживања такође показују да би било најбоље да се у основној школи наставни програм изводи на језику мањине. Језик мањине би морао да буде редован наставни предмет. Службени језик државе такође би морао да буде редовни наставни предмет, при чему би најбоље било да и наставници буду двојезичне особе које добро познају културно и језичко порекло деце. Пред крај овог периода неколико практичних и нетеоретских предмета требало би предавати на службеном језику државе. Увек где је могуће, државе би требао да створе услове који родитељима пружају ту могућност.
- 13) У средњој школи знатан део наставног програма требало би да се предаје на језику мањине. Језик мањине би требало да буде редован наставни предмет. Службени језик државе такође би требало да буде редован предмет, а наставници би, по могућству, требало да буду двојезичне особе које добро познају културно и језичко порекло деце. Током целог овог периода требало би постепено повећавати број предмета који се предају на службеном језику државе. Резултати истраживања указују да је боље за дете да ово повећавање буде што постепеније.

- 14) Одржавање основног и средњег образовања на језику мањине у великој мери зависи од броја наставника који су образовани у разним дисциплинама на матерњем језику. Стога, државе би требало, полазећи од обавезе да осигурају једнаке могућности образовања на језику мањине, да обезбеде одговарајуће установе за потребну обуку наставника и да олакшају приступ таквој обуци.

Образовање мањина у стручним школама

- 15) Стручно образовање на језику мањине требало би да буде доступно за одговарајуће предмете онда када припадници националних мањина изразе такву жељу, када укажу на потребу за тим и када њихово бројчано стање то оправдава.
- 16) Наставни програм у стручним школама, које имају наставу на матерњем језику, требало би да буде сачињен тако да ученици, по завршетку школовања, буду у стању да обављају свој посао и на језику мањине и на службеном језику државе.

Високошколско образовање припадника мањина

- 17) Припадници националних мањина требало би да имају приступ високошколском образовању на матерњем језику онда када укажу на потребу за тим и када њихово бројчано стање то оправдава. Високошколско образовање на језику мањине може законски бити доступно националним мањинама тако што ће се осигурати потребан простор у оквиру постојећег образовног система, под условом да на одговарајући начин служи потребама те националне мањине. Припадници националних мањина такође могу да изналазе начине и средства за оснивање властитих високошколских образовних установа.
- 18) У ситуацијама када је национална мањина у блиској прошлости оснивала и надзирала властите високошколске установе, та чињеница би се морала уважавати и приликом одређивања будућих модела који би предвидели такве могућности.

Наставни програм

- 19) С обзиром на важност и вредност коју међународни инструменти придају међукултурном образовању и упознавању историје, културе и традиције националних мањина, државне власти у домену образовања морале би осигурати да обавезни општи наставни програм укључи наставу из предмета њихове историје, културе и традиције. Подстицање припадника већинског народа да уче језике националних мањина које живе у тој држави доприноси јачању толеранције и мултикултуралности.
- 20) Садржај наставног програма који се односи на мањине треба изградити уз активно учешће тела која представљају дотичне мањине.

- 21) Државе би требало да олакшавају оснивање центара за припрему и оцену програма образовања на језику мањине. Ти центри би морали да буду повезани са постојећим установама, како би на одговарајући начин олакшали остваривање циљева зацртаних у наставном програму.

Препоруке из Осла о праву националних мањина на употребу сопственог језика (1998)

Имена

- 1) Припадници националних мањина имају право да користе своја лична имена на матерњем језику, у складу са својом традицијом и језичким правилима. Ова имена морају бити службено призната и органи власти морају да их користе.
- 2) Исто тако и приватне установе, као што су културна удружења и пословне фирме које су основали припадници националних мањина, морају уживати иста права у погледу својих имена.
- 3) У подручјима у којима живи значајан број припадника националних мањина и уколико за то постоји очигледан захтев, органи власти су дужни да омогуће истицање локалних назива, имена улица и других топографских знакова и на језику националне мањине.

Религија

- 4) Приликом исповедања вере и обављања верских обреда своје вероисповести, појединачно или у заједници с другима, свако лице има право да се користи језиком или језицима по властитом избору.
- 5) Приликом верских свечаности или обреда који се истовремено тичу грађанског статуса и производе правне последице у дотичној држави, држава може захтевати да потврде и документи који се односе на тај статус буду састављени и на службеном језику или језицима државе. Држава може захтевати да документација која се односи на грађански статус коју чувају верске власти, такође буде на службеном језику или језицима државе.

Живот заједнице и невладине организације

- 6) Сва лица, укључујући и она која припадају националним мањинама, имају право да оснивају своје невладине организације, удружења и установе и да њима управљају. Ове организације могу да користе језик или језике по властитом избору. Држава не сме да дискриминише ове организације на основу језика нити да неосновано ограничава њихово право да траже изворе финансирања из државног буџета, међународних извора или приватног сектора.
- 7) Ако држава активно помаже делатности, у друштвеним, културним, спортским и другим областима, правичан удео укупних средстава које држава издваја у ту сврху мора се доделити

као подршка активностима које предузимају припадници националних мањина. Финансијска потпора државе делатностима које се одвијају на језику/језицима припадника националних мањина у тим областима додељиваће се на недискриминаторној основи.

Медији

- 8) Припадници националних мањина имају право да оснивају и одржавају медије на свом језику. Законски прописи о електронским медијима морају се темељити на објективним и недискриминаторним критеријумима и не смеју се користити за ограничавање права мањина.
- 9) Припадници националних мањина требало би да располажу одређеним временом за емитовање на сопственом језику на електронским медијима који се финансирају из јавних прихода. Количина и квалитет времена предвиђеног за емитовање на језику дотичне националне мањине на државном, регионалном и локалном нивоу требало би да одговарају њеној бројча-ној заступљености, концентрацији, као и ситуацији и потребама националне мањине.
- 10) Мора се обезбедити независност јавних и приватних програма на језику или језицима националних мањина. Уредништва јавних медија која надгледају садржај и програмско усмерење требало би да буду независна и да укључе припаднике националних мањина који би деловали у независном својству.
- 11) Приступ иностраним медијима не сме да буде непотребно ограничаван. Могућност овог приступа не би смела да буде изговор за скраћивање времена емитовања додељеног националној мањини у медијима који се финансирају из јавних извора у држави у којој дотична мањина живи.

Привредни живот

- 12) Сва лица, укључујући и припаднике националних мањина, имају право да воде приватне фирме на језику или језицима по сопственом избору. Држава може захтевати да се у те сврхе додатно користи и службени језик или језици државе само уколико се покаже да за то постоји легитимни јавни интерес, као што су заштита радника или потрошача или приликом пословања тих фирми и државних власти.

Органи управе и јавне службе

- 13) У регионима и у местима где живи велики број припадника националних мањина и где за то постоји исказана жеља, они морају имати право да од регионалних и/или локалних власти и јавних установа добијају исправе и потврде и на службеном језику или језицима државе, и на језицима националне мањине. Исто тако, регионалне и/или локалне власти и јавне установе морају чувати одговарајућу документацију грађана и на језику националне мањине.

- 14) Припадници националних мањина морају имати одговарајуће могућности да користе свој језик у комуникацији с органима управе, посебно у регионима и местима где је исказана таква жеља и где живе у великом броју. На сличан начин и органи управе морају, увек где је то могуће, обезбедити да се јавне услуге пружају и на језику националне мањине. У ту сврху морају да усвоје и да воде одговарајуће програме и политику запошљавања и/или обуке.
- 15) У регионима и местима где лица која припадају националној мањини живе у великом броју, држава мора да предузме мере којима ће осигурати да изабрани чланови регионалних и локалних државних органа могу користити и језик националне мањине приликом рада у таквим телима.

Независне државне институције

- 16) Државе у којима живе припадници националних мањина морале би да, поред одговарајуће судске заштите, осигурају тим лицима и приступ независним државним институцијама, као што су канцеларије омбудсмана или комисије за људска права у случајевима када осећају да је повређено њихово право на употребу језика.

Судска власт

- 17) Сва лица, укључујући и припаднике националних мањина, имају право да буду правовремено обавештена, на језику који разумеју, о разлозима њиховог хапшења и/или притвора, и о природи и узроцима било какве оптужбе против њих, као и право да се бране на том језику, ако је потребно, уз бесплатну помоћ судског тумача, и то пре суђења, за време суђења и током жалбеног поступка.
- 18) У регионима и местима у којима припадници националних мањина живе у великом броју и где је за то исказана жеља, лица које припадају тој мањини морала би да имају право да се изражавају на властитом језику током судских поступака, ако је потребно уз бесплатну помоћ тумача и/или преводаца.
- 19) У оним регионима или местима у којима припадници националних мањина живе у великом броју и где је за то исказана жеља, државе би морале да поклоне дужну пажњу могућности да се сви судски поступци који се тичу ових лица воде на језику мањине.

Лишавање слободе

- 20) Директор и друго особље затворске установе морају говорити језик или језике највећег броја затвореника или језик који највећи део њих разуме. Програми запошљавања и обуке морали би да буду усмерени ка том циљу. Увек када је то потребно морају се користити услуге тумача.
- 21) Притворене особе које припадају националним мањинама морају имати право да употребљавају језик по свом избору у комуникацији са осталим затвореницима и осталим особама. Вла-

сти морају, увек када је могуће, усвајати мере које затвореницима омогућавају комуницирање на властитом језику, како усмено, тако и у приватној преписци, у оквирима прописаним законом. С тим у вези, притворено лице или затвореник, по правилу би морало да буде смештено у притвору или у затвору који се налазе у близини његовог сталног пребивалишта.

Препоруке из Лунда о ефективном учешћу националних мањина у јавном животу (1999)

I Општа начела

- 1) Делотворно учешће националних мањина у јавном животу представља суштински део мирољубивог и демократског друштва. Искуства из Европе и шире показала су да је, у циљу унапређивања овог учешћа, често потребно да владе установе посебна решења за националне мањине. Ове Препоруке настоје да олакшају укључивање мањина у државне оквире и омогуће мањинама да одрже свој сопствени идентитет и карактеристике, унапређујући на тај начин добро управљање и интегритет државе.
- 2) Ове препоруке засноване су на основним принципима и правилима међународног права, као што је поштовање људског достојанства, једнаких права и недискриминације, у мери у којој она дотичу права националних мањина да учествују у јавном животу и да уживају друга политичка права. Државе имају обавезу да поштују међународно призната људска права и владавину права, што омогућава пун развој грађанског друштва у условима толеранције, мира и напретка.
- 3) Онда када се створе посебне установе које имају за циљ да обезбеде делотворно учешће мањина у јавном животу, што може да обухвати вршење власти или одговорност ових установа, оне морају да поштују људска права свих чије интересе дотичу.
- 4) Поред идентитета који има као припадник одређене националне мањине, сваки појединац себе одређује на још много начина. Одлука о томе да ли је појединац припадник мањине, већине или ни једно ни друго, препушта се појединцу и она му не може бити наметнута. Поред тога, нико не сме бити доведен у положај да сноси неповољне последице које би биле резултат таквог избора или одбијања да се определи.
- 5) Када се стварају установе и поступци сходно овим препорукама, подједнако су важни и садржина и процедура. Представници владе и мањина требало би да приступе свеобухватним, отвореним и одговорним консултацијама како би очували климу поверења. Држава мора подстицати јавне медије да унапређују разумевање међу различитим културама и да се баве питањима важним за мањине.

II Учешће у доношењу одлука

A. Решења на нивоу централних власти

- 6) Државе морају да обезбеде мањинама да се чује њихов делотворан глас на нивоу централних власти, што се, према потреби, може остварити посебним решењима. У зависности од околности, оваква решења могу да обухвате:
- посебну заступљеност националних мањина, тако што би, на пример, постојао утврђен број места у једном или оба дома скупштине или у скупштинским одборима и друге облике зајемченог учешћа у законодавном процесу;
 - формалне или неформалне договоре о томе да се припадницима националних мањина додели одређени број места у влади, у врховном или уставном суду, односно нижим судовима, као и приликом именовања за саветодавне и остале више органе;
 - механизме који би обезбедили да се интереси мањина разматрају у оквиру одговарајућих министарстава, тако што би, на пример, постојали службеници задужени за питања мањина или израду трајних упутстава; и
 - посебне мере за учешће мањина у државној служби, као и објављивање прописа јавних служби на језицима националних мањина.

Б. Избори

- 7) Искуства у Европи и другде показују значај изборног процеса за олакшавање учешћа мањина у политичком животу. Државе ће гарантовати право лицима која припадају националним мањинама да учествују у вођењу јавних послова, што обухвата права да без дискриминације гласају и да се кандидују за јавне функције.
- 8) Прописи о настанку и активностима политичких партија морају да буду у складу с начелом међународног права о слободи удруживања. Ово начело обухвата слободу стварања партија које се темеље на припадности заједници, као и партија које се не поистовећују искључиво са интересима одређене заједнице.
- 9) Изборни систем мора да олакша мањинама представљање и утицај.
- Тамо где се мањине налазе на компактној територији, изборне јединице у којима се бира по један представник могле би да обезбеде њихову довољну заступљеност.
 - Пропорционални изборни систем, у којем проценат гласова које једна партија добије одлучује о броју освојених посланичких места, може да помогне бољој заступљености мањина.

- Неки облици преференцијалног гласања у којима гласачи рангирају кандидате по сопственом избору омогућавају бољу заступљеност мањина у власти и могу да олакшају сарадњу између заједница.
- Нижи бројчани праг заступљености у законодавном телу може да ојача укључивање националних мањина у процес управљања.

10) Географске границе изборних области требало би да олакшају праведну заступљеност националних мањина.

В. Решења на регионалном или локалном нивоу

11) Државе би требало да усвоје мере које би унапредиле учешће националних мањина на регионалним и локалним нивоима попут оних које су већ поменуте у погледу централних власти (тачке 6-10). Структуре и процедуре доношења одлука регионалних и локалних власти морају да буду транспарентне и доступне како би подстакле учешће мањина.

Г. Саветодавна и консултативна тела

12) Државе би требало да установе саветодавна или консултативна тела у одговарајућим институционалним оквирима, који би служила као канали за дијалог између владиних органа и националних мањина. Ова тела би такође могла да укључе и посебне комитете који би се бавили таквим питањима као што су стамбени проблеми, земљиште, образовање, језик и култура. Састав ових тела би требало да одсликава њихову намену и да допринесе делотворнијој комуникацији и унапређивању интереса мањина.

13) Ова тела би требало да буду оспособљена да покрећу питања код оних који доносе одлуке, припремају препоруке, формулишу законодавне и друге предлоге, надгледају развој и дају ставове о предлозима владиних одлука које могу директно или индиректно утицати на мањине. Представници власти би требало да редовно консултују ова тела у погледу законодавних и административних мера које се тичу мањина како би изашли у сусрет ставовима мањина и допринели изградњи поверења. За делотворно функционисање ових тела потребно је обезбедити одговарајућа средства.

III Самоуправа

14) Делотворно учешће мањина у јавном животу може захтевати нетериторијална или територијална решења самоуправе, или комбинацију та два типа. Државе би требало да за то обезбеде одговарајућа средства.

15) За успех ових решења пресудно је да представници владе и мањина признају потребу за јединственим и централизованим одлукама у неким областима управљања, али и предности разнolikих одлука у неким другим областима.

- Функције које по правилу обављају централне власти обухватају одбрану, спољне послове, имиграцију и царину, макроекономску политику и монетарна питања.
- Остале функције, као што су оне ниже поменуте, могу да обављају мањине или територијалне управе, самостално или заједно са централним властима.
- Функције могу да буду распоређене асиметрично, у зависности од различитих ситуација у којима се налазе мањине у оквиру исте државе.

16) Било да су територијалне или нетериторијалне, установе самоуправе морају се заснивати на демократским начелима како би се осигурало да оне заиста одсликавају ставове дотичног становништва.

А. Нетериторијална решења

- 17) Нетериторијални облици управе корисни су за очување и развој идентитета и културе националних мањина.
- 18) Области на које би се најбоље могло утицати успостављањем оваквих решења обухватају образовање, културу, употребу мањинског језика, веру и остала питања кључна за идентитет или начин живота националних мањина.
- Појединци и групе имају право на избор коришћења својих имена на мањинском језику и право да добију званично признање свог имена.
 - Узимајући у обзир одговорност владиних тела да поставе образовне стандарде, установе представника мањина могу да одреде наставни програм у областима мањинских језика, културе или у обе ове области.
 - Мањине могу да одреде и употребљавају своје сопствене симболе и уживају остале облике културног изражавања.

Б. Територијална решења

- 19) Све демократске државе имају решења за управљање на различитим територијалним нивоима. Искуства у Европи и другде показују вредност таквог премештања одређених законодавних и извршних функција са централног на регионални ниво које превазилази пуку децентрализацију администрације централних власти из престонице на регионалне или локалне канцеларије. Ослањајући се на принцип субвенционисаности, државе би требало да благонаклоно размотре такав пренос овлашћења, укључујући и специфичне функције самоуправе, посебно тамо где би то ојачало овлашћења мањина у питањима која их се тичу.
- 20) Одговарајуће локалне, регионалне или аутономне управе које одговарају специфичним историјским и територијалним околностима у којима се налазе националне мањине, могу да преузму један број функција како би делотворније одговориле захтевима мањина.

- Функције у којима таква администрација може преузети првенствену или значајну надлежност укључују образовање, културу, употребу мањинског језика, човекову околину, локално планирање, природне ресурсе, економски развој, функцију локалне полиције и становање, здравство и остале социјалне службе.
- Функције које се деле са централним и регионалним властима обухватају порезе, организацију судства, туризам и транспорт.

21) Локалне, регионалне и аутономне власти морају да поштују и осигурају људска права свих лица, укључујући и права сваке мањине под њиховом надлежношћу.

IV Гаранције

A. Уставна и правна заштита

22) Решења која регулишу самоуправу требало би успоставити законом и она, по правилу, не би требало да се мењају на исти начин као и било који други закон. Решења за унапређење учешћа мањина у процесу доношења одлука могу се установити законом или на други одговарајући начин.

- Решења који се усвајају уставним одредбама по правилу захтевају већи степен друштвене или парламентарне подршке за њихово усвајање или измену.
- Промене решења која регулишу самоуправу а која су установљена законом често захтевају подршку квалификоване већине законодавног тела, аутономног тела или тела које представљају националне мањине, или оба ова органа.
- Периодични надзор решења која регулишу самоуправу и учешће мањина у доношењу одлука могу да омогуће да се установи да ли би таква решења требало променити у светлу стечених искустава и измењених околности.

23) Могу се размотрити привремена или постепена решења који би омогућила проверу и развој нових облика учешћа. Оваква решења могу се успоставити законским путем или на неформалан начин у одређеном временском периоду, тако да се могу продужавати, мењати или окончати у зависности од постигнутог успеха.

Б. Правни лекови

24) Делотворно учешће националних мањина у јавном животу захтева установљене канале консултација ради спречавања сукоба и решавања спорова, као и могућност *ad hoc* или алтернативних механизма када је то неопходно. У ове методе спадају:

- решавање спорова судским путем, попут судског надзора над делатностима законодавне или управне власти, што подразумева да држава поседује независно, доступно и непристрасно судство чије се одлуке поштују; и
- додатне механизме за решавање спорова, као што су, на пример, преговори, утврђивање чињеница, посредовање, арбитража, омбудсман за националне мањине, и специјалне комисије које могу да послуже као места и механизми за решавање притужби везаних за питања управљања.

Смернице о употреби језика мањина у електронским медијима (2003)

I Општа начела

1) Слобода изражавања

Слобода изражавања сваког лица, укључујући и припаднике националних мањина, укључује право да прима, тражи и саопштава информације и идеје на језику и у медијима по свом избору, без ометања и без обзира на границе. Остваривање ове слободе може бити подложно само ограничењима која су у складу са међународним правом.

2) Културна и језичка разноврсност

Државе треба да јемче слободу избора стварањем окружења у коме разноврсност идеја и информација може да напредује тиме што се изражава на различитим језицима.

3) Заштита идентитета

Сва лица, укључујући припаднике националних мањина, имају право на очување и развој свог идентитета, укључујући и употребу сопственог језика у електронским медијима и путем њих.

4) Равноправност и недискриминација

Сва лица, укључујући припаднике националних мањина, имају право да уживају слободу изражавања и да одржавају и развијају свој идентитет у електронским медијима и путем њих под равноправним условима и без дискриминације.

Државе, по потреби, треба да предузимају посебне и конкретне мере како би обезбедиле да припадници националних мањина уживају стварну равноправност у погледу употребе свог језика у електронским медијима.

II Политика

- 5) Државе треба да осмисле политику према употреби језика мањина у електронским медијима. Та политика треба да буде заснована на утврђивању потреба припадника националних мањина за очувањем и развојем свог идентитета. Припадници националних мањина треба делотворно да учествују у осмишљавању и примени овакве политике, што укључује и саветодавне процесе и њихову заступљеност у одговарајућим институцијама и телима.
- 6) Независна регулаторна тела треба да буду задужена за спровођење и примену државне политике. Таква независна регулаторна тела треба да се оснивају и да раде на транспарентан начин.
- 7) Државна политика треба да подржава јавни радиодифузни сервис који осигурава широк и уравнотежен распон информативних, образовних, културних и забавних програма високог квалитета, како би се, између осталог, задовољиле потребе припадника националних мањина. Државе треба да одржавају и по потреби стварају финансијске, техничке и остале услове да јавни радиодифузни сервис испуњавају свој мандат у овој области.
- 8) Државна политика треба да олакша оснивање и рад електронских медија припадника националних мањина на њиховом сопственом језику.

III Регулисање

9) Дозвољеност регулисања

Државе смеју да регулишу понашање електронских медија како би штитиле и унапређивале слободу изражавања, културну и језичку разноврсност, одржавање и развој културног идентитета и поштовање права или угледа других. Таква регулатива, укључујући издавање дозвола за емитовање, мора бити прописана законом, заснована на објективним и недискриминаторним мерилима и не сме имати за циљ нити за последицу ограничавање емитовања на језицима мањина.

10) Унапређивање језика

Регулишући употребу језика у електронским медијима, државе могу да подстичу употребу неких одабраних језика. Мере за унапређивање једног или више језика не треба да ограниче употребу других језика. Државе не смеју да забране употребу ниједног језика у електронским медијима. Уживање права припадника националних мањина не сме да се угрози мерама за унапређивање било ког језика у електронским медијима.

11) Пропорционалност при регулисању

Сваки пропис, био позитиван или рестриктиван, мора да тежи легитимном циљу и буде сразмеран с њим. Приликом процене пропорционалности сваког прописа, треба узимати у обзир одређене чиниоце везане за природу медија и шире друштвено окружење. Ови чиниоци обухватају:

- природу и циљеве одређене мере, укључујући могућност да мера допринесе квалитету и уравнотежености програма, постизању заштите и унапређења слободе изражавања, културне и језичке разноврсности и очувања и заштите културног идентитета.
- постојећи политички, друштвени и верски контекст, укључујући културну и језичку разноврсност, структуру управе и регионалне особености.
- број, разноврсност, географску покривеност, карактер, функцију и језике на којима емитују постојећи радиодифузни сервиси – јавни, приватни или страни – на свим нивоима (националном, регионалном или локалном). Треба узети у обзир финансијске трошкове гледалаца или слушалаца различитих сервиса, техничке могућности пријема и количину, као и квалитет емитовања, како у смислу програмске шеме тако и у смислу врсте програма.
- права, потребе, изражене жеље и природу дотичних гледалаца или слушалаца, укључујући њихов број и географску распоређеност на сваком нивоу (националном, регионалном и локалном).

12) Ограничења превода

Емитовање програма на језицима мањина не треба да буде подложно увођењу непримерених или несразмерних захтева за превођењем, синхронизацијом, надсинхронизацијом или титлованим преводом.

13) Прекогранична радиодифузија

Слободан пријем прекограничних радиодифузних програма, било непосредно или путем накнадног емитовања или преноса, неће се забрањивати због употребе одређеног језика.

Доступност страних радиодифузних програма на језику неке мањине не укида обавезу државе да потпомаже емитовање емисија на том језику произведених у самој земљи, нити оправдава смањење времена емитовања на том језику.

IV Унапређење језика мањина

14) Подршка државе

Држава треба да подржава емитовање електронских програма на језицима мањина. То се, између осталог, може постићи давањем приступа емитовању, субвенцијама и изградњи капацитета за емитовање радиодифузних програма на језицима мањина.

15) Приступ радиодифузији

Државе треба да обезбеде стварни приступ емитовању радиодифузних програма на језицима мањина, између осталог, доделом фреквенција, оснивањем и подржавањем емитера и утврђивањем

распореда емисија. У том смислу треба водити рачуна о бројчаној заступљености, густини и концентрацији припадника националних мањина, као и о њиховим потребама и интересима. Доступност радио и ТВ програма на језицима мањина на регионалном или локалном нивоу не оправдава искључивање програма на језицима мањина из националних радиодифузних сервиса, укључујући емисије за мањине које су географски расејане.

А. Фреквенције

Приликом издавања дозвола за емитовање, државе треба да размотре могућност доделе целих или делова фреквенција емитерима на језицима мањина.

Државе треба да размотре могућност обезбеђивања "отворених канала" – тј. капацитета за пренос програма који користе исту фреквенцију, а које дели више језичких група унутар једне зоне сервиса – уколико постоје ма каква техничка ограничења у погледу броја доступних фреквенција и/или групе које немају довољно средстава да издржавају сопствене радиодифузне сервисе.

Б. Емитери

Државе треба да пропишу одговарајуће услове које државни или јавни емитери треба да испуне у погледу емисија на језицима мањина.

Државе такође треба да размотре стварање повољних услова (финансијских или других) ради подстицања приватних радио и ТВ станица на емитовање на језицима мањина. Ово се може постићи издавањем дозвола путем јавног конкурса или на захтев подносиоца молбе. Државе такође могу да одлуче да ослободе емитере на језицима мањина од учешћа у законима предвиђеним конкурсима за фреквенције, или да успоставе посебне режиме који их ослобађају одређених административних оптерећења.

У случају да не постоји ниједно приватно електронско гласило које емитује на језику националне мањине, државе треба активно да помогну оснивање таквог емитера, у мери у којој је то потребно.

В. Емисије

Државе треба да осигурају да количина времена додељена емисијама на језику неке националне мањине и термини тих емисија одражавају бројчану заступљеност и концентрацију националне мањине и да одговарају њеним потребама и интересима. Државе такође треба да предвиде минималну количину времена и прикладан распоред, како би мале мањине имале стварни приступ електронским медијима на свом језику. Ови циљеви могу се остварити путем издавања дозвола, укључујући утврђивање дужине и распореда емисија на језицима националних мањина.

16) Јавно финансирање

Државе треба да размотре могућност обезбеђивања финансијске подршке емитовању на језицима националних мањина. Ово се може остварити преко непосредне бесповратне помоћи, повољних финансијских/пореских режима, и ослобађањем од плаћања одређених дажбина приликом доделе или измене дозволе за емитовање. Ради обезбеђивања стварне равноправности, можда ће бити потребно пружити емитерима на језицима националних мањина у бројчано мањим заједницама финансијска средства или капацитете који нису у сразмери са њиховом величином на основу које је изведен проценат доступних ресурса. Државе треба да подстичу и олакшавају, укључујући и пружање финансијске помоћи, производњу и дистрибуцију аудио и аудиовизуелних дела на језицима мањина.

17) Изградња капацитета

Државе треба да допринесу изградњи капацитета емитера на језицима националних мањина. Ово се може постићи техничком подршком при дистрибуцији продукција на језицима националних мањина како унутар државе тако и ван ње, као и олакшавањем прекограничног емитовања радио и ТВ програма на језицима мањина. Такође, државе треба да размотре могућност подршке образовању и обуци запослених у електронским медијима који емитују на језицима мањина.

Препоруке за рад полиције у мултиетничким друштвима (2006)

I Општа начела

- 1) Државе треба да усвоје политику која јасно указује на важност рада полиције за међуетничке односе. Ова политика треба да буде део шире политике и програма који ће унапређивати интеграцију мањина на националном и локалном нивоу. Она треба да буде усклађена са ширим настојањима да се унапреде професионализација полиције и њена оријентација на пружање услуга заједници, као и да обезбеди да целокупан рад полиције буде у складу са међународним стандардима људских права, укључујући и права припадника мањина.
- 2) Државе треба да обезбеде да полиција и шира јавност, укључујући и мањине, схвате улогу полиције у унапређивању добрих међуетничких односа. Такође треба да обезбеде опсобљеност полиције за испуњавање ове улоге. Људи који заузимају високе функције у политици и полицији треба јавно да подрже ту улогу и унапређују разумевање и подршку јавности таквој политици.
- 3) Државне власти и полиција треба да разраде акционе планове за спровођење такве политике и да редовно прате њено спровођење у блиској сарадњи са представницима мањина.

II Регрутовање и заступљеност

- 4) Састав полиције – на локалном, регионалном и националном нивоу, на вишим и нижим положајима, као и цивилни сарадници – треба да одражава разноликост становништва. Треба активно унапређивати јавну представу о полицији као телу које одражава етничку слику становништва.
- 5) Треба поставити статистичке циљеве ради побољшања равномерне етничке заступљености у полицији и увести праћење етничког састава полиције ради мерења напретка.
- 6) Треба подстаћи запошљавање припадника мањина недовољно заступљених у саставу полиције. Одговарајуће иницијативе треба да укључују посебне мере које ће охрабрити кандидате и помагати им да достигну потребне стандарде, као и кораке за елиминисање свих посредних и непосредних дискриминаторних препрека.
- 7) Такође треба увести мере које ће осигурати да полицајци мањинског порекла буду прихваћени и да се према њима равноправно поступа у самој полицији с циљем обезбеђивања неутралне радне средине, као и да имају једнаке могућности за напредовање.

III Обука и професионални развој

- 8) Полицији треба пружати обуку и остале облике професионалне подршке потребне да разуме и прикладно реагује на осетљивости мањина и делотворно врши своју полицијску улогу на начине који унапређују слогу и смањују напетости.
- 9) Препоручује се да обука о мањинским питањима и међуетничким односима буде укључена и у почетну и каснију обуку на раду, како за полицајце на вишим, тако и за полицајце на нижим положајима. Представници мањина треба да буду укључени и у планирање и у спровођење обуке.
- 10) Етички кодекс полиције треба да укључује професионалне стандарде рада полиције у мултиетничким друштвима а програми обуке полиције треба да садрже компоненте посебно осмишљене ради остварења тих стандарда. Треба да постоје корективне радње у случају кршења тих стандарда, а узорна добра пракса треба да буде награђена професионалним и јавним признањем.
- 11) Препоручује се да полицијски руководиоци и надзорници буду јасно задужени да обезбеде да њихово особље остварује ове стандарде у раду са мањинама и да својим вођством и радом дају примере добре праксе.

IV Сарадња с етничким заједницама

- 12) Полиција треба да се стара за развој метода и праксе комуникације и сарадње са мањинама и заједничку изградњу поверења на локалном, регионалном и националном нивоу.
- 13) Полиција треба да се оспособи да комуницира са мањинама на мањинским језицима, где год је то могуће запошљавањем и обуком вишејезичног особља, као и употребом квалификованих преводаца.
- 14) Полиција треба да игра активну улогу у обезбеђивању охрабрења и подршке мањинама и да им помаже да са њом комуницирају и сарађују, на пример тако што ће их ангажовати као партнере у иницијативама за унапређивање регрутовања или за држање обуке у области мањинских питања. Мањине, пак, треба да буду спремне да комуницирају и сарађују са полицијом ради побољшања безбедности заједнице и приступа правди.
- 15) Препоручује се утврђивање механизма који ће обезбедити да полиција за своје поступке демократски одговара свим деловима заједнице. Они треба да укључују делотворне системе подношења и разматрања притужби, доступне припадницима националних мањина. Сви делови заједнице треба да буду свесни својих права и дужности у вези са полицијом, као и овлашћења полиције и услуга које она треба да пружа.

V Оперативна пракса

- 16) Треба предузети мере које ће обезбедити да полиција примењује право на непристрасан и недискриминаторни приступ који не издваја ниједну конкретну групу нпр. изразом 'расних профила'. Такве мере треба да укључују кодекс понашања у оперативној пракси, као што је кодекс понашања при употреби овлашћења полиције да зауставља и прегледа људе на улици и осталим јавним местима.
- 17) Полиција треба да предузима мере да подстичу припаднике националних мањина да пријављују кривична дела ради унапређења безбедности заједнице и приступа правди.
- 18) Кад год је то могуће, полиција треба да шаље етнички мешовите тимове у редовне патроле у мултиетничким срединама како би градила поверење јавности и унапређивала своју оперативну делотворност. Полиција такође треба да обезбеди да њена тактика и изглед (број, видљивост оружја, избор униформи) одговара задатку и не изазивају непотребан страх и напетост.
- 19) Полиција треба да обезбеди енергично и делотворно спровођење закона против дискриминације. Полиција поготову треба да предузима кораке да охрабри пријављивање етнички мотивисаних злочина и обезбеди пуно евидентирање и истрагу свих таквих злочина.

- 20) Државе треба да обезбеде једнаку доступност и делотворност механизма за пружање савета и подршке жртвама кривичних дела и припадницима националних мањина.

VI Спречавање сукоба и управљање сукобима

- 21) Полиција треба да буде задужена и обучена да игра активну улогу у развијању односа са мањинама ради препознавања и по могућству смањења напетости које би могле довести до међуетничких сукоба.
- 22) Полиција такође треба да буде обучена и опремљена да на професионалан и непристрасан начин управља међуетничким грађанским немирима и инцидентима ради смањења интензитета сукоба и, кад год је то могуће, њиховог решавања посредовањем и уз минималну употребу силе.
- 23) Полиција треба блиско да сарађује са другим јавним органима, нарочито на локалном нивоу, како би обезбедила да њени поступци за спречавање и управљање међуетничким сукобима буду усаглашени са широм акцијом унапређења интеграције мањина и изградње успешног мултиетничког друштва.

Препоруке из Болзана о националним мањинама у међудржавним односима (2008)

I Општи принципи

- 1) Суверенитет обухвата јурисдикцију државе над њеном територијом и становништвом, и ограничен је само границама утврђеним међународним правом. Ниједна држава не може вршити јурисдикцију над становништвом или делом становништва друге државе на територији те државе без њеног пристанка.
- 2) Суверенитет такође подразумева обавезу државе да поштује и обезбеди заштиту људских права и основних слобода свих лица на својој територији и под њеном надлежношћу, укључујући права и слободе припадника националних мањина. Поштовање и заштита мањинских права првенствено је одговорност државе у којој мањина пребива.
- 3) Заштита људских права, укључујући права мањина, такође је питање легитимне забринутости међународне заједнице. Државе треба да адресују питања од интереса за лица или ситуацију унутар других држава кроз међународну сарадњу пријатељске односе. Ово укључује пуну подршку држава међународним стандардима људских права и њиховим признатим међународним механизмима праћења.

- 4) Држава може имати интерес – чак и уставом проглашену одговорност – да подржава припаднике националних мањина које живе у другим државама на основу етничких, културних, језичких, верских, историјских или било којих других веза. Међутим, то ни на који начин не имплицира, према међународном праву, јурисдикцију над овим лицима на територији друге државе без пристанка те државе.

II Обавезе државе према припадницима националних мањина

- 5) Државе треба да гарантују свима право на једнакост пред законом и једнаку законску заштиту, укључујући и припадницима националних мањина. У том смислу, забрањена је дискриминација по основу припадности националној мањини или сродних основа. Постизање суштинске једнакости може захтевати посебне мере које не треба сматрати дискриминаторним.
- 6) Државе треба да поштују и унапређују права припадника националних мањина, укључујући право на слободно изражавање, очување и развој свог културног, језичког или верског идентитета без било каквог покушаја асимилације против њихове воље.
- 7) Државе треба да промовишу интеграцију друштва и јачају друштвену кохезију. Ово подразумева да припадници националних мањина имају делотворан глас на свим нивоима власти, посебно у погледу питања која утичу на њих, али не ограничавајући се само на њих. Интеграција се може остварити само ако припадници националних мањина, заузврат, учествују у свим аспектима јавног живота и поштују правила и прописе земље у којој бораве.
- 8) Државе не би требало да неоправдано ограничавају право припадника националних мањина у успостављању и одржавању несметаних и мирних контаката преко граница са лицима која законито бораве у другим државама, посебно онима са којима деле национални или етнички, културни, језички или верски идентитет или заједничко културно наслеђе.

III Бенефиције које државе дају припадницима националних мањина у иностранству

- 9) Државе могу да прошире бенефиције на лица која бораве у иностранству, узимајући у обзир претходно наведене принципе. Такве погодности могу да укључују, између осталог, културне и образовне могућности, повластице за путовања, радне дозволе и олакшан приступ визама. Требало би да се додељују на недискриминаторној основи. Држава пребивалишта не би требало да омета примање или уживање таквих бенефиција, које су у складу са међународним правом и принципима на којима се заснивају ове препоруке.
- 10) Државе треба да се уздрже од предузимања једностранних корака, укључујући пружање бенефиција странцима на основу етничких, културних, језичких, верских или историјских веза које имају намеру или ефекат подривања принципа територијалног интегритета. Државе не би требало да пружају директну или индиректну подршку сличним иницијативама које предузимају недржавни актери.

- 11) Државе могу узети у обзир префериране језичке способности и културне, историјске или породичне везе при доношењу одлуке о додели држављанства појединцима у иностранству. Државе би, међутим, требало да обезбеде да такво додељивање држављанства поштује принципе пријатељских, укључујући добросуседске, односе и територијални суверенитет, да се уздрже од масовног додељивања држављанства, чак и ако је двојно држављанство дозвољено од стране државе пребивалишта. Ако држава прихвати двојно држављанство као део свог правног система, не би требало с тим у вези да поступа дискриминишуће.
- 12) Државе могу да понуде помоћ за подршку образовању у иностранству, на пример, у погледу уџбеника, обуке језика, обуке наставника, стипендија и школских објеката. Таква подршка треба да буде недискриминаторна, да има експлицитну или претпостављену сагласност државе пребивалишта и да буде у складу са важећим домаћим и међународним образовним стандардима.
- 13) Државе могу да пруже подршку културним, верским или другим невладиним организацијама поштујући законе и уз изричит или имплицитан пристанак земље у којој су регистроване или делују. Међутим, државе треба да се уздрже од финансирања политичких партија етничког или верског карактера у страниј земљи, јер то може да има дестабилизујући ефекат и наруши добре међудржавне односе.
- 14) Слободан пријем прекограничних емисија, било директно или путем ретрансмисија или ре-емитовања, не може бити забрањен на основу етничке припадности, културе, језика или вере. Ограничења се односе искључиво на емисије које користе говор мржње или подстичу насиље, расизам или дискриминацију.
- 15) Приликом одобравања бенефиција припадницима националних мањина који бораве у иностранству, државе треба да обезбеде да буду доследне у својој подршци припадницима мањина у оквиру њихове сопствене надлежности. Уколико државе покажу већи интерес за мањине у иностранству него код куће или ако активно подржавају одређену мањину у једној земљи, а занемарују је у другим земљама, мотиви и кредибилитет таквих поступака могу бити доведени у питање.

IV Мултилатерални и билатерални инструменти и механизми

- 16) Државе треба да сарађују преко међународних граница у оквиру пријатељских билатералних и мултилатералних односа као и на територијалној, пре него на етничкој основи. Прекогранична сарадња између локалних и регионалних власти и мањинских самоуправа може допринети толеранцији и просперитету, ојачати међудржавне односе и подстаћи дијалог о питањима мањина.
- 17) Приликом решавања питања која се тичу заштите припадника националних мањина, државе би требало да се руководе правилима и принципима утврђеним међународним документима

о људским правима, укључујући и мултилатералне инструменте и механизме који су посебно уведени у како би били подршка примени стандарда и обавеза које се односе на мањине.

- 18) Државе се подстичу да закључују билатералне споразуме и уговарају друге билатералне аранжмане како би унапредили и даље развијали ниво заштите припадника националних мањина. Ови механизми нуде средства преко којих државе могу да размењују информације и забринутост, да следе интересе и идеје и даље подржавају мањине у оквиру пријатељских односа. Билатерални приступ треба да прати дух основних правила и принципа постављених у мултилатералним инструментима.
- 19) Државе треба да искористе све расположиве домаће и међународне инструменте како би ефективно решиле могуће спорове и спречиле сукобе око питања мањина. Ово може укључивати саветодавна и консултативна тела као што су савети мањина, заједничке комисије и релевантне међународне организације. Механизми посредовања или арбитраже треба да буду успостављени унапред путем одговарајућих билатералних или мултилатералних споразума.

Љубљанске смернице за интеграцију разноликих друштава (2012)

I Структурна начела

Суверенитет подразумева одговорност

- 1) Суверена и функционална држава предуслов је стабилног друштва. Суверенитет подразумева да држава има права и обавезе и у односу на сопствено становништво и као актер у међународној заједници. Једна од суверених одговорности државе треба да обухвати развој и спровођење интеграционе политике на основу здравих институционалних и законодавних оквира.
- 2) Добро и демократско управљање служи потребама и интересима целокупног становништва државе. Иако демократија подразумева владавину већине у политичком одлучивању, она исто тако садржи и механизме заштите од злоупотреба већинске власти. То се остварује обезбеђивањем заштите и учешћа мањина, као и успостављањем инклузивних процеса управљања који укључују сво становништво.

Недискриминација и делотворна равноправност

- 3) Недискриминација и делотворна равноправност нису само темељни принципи који се међусобно прожимају и укрштају; то су предуслови за делотворно доприношење свих заједничком добру. Забрана дискриминације претпоставља једнакост и једнаку правну заштиту пред законом, као и уклањање свих препрека на путу ка суштинској равноправности. Обезбеђивање

делотворне једнакости пред законом и у пракси такође подразумева позитивну обавезу да се усвоји наменска политика и, где је то потребно, посебне мере.

Поштовање и заштита људских права, укључујући и мањинска права

- 4) Поштовање људских права и основних слобода, укључујући мањинска права, омогућује разноликим друштвима да се у потпуности развијају у условима безбедности, мира и сарадње. Међународна обећања и опредељења, као и обавезе преузете одговарајућим документима представљају минималне стандарде које државе учеснице морају поштовати. Позитивне обавезе такође подразумевају проактивну политику и промовисање пуног поштовања права сваког појединца.

II Начела интеграције

Признање разноликости и вишеструких идентитета

- 5) Разноликост је одлика свих савремених друштава и група које чине та друштва. Законодавни и политички оквири треба да буду такви да допусте да се призна како индивидуални идентитети могу бити вишеструки, вишеслојни, контекстуални и динамични.

Примат добровољне самоидентификације

- 6) Идентитети су примарно предмет индивидуалног избора у складу с начелима добровољне самоидентификације. Мањинска права обухватају право индивидуалних чланова мањинских заједница да изаберу да се према њима поступа или не поступа као према припадницима мањинских заједница. Такав избор или одбијање таквог избора не би смело да резултује неповољним положајем. Не смеју се ни на који начин постављати ограничења слободи избора. Забрањена је асимилација коју би против воље лица о коме је реч извршила држава или неко треће лице.

Неизолационистички приступ питањима националних мањина

- 7) Будући да су нека мањинска права садржајна и смислена само онда када се остварују у заједници с другима, последица тога може бити изврстан степен дистинкције у односу на друге групе у датом друштву у одређеним контекстима. Ипак, изолација или прекомерна издвојеност могу ослабити везе између заједница и тако подривати друштвену кохезију.

Заједничке јавне институције, осећај припадности и узајамно прилагођавање

- 8) Интеграција је процес који захтева да сви чланови друштва прихвате заједничке јавне институције и да их повезује осећај припадности заједничкој држави и инклузивном друштву. То не искључује могућност засебно изражених идентитета, који се непрекидно развијају, вишеструки су и контекстуални. Механизми којима је циљ узајамно прилагођавање од суштин-

ског су значаја за преговарање о легитимним захтевима које заступају различите групе или заједнице.

Укључивање и делотворно учешће

- 9) Политика интеграције треба да се заснива на равноправном укључивању и на тај начин да тежи успостављању околности у којој свако ужива пуноправно чланство у свом друштву, свако има једнаку могућност приступа јавним добрима и услугама и свакоме се пружају једнаке шансе. Делотворно учешће на равноправној основи свих чланова друштва у друштвеном, економском и културном животу и јавним пословима треба да постане основна друштвена тенденција.

Права и дужности

- 10) Интеграциона политика треба да буде упозната и усаглашена са интересима и правима свих чланова друштва, укључујући ту право лица да припадају мањинама. Поред уживања права, сви чланови друштва су дужни да поштују закон, као што имају и одговорност за пружање доприноса друштву и његовој интеграцији.

Односи између заједница

- 11) Интеграциона политика треба да обухвати мере које подстичу дијалог и интеракцију између заједница на основу толерантности и узајамног поштовања. То обухвата широк спектар иницијатива у разним областима, укључујући образовну, медијску и језичку политику. Кад год је то могуће, боље је користити позитивне иницијативе него казнене мере.

Политике које су намерене и већини и мањини

- 12) Треба разрадити и спроводити наменске политике које су усмерене и на мањине и на већине. То указује на чињеницу да интеграција друштва представља процес узајамног прилагођавања и активног ангажовања у коме учествују сви припадници друштва, било као појединци, било као организоване групе.

III Елементи оквира интеграционе политике

Формулисање делотворне политике

- 13) Владе треба, у разумним временским оквирима, да разраде стратегију, политику и одговарајуће акционе планове за интеграцију узимајући у обзир све надлежности и улоге разних нивоа власти, као и других актера и друштвених партнера. Политика интеграције треба да користи и приступ одозго на доле и приступ одоздо на горе.

- 14) Владе треба да подстичу делотворно учешће свих релевантних сегмената друштва, укључујући припаднике мањина, током разраде, спровођења и праћења спровођења политике интеграције.
- 15) Политика је делотворнија када се темељи на јасном и недвосмисленом увиду у чињенично стање и када је конципирана тако да функционише у специфичним околностима. Развој политике треба да буде заснован на прикупљању системских и свеобухватних информација и објективној анализи тих информација. Сви подаци треба да буду разврстани према критеријумима који су битни за политику интеграције, као што су етницитет или језик. У целокупном поступку прикупљања и обраде података треба доследно поштовати начело самоидентификације и обавезујуће норме из области заштите података о личности.
- 16) У акционим плановима треба прецизно утврдити финансијска средства и људске ресурсе који су потребни за остваривање задатака и навести на који ће начин та средства и ресурси бити обезбеђени; исто тако ваља утврдити и рокове.
- 17) Стратегије и политике, као и њихова примена, треба да буду предмет сталног праћења и оцене резултата. Где је потребно, периодично треба приступати изменама политике.

Законодавство и институције

- 18) Законодавни оквири, укључујући уставно право, треба да буду инклузивни и да експлицитно признају постојање разноликости унутар плуралистичких друштава, као и да јемче њихову заштиту и унапређење.
- 19) Промовисање и заштита људских права и основних слобода свих појединаца без дискриминације треба да буду дубоко укореењени у уставу и преведени у конкретне правне норме и механизме. Мањинска права представљају интегрални део људских права. Треба успоставити свеобухватно законодавство у области мањинских људских права.
- 20) Мада је могуће утврдити ограничења за извесна права и слободе, та ограничења морају бити јасно прописана законом и заснована на легитимним циљевима, као што су јавна безбедност и ред, јавно здравље или права и слободе других, и морају бити сразмерна тим циљевима.
- 21) Законодавство треба да обезбеди јасне и делотворне правне лекове. Треба осигурати потпуну могућност доступности правним лековима.
- 22) Државе треба да обезбеде функционисање погодних и делотворних институционалних аранжмана за формулисање и примену интеграционе политике.

Учесници и улоге

- 23) Спровођење политике интеграције представља процес који захтева активно ангажовање многобројних учесника како из јавног, тако и из приватног сектора. Приликом планирања политике и израде политичких докумената треба узети у обзир различите учеснике и њихове специфичне одговорности.
- 24) Власт има кључну улогу у формулисању и спровођењу политике интеграције. У плановима за спровођење те политике треба утврдити улоге и задатке разних институција и учесника на разним нивоима власти.
- 25) Сви нивои власти треба да буду укључени у спровођење интеграционе политике. Док на нивоу централне власти треба успоставити суштински правни оквир, дотле су локалне и, тамо где постоје, покрајинске власти кључни актери у контекстуализацији и примени функционалних планова интеграционе политике.
- 26) Државна управа и државна служба треба да постојећу разноликост интегришу у структуре и механизме свога рада, између осталог и тако што ће запошљавати припаднике мањинских група, посебно у секторима који се баве пружањем основних услуга. Такође је потребно да се та разноликост укључи у оне елементе њихових активности који представљају срж њиховог рада.
- 27) Страначки системи треба да буду плуралистични, да подстичу слободну конкуренцију међу свим деловима друштва и да буду инклузивни тако да се укључивањем превазилазе линије етничке поделе. Политичке странке могу имати значајну и конструктивну улогу у формулисању политике и у укупном политичком дискурсу. Политичари сnose посебну одговорност укључивања у дијалог који уз пуно поштовање говори о разноликости и у коме се заузима јасан став против подстицања на мржњу.
- 28) Учеснике у приватном сектору, што се односи на послодавце и синдикате, као и на приватне образовне установе и приватне медије, треба охрабрити да остваре свој потенцијални допринос тако што ће разрадити и спроводити политику интеграције; како сами, тако и у партнерству с другим учесницима.
- 29) Актери цивилног друштва имају важну улогу, у смислу доприноса интеграционој политици, захваљујући искуству рада у бази. Они су такође потенцијални актери када је реч о спровођењу политике и конципирању одговарајућих планова.

IV Кључне области политике

Антидискриминација и потпуна и делотворна равноправност

- 30) Приликом израде свеобухватне антидискриминационе политике и одговарајућег законодавства, државе треба да утврде механизме за њихову делотворну примену. Треба успоставити проактивну политику како би се утврдиле и отклониле препреке на путу ка стицању једнаких могућности. Правни лекови у случајевима дискриминације треба да обухвате делотворне, и сразмерне санкције које ће послужити одвраћању, донети одговарајућу накнаду и кад је то потребно, мере за исправљање стања до кога је дошло кршењем права.
- 31) Политику која предвиђа посебне мере за борбу против последица пређашње или систематске дискриминације одређене групе не треба сматрати дискриминационом. У закону треба предвидети могућност доношења таквих мера.

Држављанство

- 32) Инклузивна и недискриминациона политика држављанства представља важан аспект интеграционе политике. Поред тога, држављанство има и симболичку вредност као симбол заједничке припадности онога ко има држављанство и онога ко му је то држављанство дао.
- 33) Држављанство је у надлежности државе и треба да буде засновано на стварној вези појединца и државе. Ипак, савремена збивања постављају јасне и све израженије границе за дискреционо право држава у формулисању политике у вези с могућношћу уписа и лишавања држављанства, укључујући ту и забрану дискриминације код давања држављанства.
- 34) Држављанство је људско право и свако има право на држављанство. Пре свега закони не треба да буду такви да њиховим дејством лице при рођењу постаје особа без држављанства, без обзира шта је повод непоседовања држављанства.
- 35) Државе треба да размотре могућност доделе држављанства лицима која су *de jure* или *de facto* апатриди током дужег периода, чак и онда када за доделу држављанства можда не постоје други објективни основи.
- 36) Политика која предвиђа повлашћени приступ држављанству за појединце из иностранства, на основу културних, историјских или породичних веза, треба да обезбеди поштовање начела пријатељских односа укључујући добросуседске односе и територијални интегритет. Такву политику треба конципирати на начин који ће омогућити да се избегну двосмислености када је реч о надлежности. Заштита права мањина превасходно је обавеза државе у којој те мањине бораве.
- 37) Вишеструка држављанства, сама по себи, не би требало сматрати препреком на путу интеграције. Тиме што земља боравка даје држављанство лицима која дуго живе у њој и већ имају

држављанство неке друге државе може се подржати процес интеграције и могу се појачати везе с друштвом. Деци која рођењем стекну више од једног држављанства не би требало забранити да током живота задрже више држављанстава.

Делотворно учешће

38) Процес интеграције може бити само олакшан ако се свим члановима друштва пружи могућности за учешће. Делотворно учешће свих чланова друштва у јавним пословима и у свим аспектима друштвеног, економског и културног живота, укључујући припаднике мањина, само по себи представља и право и суштински предуслов за практично остваривање једнаких могућности.

а) Учесће у јавним пословима

39) Државе треба да донесу конкретну, циљану политику како би обезбедиле да се сваком појединцу пружи одговарајуће могућности да делотворно учествује у процесима демократског одлучивања. У склопу тога државе треба да настоје да обезбеде одговарајућу заступљеност различитих друштвених група, укључујући мањине, у свим релевантним структурама државне управе и органа који су субјекти политичког одлучивања.

б) Друштвено и економско учешће

40) Делотворно друштвено и економско учешће засновано на равноправности свих чланова друштва од суштинског је значаја за успешну интеграцију. Државе треба да формулишу и спровode одговарајуће политике у релевантним областима, као што су образовање и обука, запошљавање, здравствена заштита, задовољавање стамбених потреба и доступ јавним добрима и услугама, како би на свеобухватан начин промовисале друштвено-економску укљученост (инклузију).

в) Учесће у културном и верском животу

41) Државе треба да створе услове за делотворно учешће мањина у културном животу сопствене заједнице и друштва у целини. Слобода вероисповести и верских назора, као и могућности за добровољно учешће у верском животу заједнице треба да буду зајемчени, укључујући узајамно прилагођавање, тамо где је оно потребно и примерено.

Језик

42) Политика држава треба да успостави равнотежу између потребе за једним или више заједничких језика који представљају заједничку основу за интегрисање и функционисање друштва и обавезе у погледу очувања и унапређења језичке разноликости, између осталог и заштитом језичких права мањина. Владе треба свима да омогуће доступност учења језика одређене државе.

- 43) Промовисање вишејезичности за све чланове друштва може допринети интеграцији у језички разноликим друштвима.

Образовање

- 44) Образовна политика треба да буде формулисана у складу са интеграционом политиком и као њен саставни део. У том смислу, образовна политика може још боље послужити као основа за интеграцију друштва, унапређење знања и подстицај за интеракцију и разумевање између ученика који припадају различитим заједницама.
- 45) Државе треба да поштују право припадника мањина да се образују на властитом језику или да се обучавају на том језику, сходно могућностима, посебно у областима у којима су они традиционално насељени или живе у знатном броју. Државе треба то да допуне развојем интегрисаних и вишејезичних образовних система на свим нивоима који су конципирани тако да обезбеде равноправан приступ, једнаке могућности и образовне исходе свим ученицима, без обзира на то припадају ли већини или мањини. Такво интегрисано образовање такође треба да обухвати подучавање свих ђака чињеници да су друштва у којима живе друштва разноликости.

Безбедност и спровођење закона

- 46) Службе које се баве питањима безбедности и одржавања јавног реда треба да буду професионалне, одговорне и да у потпуности поштују људска права. Оне треба да по свом саставу одражавају разноликост друштва и буду конципиране тако да, где је то примерено, циљаном политиком задовоље потребе свих сегмената становништва, укључујући мањине.

Доступност правосуђу

- 47) Државе треба да, као приоритет процене ситуацију у погледу доступности правосуђу и да разраде свеобухватну стратегију и одговарајућу политику која ће гарантовати делотворан доступ правосуђу свим члановима друштва. Једнака могућност делотворног и непристрасног приступа правосуђу од пресудног је значаја за интеграцију у друштво.

Медији

- 48) Државна политика треба да тежи унапређењу капацитета медија и њиховој свести о потреби да одразе разноврсност друштава којима припадају и да одговоре на потребе које та разноликост доноси; укључујући промовисање међукултурне размене и борбу с негативним стереотипима и предрасудама, као и, на све могуће начине, супротстављање нетолерантности.
- 49) Мере за промовисање државног или званичног језика (или више њих) у медијима не би смеле несразмерно да ограниче право на употребу мањинског језика.

- 50) Државе треба да промовишу интеграцију поштујући захтеве, претензије као и осетљивост и мањинских и већинских група у погледу испољавања и коришћења симбола у заједничком јавном простору. Водећи рачуна о слободи изражавања, државе треба да избегну коришћење оних симбола који разједињују и да обесхрабре такву праксу недржавних актера. Тамо где је то примерено, треба трагати за могућностима промовисања инклузивних симбола.

Препоруке из Граца о приступу правди и националним мањинама (2017)

- 1) Приступ правди за припаднике националних мањина треба да буде заснован на принципима владавине права, недискриминације и једнакости, укључујући родну равноправност, право на правично суђење у разумном року од стране независног и непристрасног тела установљеног законом, право на правну помоћ и право на ефикасан правни лек.
- 2) Мере за гарантовање приступа правди за националне мањине треба да буду шире од обезбеђивања приступа судовима. Државе треба да оснују, ојачају и финансирају независне институције за људска права које могу да обезбеде ефикасне правне лекове за све подносиоце притужби, укључујући припаднике националних мањина.
- 3) Државе треба да обезбеде да када припадници националних мањина комуницирају са правосудним и националним институцијама за људска права и учествују у поступцима, то могу да ураде на језику који разумеју, а по могућности на свом језику, као и у окружењу које поштује њихов идентитет.
- 4) Државе треба да обезбеде правну помоћ националним мањинама на начин који решава преке са којима се суочавају у приступу правди.
- 5) Састав судова, трибунала, тужилаштава, органа за спровођење закона, казнено-поправних служби, агенција за извршење (или судских извршитеља) и институција за људска права треба да има за циљ да одражава разноликост становништва на свим нивоима.
- 6) Да би се националним мањинама олакшао приступ правди, државе треба да обезбеде да органи за спровођење закона раде на изградњи поверења са мањинским заједницама и спроводе закон на непристрасан и недискриминаторан начин, без предрасуда укључујући и родне.
- 7) Службе за подршку жртвама и мере заштите сведока треба да буду осетљиве на потребе припадника националних мањина, а посебно жена припадница мањина.
- 8) Државе треба да обезбеде да се судски налози и пресуде које се тичу припадника националних мањина извршавају ефикасно, непристрасно и у разумном року.

- 9) Државе треба да обезбеде да се према особама које припадају националним мањинама које су у притвору или у затвору, поступа хумано и са поштовањем њиховог идентитета.
- 10) Државе би требало да хитно обезбеде ефикасну надокнаду припадницима националних мањина који су претрпели озбиљна кршења људских права као резултат међуетничког сукоба.

Смернице из Талина о националним мањинама и медијима у дигиталном добу (2019)

I Обезбеђивање окружења за слободу изражавања и слободу медија

- 1) Државе треба да предузму све одговарајуће мере како би осигурале да свако, укључујући припаднике националних мањина, може да оствари право на слободу изражавања на практичан и делотворан начин у дигиталном добу. Ово укључује право да траже, примају и саопштавају информације, без обзира на границе, на језицима и путем медија по свом избору.
- 2) Државе треба да предузму све одговарајуће мере да испуне своју позитивну обавезу за стварање окружења које омогућава снажну, плуралистичку јавну дебату у којој свако, укључујући припаднике националних мањина, може ефективно да учествује и без страха изрази своје мишљење, идеје и идентитет.
- 3) Државе треба да успоставе ефикасне системе правне и практичне заштите како би гарантовале безбедност и сигурност свих који желе да учествују у јавној дебати. Ово захтева делотворну примену закона којим се кажњавају претње и насиље против новинара и других медијских актера и кривично гоњење починилаца таквих злоупотреба. Системи заштите морају бити у потпуности применљиви и доступни припадницима националних мањина и осетљиви на њихове потребе, укључујући и оне родно специфичне. Такви системи, по потреби, могу укључивати специјализоване механизме заштите.
- 4) Државни и/или јавни функционери не би требало да подривају или прете новинарима и другим медијским актерима, нити подстичу мржњу или дискриминацију према њима на основу припадности националној мањини или због извештавања о питањима националних мањина. Такође не би требало да нападају интегритет новинара или других медијских актера намерно износећи лажне оптужбе против њих и тиме угрожавају њихову безбедност. Штавише, треба да јавно и недвосмислено осуде све претње и насиље према новинарима и другим медијским актерима, без обзира на извор тих претњи и аката насиља.
- 5) Државе треба да предузму све одговарајуће регулаторне и друге мере како би осигурале да кључне одлике окружења које омогућава слободу изражавања, медија и јавне дебате буду заштићене у закону, политици и пракси. Те одлике укључују законски и политички оквир за једнакост и недискриминацију; систем заштите националних мањина и њихових права;

делотворан режим слободе информисања; плурализам у медијском окружењу које се развија; и културу независности у медијском сектору, такође у погледу националних регулаторних тела и рада јавних сервиса, комерцијалних, друштвених и других медија.

- 6) Ако то већ нису учиниле, државе се подстичу да израде, усвоје и спроводе јасну политику како би осигурале ефективно остваривање права на слободу изражавања у дигиталном добу за све, укључујући припаднике националних мањина, жене и мушкарце. Процес развоја такве политике треба да укључи делотворно учешће широког спектра заинтересованих страна, укључујући представнике националних мањина, независне националне медијске регулаторне органе, медије, интернет посреднике, цивилно друштво (укључујући женске групе) и академску заједницу. Државе треба да обезбеде равноправно учешће жена и мушкараца у овим процесима.

II Медијско окружење

- 7) Државе треба да развију и примене низ мера како би осигурале да припадници националних мањина могу у потпуности да искористе прилике без преседана да траже, примају и пренесу информације и идеје свих врста, без обзира на границе, у садашњем медијском окружењу. Обиље информација и медија, међутим, не умањује постојеће обавезе државе да: – осигура ефикасан приступ припадницима националних мањина таквим изражајним могућностима и информативним ресурсима; и – подржи и/или олакша производњу садржаја од стране и за националне мањине, укључујући и на њиховим језицима, и ширење таквог садржаја на низу платформи.
- 8) Државе треба да обезбеде да се обавезе универзалних услуга које регулишу сектор комуникација, у потпуности спроводе у пракси, укључујући и националне мањине и друге заједнице које живе у руралним и географски изолованим областима, или које су на други начин маргинализоване. Ове обавезе обухватају пружање електронских комуникационих услуга одређеног квалитета по приступачној цени, као и стабилну и поуздану везу са јавном комуникационом мрежом путем (мобилне) телефоније и интернета.
- 9) Државе треба да обезбеде да свако – било ког узраста и пола и из свих сфера живота – може да развије скуп вештина које омогућавају да приступе, разумеју, критички анализирају, процене, користе и креирају медијски садржај, укључујући онлајн медије и дигитални садржај. Да би се постигао овај циљ, државе треба да предузму ефикасне мере за промовисање медијске и информационе писмености и на језицима националних мањина.
- 10) Државе треба да усвоје неопходне и ефикасне мере да подстакну или, према потреби, захтевају од интернет посредника који послују у оквиру њихове надлежности да, током примењују дужну пажњу у вези са људским правима и узму у обзир све посебне импликације на права националних мањина, као и елиминацију свих облика онлајн насиља над женама. Све такве

мере – од стране држава и интернет посредника и које могу укључивати саморегулаторне и/или корегулаторне механизме – треба да буду у потпуности у складу са развојним тумачењима међународног и европског права о људским правима, укључујући права на недискриминацију, приватност и заштиту података, као и информације о релевантном технолошком и регулаторном развоју.

- 11) Интернет посредницима треба дозволити и охрабрити их да своје услуге нуде на језицима националних мањина. Такође их треба охрабрити да осмишљавају и спроводе стратешке планове и конкретне мере за побољшање доступности, приступачности, истакнутости и доступности „онлајн“ садржаја које производе националне мањине, укључујући и на мањинским језицима. Посреднике који користе системе претраге или препоруке засноване на алгоритму треба подстицати да обезбеде већу транспарентност у погледу функционисања система и утицаја на садржај мањина. Они такође треба да обезбеђују побољшане нивое индивидуалне аутономије у погледу личних података и преференција које користе, укључујући и оне који могу (или не) довести до идентификације корисника као припадника националне мањине.

III Плурализам и разноликост

- 12) Државе се подстичу да усвоје низ мера за подршку иницијативама медија за подстицање интеркултуралног дијалога нудећи садржаје, програме и услуге за цело друштво и на тај начин одржавајући заједничке референтне тачке. Државе треба да подрже производњу садржаја од стране националних мањина и његово широко ширење на различитим платформама. Свака мера предузета за пружање такве подршке не би требало да утиче на уређивачку и оперативну независност медија.
- 13) Државе могу да користе регулаторне или друге мере да промовишу употребу одређених језика у медијима, укључујући државни/службени језик(е) или друге језике, да на пример подстичу друштвену кохезију и интеграцију или да обезбеде заједнички језик комуникације, под условом да су циљеви легитимни и јасно наведени и да је регулатива пропорционална тим циљевима. Државе могу на сличан начин да промовишу језике националних мањина, који су суштинска компонента њиховог идентитета. Све мере за промовисање употребе одређених језика у медијима треба да теже балансирању и обезбеђивању разумног и правичног прилагођавања потребама и интересима различитих језичких група у друштву.
- 14) Језичке квоте за јавно (дигитално) емитовање су дозвољене ако су у складу са међународним и европским законима о људским правима и медијима, посебно у погледу њихове пропорционалности њиховим циљевима. Штавише, они не смеју да имају за циљ или ефекат неправедно ограничавање употребе других језика, посебно језика националних мањина. Наметање строгих језичких квота приватним емитерима може бити у супротности са слободом изражавања и требало би га избегавати употребом других приступа за неговање заједничког комуникационог простора. Ове мере заштите плурализма и различитости такође треба да регулишу све

језичке квоте које се примењују на музику или филм. Језичке квоте не би требало да се примењују на оглашавање.

- 15) Државе могу да захтевају од јавних медија и генерално подстичу аудиовизуелне медије да направе разумне аранжмане за превод медијског садржаја на државном/службеном језику или језицима на језике националних мањина, и обрнуто, како би се побољшала језичка доступност обе врсте садржаја у целом друштву и на тај начин помогло подстицање међукултуралног дијалога. Сви такви захтеви за јавне медије треба да буду јасно наведени у законодавству и да буду пропорционални циљу којем се тежи. Аудиовизуелни линеарни медији на језицима мањина ни у ком случају не би требало да буду подложни непотребним или несразмерним захтевима за титловање, синхронизацију, накнадну синхронизацију или било које друге облике превода.
- 16) Обавештења јавних сервиса треба да буду преведена на језике националних мањина, према потреби, и да се дистрибуирају на правичан и недискриминаторан начин кроз низ медија, укључујући и мањинске.
- 17) Државе треба да предузму ефикасне мере да гарантују плурализам у медијском окружењу које се развија и да осигурају да припадници националних мањина могу да приступе широком медијском спектру који пружају садржаје који одговарају њиховим потребама и интересима, укључујући и на њиховим језицима. Ове мере би могле да укључују и промовисање таквог садржаја и обезбеђивање његове видљивости и могућности проналажења.
- 18) Државе треба да предузму делотворне мере, укључујући оне регулаторне, да према потреби, спрече концентрацију медијског власништва и контроле која угрожава медијски плурализам и доступност медијских услуга и садржаја националних мањина, укључујући и на језицима националних мањина.
- 19) Државе треба да уведу законе и/или измене постојеће законодавство како би гарантовале независност и одрживост јавних медија и омогућиле им да испуне свој мандат у пружању услуга свим деловима друштва, укључујући националне мањине, омогућавањем висококвалитетног програма и услуга на низу платформи. Такво законодавство би требало да обезбеди, или барем да олакша, ефективно учешће националних мањина у активностима јавних медија на различитим нивоима, као што су производња садржаја, доношење уређивачких одлука и надзорне активности.
- 20) Државе се подстичу да уведу законе и/или измене постојеће законе у циљу препознавања посебне природе непрофитних медија у оквиру заједнице којима припадници мањинске заједнице могу да руководе или који на други начин, могу да служе заједницама националних мањина. Такво законодавство треба да гарантује независност медија у заједници и омогући им да испуне свој циљ да припадницима заједница којима служе, укључујући националне

мањине, пруже могућности и обуку које ће им омогућити да производе сопствени медијски садржај и да у потпуности учествују у раду и управљању сопственим медијима.

- 21) Државе могу да истраже потенцијал комерцијалних медија у обезбеђивању плуралистичког садржаја и, посебно, садржаја националних мањина, укључујући и на језику националних мањина, као и у развоју одговарајућих мера за подстицање промовисања таквог садржаја.
- 22) Државе треба да усвоје посебне законодавне и друге мере подршке како би олакшале независан и стабилан рад низа медија на регионалном или локалном нивоу, укључујући и географска подручја на којима живе припадници националних мањина и/или на језицима националних мањина.
- 23) Државе не би требало да ометају или ограничавају могућност припадника националних мањина да приступе медијима основаним у другим земљама који служе интересима националних мањина. Могућност приступа таквим медијима не умањује обавезу држава да олакшају и подрже развој и делотворан рад медија који служе националним мањинама у оквиру својих надлежности. Штавише, државе треба да настоје да спрече, или барем ублаже штетне ефекте уговора о ауторским правима за националне мањине који резултују „геоблокирањем“ медијског садржаја.
- 24) Независни национални регулаторни органи за медије требало би да развију механизме који ће омогућити женама и мушкарцима припадницима националних мањина да ефикасно учествују у свим областима њиховог рада који су релевантни за те групе. Државе се подстичу да размотре увођење или јачање, према потреби, структуриране заступљености припадника националних мањина у независним националним регулаторним телима за медије. Треба усвојити одговарајуће механизме како би се осигурала родна равнотежа унутар ових органа.
- 25) Шеме лиценцирања за дигитални радио и телевизију треба да буду засноване на унапред одређеним, јавним, јасним, транспарентним и правичним критеријумима. Држава треба да, на одговарајући начин, употпуни наведене критеријуме услугама за националне мањине, укључујући заједничке и наменске канале и/или канале или програме на језицима националних мањина. Шемама лиценцирања би требало управљати на правичан и недискриминаторан начин, од стране овлашћених независних органа који се придржавају јасних процедура подржаних жалбеним механизмима.
- 26) Државе треба да истраже, искористе и развију потенцијал шема за лиценцирање дигиталних радио станица и телевизија ради промовисања мањинских медија, укључујући и на мањинским језицима, у свакој врсти радио и телевизијских услуга. Такве одредбе би могле укључити посебан статус за „мањинске“ или „заједничке“ медије који испуњавају одређене критеријуме, што би им могло дати право на, на пример, и по потреби, концесионе накнаде за лиценце или мање тешке техничке спецификације, фискалне обавезе или регулаторне извештајне захтеве.

- 27) Државе треба да захтевају од независних органа задужених за спровођење процеса лиценцирања да издају информације и упутства о могућностима и захтевима за мањинске медије у оквиру постојећих шема лиценцирања. Информације и упутства би требало да буду издате на државном/службеном језику и на језицима националних мањина и треба да буду објављене на одговарајући начин.
- 28) Мрежним оператерима, укључујући кабловску, „IPTV“ и сателитску, као и операторима мултиплекса, требало би дозволити и подстаћи их да у своје (основне) пакете укључе канале националних мањина, укључујући и на језицима националних мањина. Државе могу да размотре коришћење разумних и сразмерних прописа о обавезном емитовању, како би осигурали да јавни сервиси или канали националних мањина буду укључени у (основне) пакете кабловских мрежа или мултиплекс оператера, на пример.
- 29) Приликом лиценцирања мултиплекс услуга и електронских програмских водича, државе треба да обезбеде законодавну основу за одговарајућу позицију и дужну истакнутост мањинских медијских канала, укључујући и оне на језицима мањина.
- 30) Државе треба да настоје да подстакну производњу, ширење и промоцију садржаја националних мањина, укључујући и на језицима мањина, а посебно „онлајн“ садржаја. Шеме подршке медијима треба да предузму одговарајуће мере како би се адекватно задовољиле потребе и интереси припадника националних мањина. У том циљу, постојеће шеме за промовисање садржаја од општег интереса или плуралистичких садржаја, или одређене врсте независних медија или садржаја, могле би да нагласе потребу за садржајем који одговара потребама и интересима националних мањина, укључујући и на њиховим језицима, а посебно „онлајн“ садржаја. Делови расположивих средстава у оквиру постојећих шема могли би бити намијењени за те сврхе. Такође се подстиче успостављање наменских шема финансирања.

IV Медији, информационе технологије и превенција сукоба

- 31) Државе и државни или јавни актери треба да се уздрже од ширења, подржавања или одобравања на било који начин дезинформација, пропаганде или запаљивог дискурса који имају за циљ, или би могли да наруше пријатељске односе међу државама и/или суверенитет других држава; ометају интеграцију у другим државама и/или стварају непријатељство према одређеним групама, укључујући националне мањине. Интернет посредници треба да подржавају принципе људских права, поштују људска права на мрежама („онлајн“) и добровољно прихватају и примењују све међународне инструменте о људским правима и правима жена у дигиталном окружењу.
- 32) Државе могу да ограниче или забране изражавање само у строгом складу са међународним или европским правом о људским правима. То значи да свако ограничење права на слободу изражавања мора бити предвиђено законом, уз примену неопходне и пропорционалне мера

за постизање наведеног, легитимног циља. Свака забрана изражавања према националном закону мора јасно да одговара и буде у потпуности у складу са релевантним посебним одредбама међународног права. Државе треба да се уздрже од употребе нејасних или општих израза када они треба да послуже као основ за регулисање, организирање или забрану садржаја.

- 33) За увредљиве или штетне облике изражавања које немају довољну тежину или интензитет да би се легитимно ограничиле према међународном праву, траже се алтернативни одговори, као што је “против-говор”; интеркултурални дијалог путем медија и друштвених мрежа; и активности на образовању и подизању свести. Интернет посредници треба да се посвете искорењивању родно заснованог насиља на мрежи и одреде ресурсе за информативне и образовне кампање за спречавање насиља над женама и девојчицама уз помоћ ИКТ. Државе треба да подрже такве иницијативе и да подстичу медије не задирући у њихову уређивачку независност, као и интернет посреднике да то чине.
- 34) Државе треба да подстичу медије и интернет посреднике да негују међунационални дијалог и разумевање на начине који одговарају њиховим улогама, функцијама и капацитетима, посебно у контексту превенције и решавања сукоба. Медији и интернет посредници имају одређене дужности и одговорности кад год остварују своје право на слободу изражавања.
- 35) Државе не смеју да ометају емитоване сигнале, блокирају веб-сајтове, услуге засноване на вебу (укључујући услуге друштвених медија) или апликације или ИП адресе унутар или изван своје надлежности, осим у складу са међународним правом о људским правима и на основу налога независног суда или другог независног, непристрасног и ауторитативног тела.
- 36) Интернет посредници не би требало да буду одговорни за садржај трећих страна који се дистрибуира преко њихових услуга или мрежа које нису мењали или уређивали, осим када имају или би разумно требало да знају о незаконитој природи одређеног садржаја или су одбили да се повинују независном и ауторитативном судском налогу који од њих захтева да блокирају или уклоне незаконит садржај, а имају техничке капацитете да то учине. Интернет посредници такође не би требало да имају обавезу да спроводе опште праћење садржаја ради утврђивања природе садржаја трећих страна који се дистрибуирају путем њихових услуга или мрежа.
- 37) Државе би требало да захтевају од интернет посредника да усвоје и ефикасно спроводе јасне и транспарентне политике и процедуре које регулишу уклањање нелегалног садржаја који корисници шире преко својих услуга или мрежа. Те процедуре треба да буду предмет одговарајућег поступка, укључују адекватан надзор и ефикасне жалбене механизме, и на крају да буду предмет независног судског преиспитивања и правних лекова. Да би се бавили случајевима насиља на мрежи и путем ИКТ-а, посебно над женама и девојчицама, интернет посредници би требало да успоставе механизме за жалбе који су лако доступни и из језичке и техничке перспективе, као и лаки за коришћење и проналажење.

Препоруке за делотворно учешће националних мањина у друштвеном и економском животу (2023)

I Општи принципи

- 1) Делотворно учешће припадника националних мањина у друштвеном и економском животу промовише једнакост и инклузију, као и интеграцију разноликих друштава; смањује вероватноћу сукоба унутар подручја ОЕБС-а; и јача мир, стабилност и добросуседске односе између појединаца и заједница, као и држава учесница ОЕБС-а.
- 2) Законодавство и друге мере треба да забране дискриминацију на основу етничке припадности, вере, расе, језика и статуса националне мањине. Заштита од дискриминације представља камен темељац делотворног учешћа у друштву и требало би да обухвати сва поља друштвеног и економског живота, укључујући запошљавање, становање, здравствену заштиту и социјалне услуге.
- 3) Државе треба да предузму кораке како би поступно постигле пуну примену социјалних и економских права за све. Државе треба да буду транспарентне у погледу својих расположивих ресурса и одређивања њихових приоритета; националне мањине треба третирати праведно и пропорционално већини у расподели ресурса, уз, по потреби, опредељивање додатних ресурса за постизање ефективне једнакости. Међународна помоћ и сарадња, онда када је потребна и прикладна, треба да доприне смањењу социјалне и економске искључености националних мањина.
- 4) Државе треба да успоставе посебне договоре (аранжмане) за припаднике националних мањина, који олакшавају делотворно учешће свих у друштвеном и економском животу. Разумне и сразмерне мере предузете у том погледу не представљају дискриминацију.
- 5) Државе треба да обезбеде да националне мањине имају једнаке и делотворне могућности да учествују у доношењу одлука у вези са социо-економским политикама које морају да поштују њихова постојећа права, док њихово учешће треба суштински да утиче на садржај и исход политика.
- 6) Интерсекцијским приступом треба осмислити специфичне аранжмане за промовисање друштвеног и економског учешћа припадника националних мањина који препознаје вишеструке и преклапајуће идентитете појединаца унутар мањинских заједница. Конкретно, жене, млади, стари и особе са инвалидитетом припадници националних мањина, морају бити узети у разматрање приликом примене сваке мере која за циљ има подршку друштвеном и економском учешћу националних мањина.
- 7) Државе треба да се позабаве препрекама за потпуно и ефективно друштвено-економско учешће (припадника националних мањина), проузрокованим немогућношћу поштовања обавеза на основу држављанства или стицања истог. Ово би требало да укључује предузимање

свих расположивих мера за окончање апатридије, као што је обезбеђивање да ниједно дете не буде рођено без држављанства, спровођење одговарајуће регистрације рођења, обезбеђивање једнаког приступа документацији и уклањање сваке етничке, верске, језичке или родне дискриминације из закона о држављанству.

II Политике, процеси и институције

- 8) Државни органи треба да успоставе политике за смањење неједнакости које се односе на припаднике националних мањина. Оне могу да укључују циљане политике од којих директну корист имају припадници националних мањина; опште политике од користи целокупном становништву у областима које такође насељавају националне мањине; или политике интеграције које промовишу сарадњу између припадника већине и мањина. Државе треба да покрену и одржавају редовно прикупљање и анализу података, омогућавајући креирање, примену, праћење и евалуацију политика заснованих на доказима.
- 9) Државни органи треба да дају приоритет конкретним мерама за побољшање животног стандарда припадника националних мањина, у циљу смањења постојећих неједнакости између и унутар заједница.
- 10) Треба успоставити механизме који ће обезбедити разматрање интереса и потреба припадника националних мањина од стране надлежних министарстава и међуресорских органа, укључујући и институције одговорне за прикупљање података, када се доносе одлуке које се директно или индиректно односе на националне мањине.
- 11) Требало би да постоје формални или неформални споразуми о избору или именовању припадника националних мањина на релевантне позиције, саветодавна или друга високорангирана тела са одговорношћу за друштвене и економске области у Влади.
- 12) Државе треба да обезбеде значајан и континуиран дијалог између државних органа и националних мањина о питањима која се односе на њихово учешће у друштвеном и економском животу, као што су становање, здравствена заштита, образовање, запошљавање, регионални развој, дигитална инклузија и животна средина. Стална тела задужена за остваривање ових права треба да имају довољан приступ, капацитете и ресурсе да обезбеде делотворност.
- 13) Државе треба да доделе одговарајуће надлежности и финансијска средства регионалним и локалним властима, како би се осигурало економско доношење одлука које ће бити најприближније потребама оних на које оне највише утичу, чиме би се такође олакшало делотворно друштвено и економско учешће националних мањина.
- 14) Надлежни органи треба да врше редовно прикупљање података у вези са друштвеним и економским стањем, разврстаних по релевантним критеријумима, укључујући етничку припадност, језик, веру, старост, пол и географску дистрибуцију. Процеси прикупљања података

треба да укључе припаднике националних мањина у свим фазама, укључујући израду методологије, прикупљање и анализу података као и заштиту података. Током наведеног, наредњи треба да поштују међународне стандарде, укључујући право на приватност и право на самоидентификовање.

III Јавна добра и услуге

- 15) Треба обезбедити једнак приступ јавним добрима и услугама без директне или индиректне дискриминације, што је неопходан предуслов за ефективно друштвено и економско учешће припадника националних мањина.
- 16) Државе треба да успоставе образовне системе, укључујући стручну обуку, како би осигурале да сви имају једнак приступ стицању вештина неопходних за ефективно учешће у привреди. Релевантне власти могу да размотре предузимање позитивних мера за подршку приступу образовању и обуци за припаднике националних мањина, као и за проширење њиховог економског учешћа, посебно за младе и жене припаднице националних мањина.
- 17) Државе треба да обезбеде да приликом приступања јавним добрима и услугама, припадници националних мањина могу то да ураде на језику који разумеју, а по могућности на свом језику, а у окружењу које поштује њихово деловање, идентитет и род. Пружаоци јавних услуга треба да се прилагоде и одговоре на ове потребе.
- 18) Државе треба да елиминишу неједнакости у стамбеном статусу припадника националних мањина, укључујући предузимање мера за смањење бескућништва, решавање општег квалитета становања, борбу против стамбене сегрегације, стварање повољних услова финансирања за приступ адекватном становању и спречавање дискриминације на тржишту становања и изнајмљивања.
- 19) Државе треба да уведу мере за приступачну и инклузивну здравствену заштиту. Јавно-здравствене информативне кампање треба да обухватају мањине, да саопштавају информације на мањинским језицима и да буду културно осетљиве на положај припадника националних мањина. Тамо где је релевантно, треба користити здравствене медијаторе. Медицинско особље треба да прође обуку за пружање услуга припадницима националних мањина на културолошки осетљив начин. Услуге сексуалног и репродуктивног здравља и информисања треба да буду универзално доступне и приступачне националним мањинама, узимајући у обзир потребе жена, младих и деце из порекла националних мањина. Државе се морају борити против дискриминације у пружању здравствених услуга.
- 20) Државе треба да усвоје мере за смањење стопе незапослености међу припадницима националних мањина, посебно у економски угроженим регионима. Требало би предузети мере за обезбеђивање правичне плате за све, без дискриминације, као и за промовисање инклузије на

формалном тржишту рада. Државе треба да обавештавају припаднике националних мањина о стандардима радног права на језику и начин који је разумљив. Требало би предузети мере за промовисање укључивања младих и жена из мањинских заједница у формално тржиште рада, укључујући и стажирање и плаћено родитељско одсуство.

- 21) Државе треба да размотре мере за регулисање запошљавања, што ће позитивно утицати и на појединачне учеснике на неформалном тржишту рада и на општу економију.

IV Дигитална инклузија

- 22) Државе треба да створе услове за дигиталну инклузију. Дигитална инклузија, подразумева да свако, укључујући припаднике мањина, има приступ и може да користи информационе и комуникационе технологије, као предуслов за учешће у савременом друштву, економији и јавном животу.
- 23) Државе треба да се позабаве свим дигиталним разликама које утичу на појединце, домаћинства, предузећа, заједнице, националне мањине и регионе. Ово подразумева и давање битних информација или приступ услугама путем дигиталне технологије од стране државе или приватне компаније.
- 24) Државе треба да успоставе посебне мере за промовисање дигиталног укључивања говорника мањинских језика и вишејезичних пограничних региона.

V Географске и регионалне димензије

- 25) Државе треба да ојачају социјалну и економску инфраструктуру економски угрожених региона у којима живе националне мањине на начине који укључују и улагања, и да олакшају учешће националних мањина у формулисању, спровођењу и евалуацији планова и програма националног и регионалног развоја који могу директно утицати на њих.
- 26) Државе треба да раде са и подржавају напоре националних мањина у неговању и промовисању економских потенцијала различитих језика и култура као дела програма регионалног развоја. Језици и културе националних мањина могу имати економске и развојне вредности и донети корист.
- 27) Развојне и инфраструктурне иницијативе, укључујући и експлоатацију локалних ресурса, не смеју несразмерно и неоправдано да утичу на припаднике националних мањина или да им онемогуће признавање имовинских права. Припаднике националних мањина треба консултовати када развојне и инфраструктурне иницијативе утичу на њихове заједнице.
- 28) Региони у којима су концентрисане националне мањине треба да добију одговарајућа финансијска средства у смислу инфраструктуре, као што су електрична енергија, комуникационе мреже, путеви, водопривреда и транспортне услуге, како би се припадницима националних

мањина омогућило да равноправно и без дискриминације учествују у друштвеним и економским активностима.

- 29) Билатерална и прекогранична улагања у областима где живе националне мањине треба да буду регулисана заједничким договором и у складу са међународним правом, како би се обезбедило да припадници националних мањина од тога имају користи као и да се унапреде пријатељски односи и економска сарадња између држава. Релевантне заједнице треба да буду укључене у осмишљавање таквих пројеката.
- 30) Државе треба да препознају, подрже и промовишу економске доприносе предузетника националних мањина, укључујући економске активности повезане са традиционалним индустријама и занимањима.
- 31) Припадници националних мањина имају једнако право на еколошку правду и морају бити заштићени од сваког несразмерног и неоправданог утицаја и ризика на животну средину.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

342.724(497.11)"2015/2025"

ЗБОРНИК одабраних мишљења, препорука, иницијатива, упозорења и судских поступака због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла : 2015 –2025. / [уредница Бранкица Јанковић]. - Београд : Повереник за заштиту равноправности, 2025 (Београд : Јовшић Принтинг Центар). - 155 стр. ; 30 cm

Тираж 100. - Стр. 7-8: Увод / Бранкица Јанковић. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-88851-80-0

1. Јанковић, Бранкица, 1973- [urednik] [autor dodatnog teksta]

а) Националне мањине -- Заштита -- Србија -- 2015-2025 б) Дискриминација -- Спречавање -- Србија -- 2015-2025

COBISS.SR-ID 179290889